

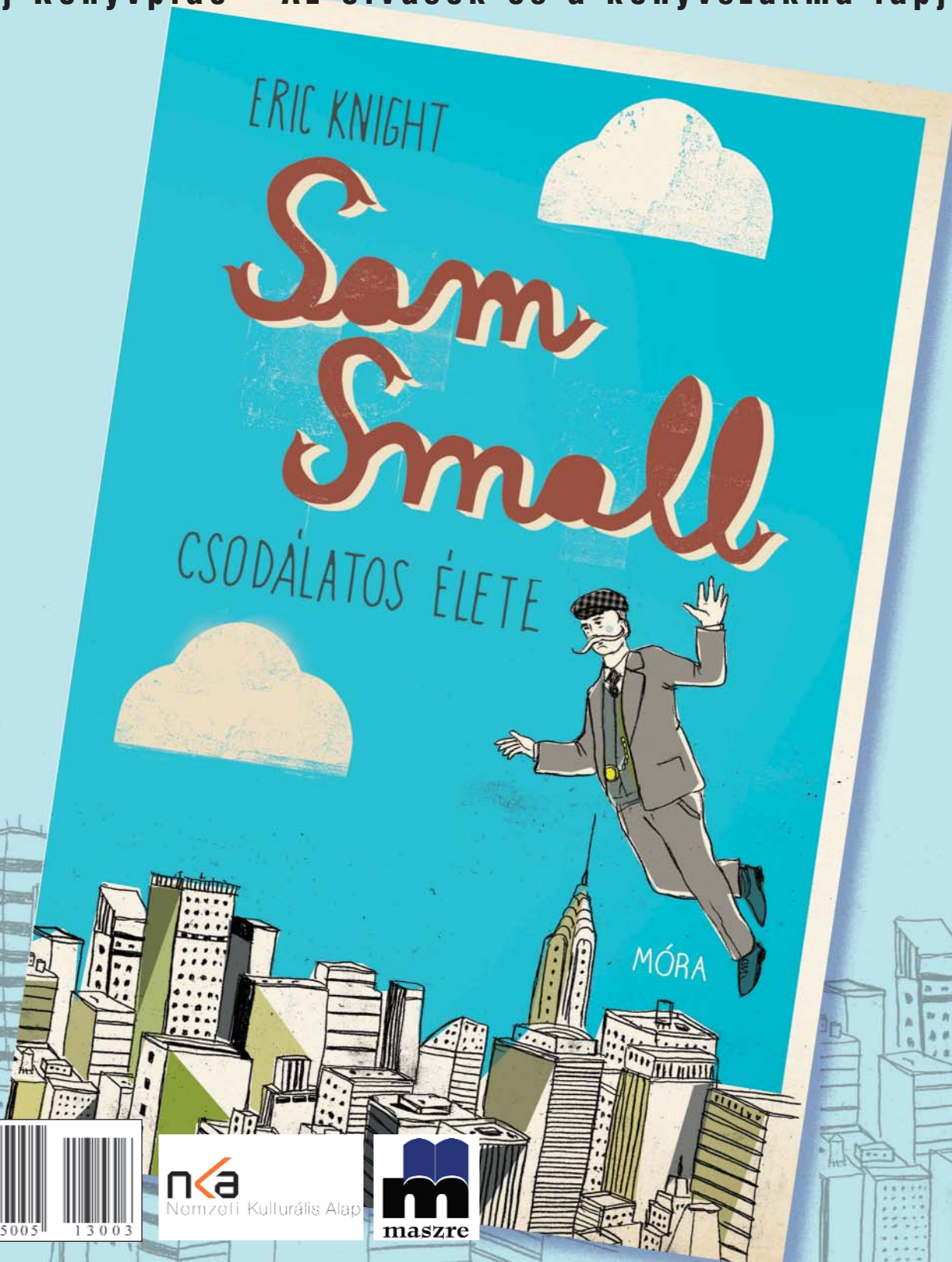
498 Ft / 1,66 Eur

www.ujkonyvpiac.hu

XXIII. évf., 2013. március

ÚKP

Új Könyvpiac - Az olvasók és a könyvszakma lapja

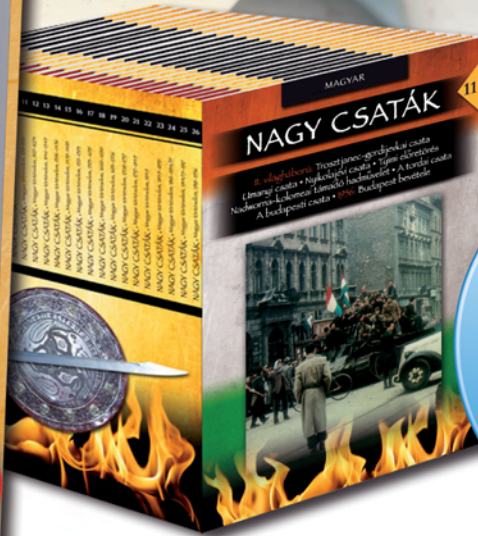
nka
Nemzeti Kulturális Alap

m
maszre

Húsvétra

Duna
KÖNYVKLUB

Harcias Hölgyeknek

NAGY CSATÁK

A világ- és a magyar történelem híres ütközetei, 26 kötetben.

Keresse kéthetente az újságárosoknál és a Postán, vagy fizesse elő közvetlenül a kiadónál! Az egyes kötetek ára: 1695 Ft

Kihagyhatatlan előfizetési akció!
Így **5** könyvet **AJÁNDÉKBA** kap!

A sorozat ára:
~~43.070 Ft~~
34.570 Ft

15. kötet

Házias Uraknak

ÍZÖRZŐK

30 részes szakácskönyvsorozat

Keresse kéthetente az újságárosoknál és a Postán, vagy fizesse elő közvetlenül – **RÉSZLETRE IS** – a kiadónál! Az egyes kötetek ára: 1490 Ft

Fizesse elő, így akár **5** kötetet **INGYEN** kap a sorozatból!

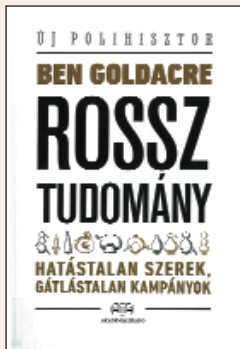
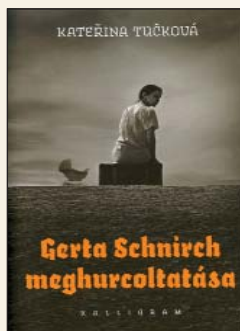
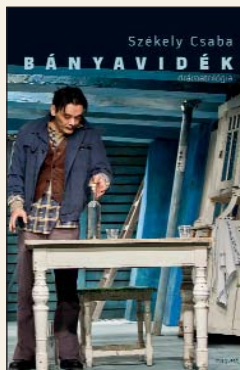
(Egyösszegű fizetés esetén)
A sorozat ára:
~~43.905 Ft~~
37.455 Ft.

Az első kötet **CSAK 695 Ft!**

5. kötet

Postacím:
1106 Budapest, Keresztúri út 8/A.
Tel.: 264-4555, fax: 264-4551
mobil: 06-70-364-7433
E-mail: terjesztes@dunakiado.hu
www.dunakiado.hu

- 4 A hónap tárcája**
Hartay Csaba: Szabad tehenészek
- 6 Nem hajléktalan-könyvet akartam**
Kerékgyártó István íróval Bán Magda beszélget
- 8 Pogrányi Péter: Az erdélyi groteszk mestere**
Székely Csaba: Bányavidék
- 9 Csapody Kinga: A Kék az új fekete**
Egressy Zoltán: Kék, kék, kék
- 10 Nem hétköznapi fényűzés**
Beszélgetés Kószeghy Péterrel, a Balassi Kiadó igazgatójával
- 12 Ughy Szabina: Totál kész vagyok**
Bencsik Orsolya: Akció van!
- 13 Biró-Balogh Tamás: Ritka, mint a fehér holló?**
- 15 Tandori Dezső: Sorsok kimerevítése**
A művészet nagykönyve
- 16 Tornai Szabolcs: Ki hihet neki?**
Esszé Hamvas Béla alkotói karakteréről
- 18 Kiss Gábor: Népiskolák kontra Akadémia**
A helyesírási szótárakról
- 20 Ketten egy könyvről (Miklya Lukszányi Mónika; Takács Géza)**
Őszintén a cigányokról
- 22 Mesék testvérekről**
Boldizsár Ildikó meseterapeutával Szepesi Dóra beszélget
- 24 Ízek, hangulatok a '40-es évek Angliájából**
Az Új Könyvpiac beszélgetése Merényi Ágnes szerkesztővel
- 26 Lipcsei Könyvvásár – Magyarország a nemzetközi könyvvásárokon**
- 28 Sütő Csaba András: Kurd hiánypótlás – magyar nyelven**
Mehmed Uzun: A végzet kútja
- 29 Szabó Gábor: A holtak újabb enciklopédiája**
Cormac McCarthy: Átkelés
- 30 Füzi László: Memoár arról, ami korábban elképzelhetelen volt**
Salman Rushdie: Joseph Anton
- 32 Gyürky Katalin: Egy jégkirálynő hányattatása**
Katerina Tucková: Gerta Schnirch meghurcoltatása
- 34 Különbben nincs tovább**
Dercsényi Szilviával, a Hatágú Síp Alapítvány elnökével Szabó Tibor Benjámin beszélget
- 36 Világkönyves**
Hírek a nemzetközi könyvszakmából
- 38 Orbán György: Miért nem szűnik meg a könyv, ha egyszer igen?**
- 40 Nem olvasnak a fiatalok**
A Sonda Ipsos közleménye
- 41 Szirtes Borbála: Brit tudósok kontra brit tudósok**
Ben Goldacre: Rossz tudomány
- 42 Fel női a számvetéshez**
Kritikai kerekasztal Robert Williams *Luke és Jon* című regényéről
- 44 Lukszicza István: Van benne fantázia**
Adorján Viktor: Világváltó Nevenincs
- 45 Onagy Zoltán: Napfénypróza; Szobapróza**
Ferencsik Adrienne: Napfényes Riviéra; Hegedűs Péter: A Nagy Hadronütköztető
- 46 Ughy Szabina: A hústól a csontig**
Dubravka Ugrešić, Banyatanya
- 46 Miklya Anna: Agyas-kamaszfantázia**
Pintér Bence, Pintér Máté: A Szivarhajó utolsó útja

Szabad tehenészek

– Akkor innentől úgy kérném, hogy öt munkanap után három nap szünet jöjjön. Mindig – mondja nekem hazafelé Zsolti, a takarmányos, tök komolyan.

– Jót akarsz te, én értelek, csak ez egy tehenészet, barátom. Ilyet nem tudok garantálni. Menj el valami varrodába, ahol hétvégén nem zakatol a Singer. Milyen szép álom, az örökös háromnapos hétvége. Látod, hasonlóak a vágyaink. Mész szabadnapra, persze, jár a nyolca nap, de ezt így nem tudom neked megígérni. Vagy tudod mit, megígérhetem, ha ez megnyugtató, de betartani úgyse tudom – válaszolom neki higgadtan.

Az autó óvatosan gurul velünk a szürkületben, ringatózunk a kamionok, traktorok által tiport-lyuggatott, sűrűn kátyús útszakaszon.

– Jó, hát értem én, de rohadt fárasztó ez az örökös hajnali kelés, több pénz kéne és több szabadnap.

– Zsolti, értelek én. Szeretnél te dugni és szűzen maradni is. Csak ez egyszerre nehezen kivitelezhető. Korán kell kelni? Nyiss egy ékszerüzletet. Kelj fel kilenckor, nyisd ki a boltot tíz-kor, minden nap adj el egy marék gyémántot, és felszabadulsz.

– Jó buli lenne, de senki sem vesz gyémántot. Szar a helyzet. Itt a válság.

– Igen, itt terpeszkedik a rohadék, és nagyon maradna, ahogy elnézem. Szóval szerintem örülj, hogy felkelhetsz hajnalban, és van egy kis fizetésed, amiből el tudsz tengődni.

– Kéne szabadnap, de most komolyan.

– Az előbb hülyültél? – kérdezem tőle.

– Nem, azt is komolyan gondoltam. De tényleg. Márciusban viszont kéne nekem a 9-10, a 15-16-17 és a 27-28.

– Zsolti, osztán hagyta munkanapot is magadnak ebben a szép, tavaszi hónapban?

– Hogyne hagytam volna, a többi napon bejönnék, persze, ha adsz még ezeken felül is, akkor elmegyek szabadnapra.

– Adok, Zsolti. Ha a kismadárka repülni akar, akkor repüljön.

– Hé, a repülés kirúgás. Ne má'!

– Jól van, csak a szabadságodra értettem. Mész szabadnapra, nyugodj meg.

– Akarok menni, mert keresztanyámék öccsének a volt férje jön, és...

– Figyelj, felőlem a tökeidet is vakarhatod szabadnapon, nem tartozol nekem vallomással, ha lehet, elmész, megígérem.

– Itt jó lesz. Kösz a fuvar! Akkor a legjobbakat, holnap reggel jövök.

Zsolti kipattan, óvatosan becsukja az ajtót, nem jó, nem csukódott be teljesen, na, még egyszer, így már oké. Hazáig egyedül. Este fél hét. Megint vége egy munkanapnak. Egy ugyanolyannak, mint a többi. Minden nap talán csak egy hangyányit különbözik a másiktól. Az esték. Mostanában a Film pluszon Columbo héttől. Utána kotródás az ágyba. Fél hatkor ki. Egy fogkefe, egy borotva, három az egyben, egyedül a hajnali fészbúk előtt, lájkolták-e még a tegnapi blogbejegyzésem. Lájkolgatták. Gyerünk, idő van! Már nem annyira tré, mint decemberben, januárban. Már dereng a hajnal. Már pirkad. Így már egész élhető a hajnali kezdés. Hatra kiérek. Imre bácsi, az elletős fogad.

– Nim jaó a szabadnap! – ordítja a kapuban

– Nim jaó? – kérdezek vissza magamban. Hogy mi van? Ja, hoppá. Hogy nem jó a szabadnap.

– Nim jaó a szabadnap! – ismétli rikácsolva.

– Imre bátyám, mi nem jó a szabadnappal?

– Hát az, hogy nim jaó. Máskor mennék, nem hetedikén. Nekem a nyolcadika kell, mert az asszonyt viszem a...

– Imre bácsi, felőlem seggre pacsit is játszhat otthon, szabadnapján, nem kell megindokolni, mehet, átirom, csak hadd érjek be!

Belépek az ajtón, az éjjeliőr vár rám az iroda bejáratánál. Mosolyog. Kérni fog valamit.

– Jó reggelt, Laci bácsi, mi a tétel?

– Hát, az van, hogy, hogyishívják, kéne nekem szabadnap.

– Nem mondja.

– De.

– Mondja!

– Azé' mennék, mer' jönnek nővéremék Erdélyből, és nagyénéem húgának a...

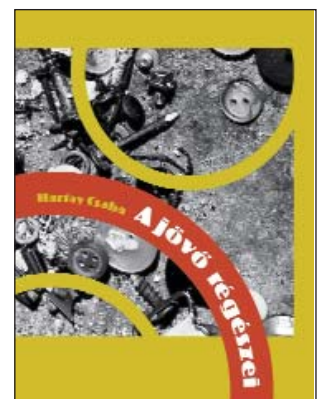
– A dátumot, Laci bácsi, nem a rokonságot kérdeztem...

Hartay Csaba
költő, újságíró
(1982, Budapest)

Családi vállalkozásban egy szarvasmarha telepen dolgozik. Rendszeres jegyzetírója a beol.hu internetes portálnak. Szarvason él.

Legutóbbi kötete:
A jövő régészei (2012)

ÚKP

Az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Következő számunk megjelenik:

2013. április 08.

lapzártá:

2013. március 22.

Felelős kiadó
Lafferton Kálmán

Főszerkesztő
Pécsi Györgyi

Felelős szerkesztő
Szabó Tibor Benjámin

Szerkesztőbizottság
Kányádi Sándor
Tandori Dezső
Tózsér Árpád

Kiadja:
Lafferton és Társa Kft.

Szerkesztőség:
1043 Budapest, Bocskai utca u. 26.
Tel.: 210-9933, 210-9934
Fax: 210-9935
E-mail: ujkonyvpiac@ujkonyvpiac.hu
www.ujkonyvpiac.hu

Terjesztik:
könyvkereskedések,
könyvtárak, hírlapárusok,
illetve előfizethető a szerkesztőségben

Nyomás:
Pauker Nyomda
Felelős vezető:
Vértés Gábor igazgató

HU ISSN 1215-5551

A lapban megjelent írások nem feltétlenül egyeznek a szerkesztőség véleményével. Az írások tartalmáért a szerzők vállalják a felelősséget. A lapban megjelent hirdetések tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

Üdvözlét az Olvasónak!

Elkötelezett újraolvasó vagyok. Van öt-hat könyv, amit időről időre muszáj elővenni, és nem úgy élvezem, mint első alkalommal – sokkal jobban. Nem ártok vele senki-nek, de a környezetemet így is idegesíti. Nehezen felfogható, minek huszonharmad-szor is elolvasni, mondjuk azt, hogy „dr. Martinellit telefonhoz várják”. Pedig csak annyi, hogy inspiráló sokszor átélni ugyanazt. És jellemzően nem Hamvas Bélát, nem Thomas Mannt (kinek mi). A permanens olvasós könyveim hangulatos félirodalmak. A *Tüskevértat* tizenöt éven keresztül minden nyáron kivégeztem, a *Védett férfiakat* legalább harmincszor, a *Malevil* ötven fölött jár. Van egy keményebb re-gény is, a *Háború és háború*, azt mindig kis adagokban veszem magamhoz, mert könnyen megüli a gyomrot, de összességében Krasznahorkai regénye is tíz fölött járhat.

Aztán olyan is van, hogy az újraolvasás nemcsak megismétli az élményt, de a szöveg teljesen új módon működik, mást jelent, addig nem létező felismeréseket ad. Úgy alakult, hogy egy feladat miatt néhány hete elő kellett vennem a *Gullivert*, csak belenézni, frissíteni az élményt, pár jegyzet futtában. Még néhány oldal becsúszott, és még tíz – végül elolvastam az egészet. Utoljára diákként volt a kezemben, akkor, húszévesen a megfellebbezhetetlen igazságot, a végső ráébredést láttam benne, a jelenetben, ahogy a főhős hajóorvos a negyedik utazást követően már undorodik mindentől, ami emberi, ami az ember, a családjára néz, tőlük is, majd egy éjjel fogja a kispárnáját, és lemegy inkább az istállóba, a lovai közé, velük alszik el.

A *Gulliver a kíváncsiság elvesztéséről* szól, mondja Orwell *Az irodalom felszámolása*ban. Azt üzeni, hogy nem kell érdeklődni, nincs mit fürkészni a létezésen. Mert amihez az ember hozzáér, az maszatos lesz, amit ő maga csinál, az szükségszerűen romlott és hazug zűrzavar, ha többen csinálják, közösségben, akkor pláne, úgyhogy jobb távol maradni, lent az istállóban. Fiatalon könnyen adja magát egy ilyen kiáb-rándult olvasat. Most elolvastam újra, letettem, és teljesen vi-lágos volt, hogy Swift – téved. És Gulliverrel ezt a tévedést ját-szatja el. Nem az undorban téved, de a rajongásban.

A negyedik utazás során, a nyihahák országában Gulliver egy olyan közösséget ismer meg, a lovakét, amelyben min-denki bölcs, egyenlő, tisztességes, higgadt és alázatos. A ha-jóorvos rajong ezért a gömbölyű világért. Amivel Swift azt mu-tatja nekünk, olvasóknak, hogy lehetne másképpen is élni. Tévedés, annak tűnik. Ahogy az viszont nem, hogy újraolvasni jó. Nagyon jó.

Tibor Szabó

felelős szerkesztő

Nem hajléktalan-könyvet akartam

A *Rükverc* című regénye már a tavalyi megjelenés után is lelkes fogadtatásban részesült, de a Katona József Színház bemutatója tette teljessé a sikert. A hajléktalan, mint főhős a színpadon, azt is jelenti, hogy egy félresöprenedő társadalmi gond nem hagyja magát zárójelbe tenni. Ön miért választotta ezt a témát?

Nem én választottam a témát, hanem – úgy két évvel ezelőtt – a téma választott engem, amikor nem tudtam folytatni, amit néhány hónappal azelőtt elkezdtem. Elment a kedvem a kedélyeskedéstől, a rafinált lakomák leírásától, amikor naponta vagy húszan dugták a markukat az orrom alá néhány forintért, amikor mást sem olvastam a lapokban, mint hogy hány gyerek éhezik, és hány millióan élnek a létminimum alatt. Egyre rosszabbul haladtam az írással, és ebben a borús hangulatomban megtaláltam egy felkérés, hogy az amerikai író, Charles Bukowski emlékére készülő kötetbe írjak én is egy novellát. Elővettem Bukowski könyveit, aztán Raymond Carverét is, és úgy

éreztem, otthon vagyok. Hőseik hétköznapi emberek, nem köldöknéző, folyton reflektáló, az emberiség sorsa fölött töprengő értelmiségiek. Gyakran alkoholisták, olykor bunkók, szinte mindig boldogtalanok, nemigen értik a világot, de nem is akarják annyira megérteni, inkább csak át akarják verni a naponta rájuk leskelődő halált. *Nagyon hasonlítottak ezek a figurák egy nagy szürke magyar panelház lakóihoz.* Erős párbeszédet találtam, azt a fajta nyelvi kopottságot, ami akkori hangulatomnak igazán megfelelt. Írtam is egy novellát, egy Vidra Zsolt nevű fickóról, aki a hetvenes évek elején egy éjjeli bárban pincér, ahol persze én is voltam pincér, éppen a hetvenes években. Ezzel kezdődött.

Amikor Budapest utcáit járjuk, lépten-nyomon találkozunk homlesszekkel. Van, akivel beszélő viszonyba, akár barátságba is kerülünk. Az arcukat kémelve próbáljuk kitalálni mik, kik lehetnek ezelőtt? Vidra Zsolt élete és sorsa hogyan született meg?

Ahogy már mondtam, nem hajléktalantörténetnek indult a dolog, mint ahogy rendszerint a hajléktalanok élete sem annak indul, valaha ők is voltak boldogok, volt lakásuk, feleségük, munkájuk, vasárnap a családi asztal mellett rántott húst ettek, nyáron Lellére, a vállalt üdülőbe kaptak egy hét beutalót, ahol még egy gumimatracot is vettek, és azon lebegtek a vízen. Nem arra készültek, hogy hajléktalanként végezzék majd. Vidra, a tizennyolc éves pincér, az első novella hőse követelőzni kezdett. Izgatta, mi lenne vele harminc, aztán negyvenévesen, aztán kamaszként, meg gyerek is szeretett volna lenni. Így – az időben ide-oda ugrálva –, születtek az írások, egyre inkább kiadva egy novellafüzért, vagy akár egy laza szerkezetű regény fejezeteit. De itt még szó sem volt hajléktalan sorsról, csak kezdett kibontakozni egy velem egykorú lúzer élete. Tehát nem úgy ültem a gépem előtt, hogy most írok a hajléktalanokról. A fenéket! Írtam egy kisemberről, akiről kiderült, hogy végül hajléktalanná válik. Kiderült, ki volt az apja, anyja, lettek munkahelyei, és lassan, megálíthatatlanul csúszott lefelé, akár ez az ország. Mikor kirúgta a felesége a lakásból, inni kezdett, elvesztette a munkáját, és az utcára került, mint oly sokan mások. A halálát és a születését írtam meg legvégül.

Vidra Zsolt sorsa eleve elrendeltetett, vagy valamikor hibázott?

Nem hiszek az eleve elrendelésben, a szabad akarat, szerintem, működik a világban. Persze bizonyos keretek között. A különleges tehetségek bárholra kitörhetnek, de az átlagember is, a kereteken belül maradván, mégiscsak alakíthatja sorsát. Vidra hibázott is, és pechje is volt, mint oly sok embernek, de nem vezetett ez szükség-szerűen a hajléktalansághoz. Sok elágazás volt az életében – mint mindannyiunkéban – én pont ezekre koncentráltam a kötetben, azokat a csomópontokat próbáltam megírni, amikor valami lényeges történik vele: amikor utoljára boldog, utoljára beszél az anyjával, amikor éppen kirúgja a felesége, amikor majdnem gazdag lesz, de ehelyett kidobják az állásából. És persze Vidra olykor választhatott is, és ő rendszerint rosszul választott. Vagy csak rosszkor volt rossz helyen. Ha nem száll be a privatizációba, talán mostanában nyugdíjaznák portási állásából, ha nem megy haza egy nappal előbb az anyjától, akkor nem kapja rajta a feleségét, akkor nem dobja ki az aszszony, és lehet, hogy ma is biztonsági őrként tengeti az életét egy boldogtalan házasságban. Mint olyan sokan közülünk.

Bár most nagy sikerű a színházi előadás, én mégis a film jelenet-technikáját véltem felfedezni a könyv szerkezetében.

Nem csak ebben a könyvben, de a másik háromnál is jeleneteket láttam magam előtt, amikor írtam azokat. Ezért tűnhet filmszerűnek, hiszen a fejemben lévő filmjelenetet írom le. Nem a nyelv felől indulok, hanem a fejemben lévő mozi felől. Ehhez keresek aztán nyelvet, melynek segítségével minél inkább képes vagyok elmesélni az olvasómnak az én filmemet. Ezeknek a jeleneteknek, vágásoknak van eleje, közepe, vége, olykor csattanója, akár egy novellának. Így tudok írni, ezekből a fejezet-novellákból állnak össze a regényeim, ami nem túl modern dolog, de hát ezt tudom. Nem is erőltetem magam valami tölem idegenre.

A Makk, ászban egyes szám első személyben mesél, a Trüffel Milánban az 1933-53 évszám tűnik fel, és Vidra Zsolt 1953-ban szü-

letett, tehát egy idős Önnel. Lehet, hogy furcsának tartja kérdésemet, de mennyi az önéletrajzi elem, motívum a könyveiben?

A már közhelyként emlegetett Flaubert mondat jut az eszembe erről, hogy „Bovaryné én vagyok”, mert hát minden író ad magából valamit. Néha csak élete egy-egy szeletét valami mellékfigurának, vagy élete helyszíneit, vagy egy kellemetlen nagybácsiját saját gyerekkorából, szerelmeit, csalódásait, rettegését a kigyóktól, titkos vonzalmát valami perverzítés iránt. Persze olykor egy-egy fontos szereplője szinte végigéli, amit az író is bizonyos életszakaszában végigélt, ám ezek is mindig csak hasonlítanak ahhoz, inkább csak nyersanyagként nyúl az életéhez. De mindenki hozzányúl, az biztos. Én a *Vagyonregényben* nagyon sok elemet vettem saját vállalkozói múltamból, *A Makk ászban* a gyerekkorom helyszínét adtam a könyvnek (Kaposvárt), és néhány rokonomat (nagyszüleimet például), de a főhős, bár velem egykorú fiúcska, mégis egészen más, mint én voltam. Sokkal gátlásosabb, félénkebb, mint magam voltam akkortájt. És persze *Trüffel* hedonizmusában is sok van belőlem, de ő inkább olyan, amilyen én lennék néha, ha lenne elég bátorságom, hogy ledobjam magamról a polgári élet erkölcsi jármait. *A Rükverc* Vidrája pedig valóban annyi idős, mint én, és néha találkozok is az életünk, én is voltam pincér Siófokon, voltam kocsikísérő a húskombinátban, vádoltak meg gyerekkoromban igaztalanul töltőtoll lopással, de szerencsére apám nem ült börtönben, mint Vidráé, és én hőssémmel elmentémben továbbtanulhattam. Meg persze a fedelet sem vesztettem el soha a fejem fölül.

Szeret-e kísérletezni nyelvvel és formával vagy egy történet-töredék indítja el a képzeletét, netán egy jellem, egy személyiség működése izgatja?

Folyton keresem, hogy az elképzelt hőseim hogyan szólaljanak meg. Mivel nagyon kedvelem a párbeszédese formát, még fontosabb, hogy hiteles mondatok hagyják el a szereplőim száját. Amúgy a fejemben lévő mozikban is beszélnek már ezek az alakok. Az előző életeimben – mármint, mielőtt írni kezdtem közel ötven évesen – megismert figurák mondják a magukét. A fülemben ragadt rengeteg ilyen mondat, teszem azt, hogyan biztatja lovát egy Tüzép telep fuvarosa, vagy hogyan panaszkodik egy megesett pénztárosnő az éjszakai bolti leltáron, vagy mit mond egy államtitkár az elegáns étterem vécéjében, amikor a kézmosás közben a vesztegetésre szánt pénzzel teli borítékot a zsebébe csúsztatják.

Hogyan tovább? Bizonyára már következő írásán dolgozik.

Igen, szerencsére. Vagy sajnós. Ha jó lesz, szerencsére, ha nem, akkor sajnós. Mert az író nem tud mást egy idő után. Leül, és ír. Hozzászókkott, ez az élete. Akkor is, ha nincs különösebb mondánivalója, mert hát mi mást csináljon, ha egyszer író. Ezért van a könyvespolcokon annyi vacak kötet. És persze néhány nagyon jó, vagy zseniális is, de ez sajnós (vagy inkább szerencsére?) nagyon ritka. Nekem például ilyen ritka alkalom, ha megjelenik egy új Bodor Ádám kötet. Ritka és igen szerencsés alkalmak ezek. Szóval írok – nagyon bízom benne, hogy nem sajnós –, regényt a közelmúltról, mert még mindig izgat a rendszerváltás. És színdarabot napjaink kegyetlenségéről, a szolidaritás hiányáról, ahol igazi hősnak kell lenni ahhoz, hogy valaki normális emberként éljen.

Az új erdélyi groteszk mestere

Ha a kortárs magyar irodalomról azt mondhatjuk, hogy még a könyvszerető emberekhez is csak nehezen jut el, hatványozottan igaz ez a kortárs magyar drámai irodalomra. A mindenkori jelenben születő irodalmi műveknek ez az a szegmense, amely történeti, poétikai, üzleti stb. okokból a könyvkiadás és a könyv olvasás mostohagyerekévé vált. A színre vitt dráma és annak szövege, főként, ha ma születik, különös, obskúrus viszonyban van egymással. A kortárs irodalom amúgy is gyanús valami: ezt a drámák esetében csak tovább tetézi a műfaji keveredés. Drámát olvasni ugyanis annyi, mint azon nyomban meg is rendezni a darabot, saját belső színpadunkon színre vinni mindazt, amit olvasunk. E nehézségek miatt azok az írók, akik ma drámát írnak, eleve a széllal szemben dolgoznak. Persze vannak olyanok, akiket megkedvel, megszeret a színház, akik idővel akár sikeres színházi szerzőkké válhatnak; ám ők inkább kivételnek tekinthetők, sokkal több a nagyszabású kudarc.

Éppen ezért üdítő élmény egy olyan drámakötetet olvasni, mint amilyen Székely Csaba *Bánya-trilógiája*: oldott, laza, könnyed és súlyos egyszerre, vitára ingerel és hangos nevetésre, néhol pedig kedvünk kerekedik a falhoz vágni, de csak azért, mert olyan pimaszul pontosan rajzolja meg a mai magyar – erdélyi – társadalom olyan dühítő visszasságait, amelyek minden korban megírásért kiáltottak. Mert a fiatal szerző, aki 2009-ben bezsebelte a BBC Legjobb Európai Drámáért járó díját, Marosvásárhelyen él; drámáinak szereplői olyan székely emberek, akik valamiért nem passzolnak bele a róluk népnemzetileg kialakított habos-babos sztereotípiákba, sőt erre élénken reflektálnak is. Ha például jön Magyarországról a tévé, fel kell húzni a székelyharisnyát és szép dolgokat kell nyilatkozni („Itt minden olyan szép, mint egy álom. Mint egy álom. Ebben élünk mi benne. Igen. Ebben.”), miközben valójában nemcsak a „tápos” tévésekét nézik le, hanem magukat is. A hagyományról, a sokat emlegetett székely szokásokról is sarkos véleményt fogalmaz meg az egyik főszereplő: „Az egyetlen hagyomány, amit őrizünk itten, az, hogy békaszárrá isszuk magunkat, egymás torkának ugrunk, s aztán kimegyünk az erdőre fát lopni. Ez a mi kurva nagy hagyományunk.” Szinte minden szereplőt szörnyű bűnök emléke terhel, vagy még szörnyűbb bűnök elkövetése áll küszöbön, de az élethazugságok lepleződése mégis – tragikus helyett – sajátosan groteszk hangulatot teremt. A jó érzékkel mozgatott alakok a legtragikusabb dolgokkal is viccelnek, és addig jó, amíg ezt teszik: ellenkező esetben megpróbálnak kilépni, kitörni a fojtogató közezből, és ez vagy öngyilkossághoz, vagy másfajta bukáshoz vezet.

A *Bányavidék* című kötetben szereplő három dráma ugyanannak a világnak, ugyanannak a falunak három részletét mutatja be, a szövegek lépten-nyomon utalnak egymásra. Egy olyan közeg tárul elénk, amely a kortárs magyar irodalom olvasóinak (is) ismerős lehet, ez a többek között Krasznahorkai László, Bodor Ádám vagy Tar

Sándor által is többször megírt halálra ítélt falu. Székely bevallottan támaszkodik olyan nagy elődökre, mint például Csehov, ugyanakkor a jól bevált irodalmi toposzokat (elátkozott, elöregedő, kilátástalan közösség, alkoholista falubeliek, hirtelen feltárlul titkok stb.) képes úgy variálni, hogy eredetinek hatnak. Ennek az eredetiségnek a nyelve kulcsa: és koránt-

sem csak a sok ízes, cikornyás káromkodásra gondolok (pedig Székely Csaba drámáinak jellegzetessége is megérne egy misét).

Mindhárom dráma kerek, önmagában is megállja a helyét: a dramaturgiai fogások könnyedén működnek, az egy rugóra járó, négyöt figurát mozgató drámai konstrukció szinte magától értetődő természetességgel bomlik ki, még a kisebb döccenők – például az új szereplők beléptetésénél – sem hatnak kellemetlenül. A szereplőkben a nyílt színen tudatosul elrontott életük megváltoztathatatlansága, a groteszk hangoltság miatt azonban rokonszenvet is ébresztenek minden jóvátehetetlen fogyatékoságuk és bűnük ellenére. A *Bányavirág* Ivánja beteg apjának halálát kívánja, az orvos Mihály pedig az öngyilkosságra készül. A *Bányavakságban* Ince, a falu polgármestere bukik el, miközben egy román rendőr és egy szintén a polgármesterségre pályázó neonáci alakja teszi teljessé a „nemzetközi” konfliktust, amely voltaképp a korrupcióról szól. A *Bányavízben* pedig Ignác, a falusi plébános rettenetes életébe nyerünk bepillantást. A drámák világában életre kelő közösség a nyilvánvaló túlzásokkal együtt örök és általános mintákat jelenít meg: szinte bárki magára, szülőfalujára ismerhet, ezáltal viszolygtatóan otthonossá válik az egész.

Székely Csaba drámái szórakoztatóak úgy, hogy közben elgondolkodtatnak és – még egyszer mondom – vitára serkentenek. Kivételes elegy: szurkoljunk együtt a folytatásért! (Székely Csaba. *Bányavidék*. Magvető Kiadó, 2013, 208 oldal, 2152 Ft)

A Kék az új fekete

Vannak olyan alapdarabok, amelyeknek éppúgy kötelezőnek kéne lennie a könyvespolcon, mint annak a bizonyos „kis fekete ténak” a gardróbban, avagy Coco Chanel helyett egy kis Egressyt mindenkinek. A *Portugál* és a *Sóska, sültkrumpli* mára a kortárs drámairodalomban olyan klasszikussá vált, mint Spiró *Csirkefeje*. Ezúttal, a két alapdarab mellé jó érzékkel, más, újabb kiegészítőket illesztettek, mint a 2005-ös nyolcas válogatásba. A 19. szá-

zadban játszódó trilógia – a *Vesztett éden*, a *Reviczky és a Három koporsó* – ebben nem szerepel, szerencsére a legkevésbé sikerült *Baleset* is kimaradt, helyettük a tematikájában, nyelvezetében és hangulatában sokkal inkább illeszkedő *Az isten lába* és a *Nyár utca, nem megy tovább*, valamint a *Június* jöttek.

A már védjeggyé vált (amúgy is magyar sajátosságnak mondott?) sírva nevetés, amikor annyira abszurd és kilátástalan a helyzet, hogy ha bőgünk is kínunkban, a nyomoron mégis jobb nevetni – *Az isten lábára* (2009) is jellemző. Meg ránk is. Kis magyar réal.

Szippantós: Mi folyik itt?

Adri: Szar. Mert hasmenés van. De egyébként csoda. Csoda folyik!

Gajdar: És mi lesz sok répa sorsa?

Bozgor: Túltermelési válság. Ránk fog rohadni.

A szarból itt sem lehet ugyan várat építeni, de konkrétan répa nő belőle. Csakhogy amíg a *Portugálban* a tenger, Portugália, a kiszakadás, a szerelem valami vágyott dolog bír lenni, addig itt a válság nem csak gazdasági szinten jelenik meg, hanem a szereplők teljes illúziótlanságában is. Nem dolgozni kell, hanem lottón nyerni – hangzik el, és ha nem jön be, maximum a szippantós autó összegyűjtött tartalmából villámgyorsan növvő giga répából elképzeltető a jövő építése. A válságon túl nagyon is aktualizált társadalmi, politikai jelenségeket is summáznak a szereplők: „Kis dolgokkal kezdődik. Nem engedik, hogy együtt szarj velük. [...] De hiába vagy okos, ravasz, nem vagy közlök. [...] Ne hagyd magad. Ki kell harcolni a szarás jogát, barátom.”

Főváros, nevesített (Irács) vagy névtelen kis települések, zárt terrek (cirkusz, öltöző, gyúrószoba, trolibusz) – kisebb-nagyobb mikrokozmoszok, bár kidolgozottságuk, mélységük nem egyforma. Míg

a *Portugál* kis képkockák ügyesen összeillesztett, egy nagyobb egységet alkotó összesség, addig a többi dráma nem tud ugyanakkora, átfogó világképet megteremteni. A címadóvá kiemelt *Kék, kék, kék* talán alkalmas lenne rá – nem is ismeretlen a cirkusz mint a világ leképződése kicsiben toposz – de még amikor a WC-be (World Circus) és az Európai Unióba bekerülés aktuális kérdés volt, akkor sem tudott a *Portugálhoz* mérhető sikereket elérni.

Ha már párba lehetne állítani a drámákat, akkor a 4x100 nem csak a sport tematika miatt rokonítható a *Sóska, sültkrumplival*, de az ismertség-kevésbé felkapottság relációban is helytálló. A foci lenne ennyivel vonzóbb sport a lecsúszott szereplők mellé? Érdekesebbek a saját sebeiket nyalogató, egymáson átázoló férfiak, mint a női váltó öltözőjében, gyúrószobájában kibomló sorsok? Holott nagyon hasonlóak – van közös pasi/nő, öregedő „jajmileszvelem figura”, – mégis, az öt évvel később írt női szereplőgárda nem üt akkortól.

Egressy legfőbb erényei az abszurd helyzeteken túl a környezet- és karakterteremtés és –kezelés. A lepusztultság, a „minden rohad körülöttünk és bennünk” érzést ügyesen adagolt, finomra hangolt, redukált (és roncsolt) nyelven valósítja meg. Ahogy Csipesz mondja a *Portugálban*: „Pazar, baszod. Pazar. Ez a jó szó.”

A budapesti, azonos évben íródott (2007) drámapárosból a *Nyár utca, nem megy tovább* Vecsery Jánost is megihlette egy filmnyire (2011-ben). A 74-es trolit egy csendes, januári vasárnap délelőtt a Térítő megpróbálja eltéríteni. Ezt a szókimondó sofőr asszonyság, egy, a pipogyasága ellenére ügybuzgó BKV-ellenőr, egy haldokló kurtánár, egy kleptomániás színész, valamint egy vendégcsalogató hölgyemény hiúsítja meg. Az abszurd jelenetek csúcspontja, mikor közösen elszívznak egy marihuánás cigarettát, és ez a közös „szívás” hozza össze a csapatot, mindenki elmeséli a saját történetét, míg a végállomáson le nem lövik őket.

Nem kevésbé groteszk a Június apa figurája sem: „Miről is beszélgetünk? Lehet-e másról beszélgetni, mint a halálról?”

Kicsit olyannak tűnik a kötet szerkesztési koncepciója, mint a Nagy Duett: benne van a lehetőség, hogy egy-egy szerethető, már magát és rendezőjét, színészeit megtaláló dráma segítsen a kevésbé elismertnek vagy kevésbé jól sikerültnek.

A szerző gyűlölt gyerekkori osztálytársából lett a kortárs drámairodalom, az Egressy-drámák emblematikus figurája, a *Bittner*. Egész jó mókává nőtte ki magát figyelni, várni Bittner újabb és újabb reinkarnációját. Hogy a cirkusz körül machináló manipulátor, a szippantós autós vagy a törtető és gyűlölt focibíró, mindegy is. Sőt, ahol nincs, ott is ott van, maximum szponzorfeliratként. Nem szeretnék Bittner lenni.

Vagy tán egy kicsit mégis. (*Egressy Zoltán: Kék, kék, kék. Kalligram. 2012, 344 oldal, 3000 Ft*)

Nem köznapi fényűzés

A *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon* a Balassi Kiadó gigászi vállalkozása. Olyan pazar kötetekről van szó, amelyeknek nemcsak tartalma és kivitele, de elkészülésük története is érdekfeszítő. A lexikon főszerkesztőjét, Kőszeghy Pétert elsősorban arra kértem, hogy avasson be a hatalmas munka rejtelmeibe.

A húszéves Balassi Kiadó legnagyobb vállalkozásáról van szó. Ez a tízéves folyamat négyszáznegyven munkatárs bevonásával hogyan képzelhető el a kívülállók számára.

Voltaképpen nem tíz-, hanem húszéves munkáról van szó. A MAMÚL tehát szinte egyidős a kiadóval. Egykori mesteremnek és barátomnak, Klaniczay Tibornak, az ő műszemléletének nem kis része volt abban, hogy megszületett bennem ez a terv vagy inkább vízió. A lexikon előmunkálatai 1993-ban kezdődtek, majd egy évtizedes szervezés, anyaggyűjtés, előkészítés után 2003-ban jelent meg az első kötet. További kilenc évbe telt, amíg a tizenharmadik, utolsó kötetig eljutottunk. Mindez persze azzal járt, hogy az évekkorábban elkészült szócikkek döntő többségét megjelenés előtt újból meg kellett nézetrnünk a szerzőkkel, s ők nemegyszer át is dolgozták a szövegeket, beépítve az újabb kutatások eredményeit, felfrissítve a bibliográfiákat. 2003-ra megszerkesztve együtt volt az anyag mintegy kétharmad része, a maradék egyharmad kötetről kötetre készült, akárcsak az illusztrációk felkutatása és megszerzése. Négyszáznegyven munkatárssal együttműködni rendkívül időigényes feladat. Arra törekedtünk, hogy lehetőség szerint megtaláljuk és megnyerjük az adott téma legjobb ismerőit. Bizonyára egyszerűbb lett volna kevesebb szerzővel dolgozni, de úgy hiszem, a több munka megérte a fáradságot. Igen jellemző – számomra öröm –, hogy az első kötet még meg nem írt szócikkeihez lasszóval kellett fogni a szerzőket, a második-harmadik kötet megjelenése után azonban már több volt az önkéntes jelentkező, mint ahány szerző szükségeltetett. A lexikonban való megjelenés – ezt jó lelkiismerettel ki merem jelenteni – tekintélyt adott. A szerzőknek hálás köszönettel tartozunk: kevés honoráriumért szakmaszeretettel vállalták a rengeteg munkával járó szócikkírást.

Milyen alapelvek szerint készült a lexikon? Milyen más lexikonok szolgálták mintául?

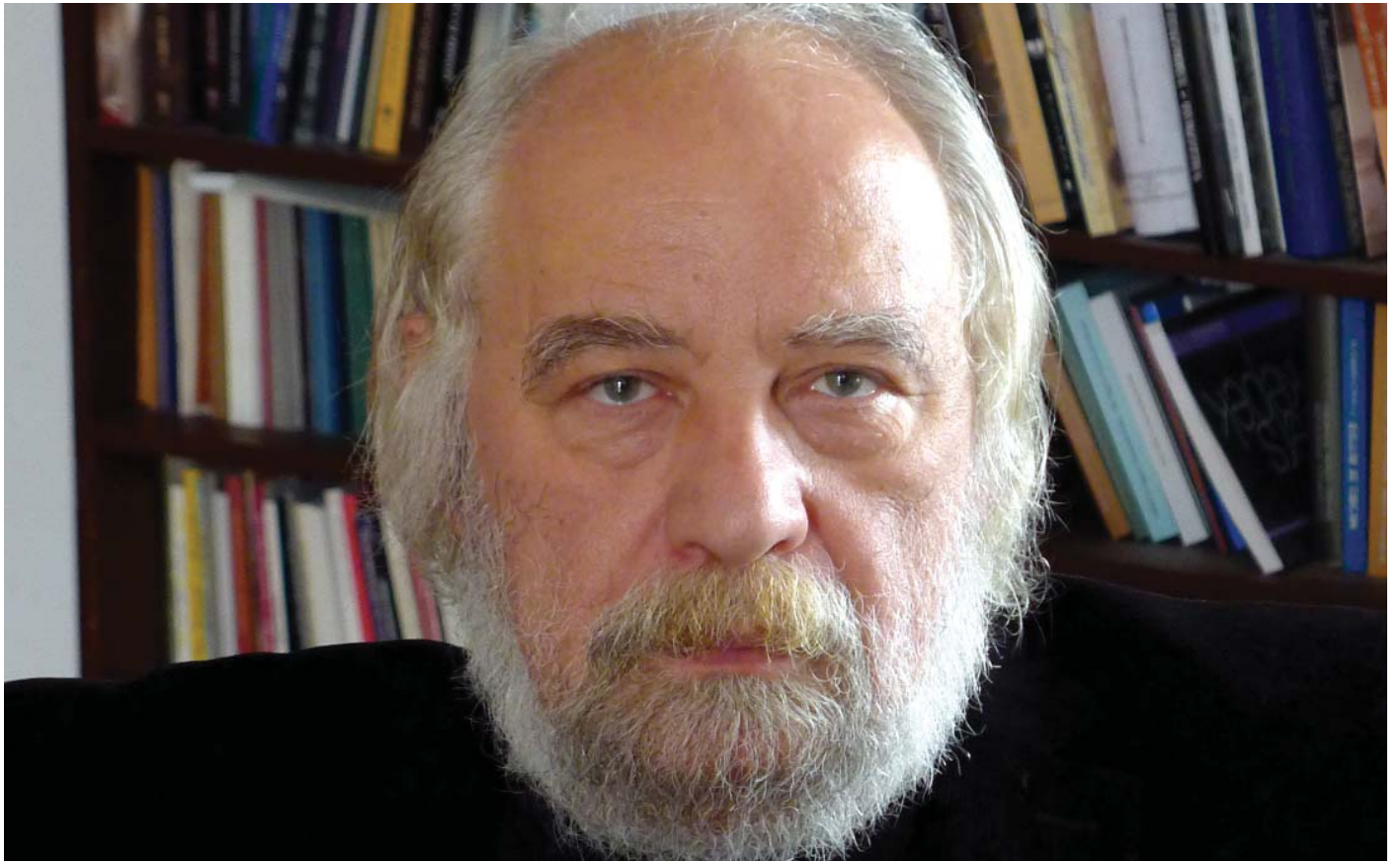
A MAMÚL célkitűzése az volt, hogy az államalapítástól a 18. század végéig, a modernitás kezdetéig rajzolja föl a magyarországi művelődés történetét. Ebben látenszen-nyíltan az az álláspont is megfogalmazódik, hogy nem látunk éles cezúrát az úgynevezett középkor és a kora újkor között. Nem az esemény- és politikatörténetre összpontosít, hanem az irodalom-, a művészet-, a zenetörténet, a filozófia és a jogtörténet, az orvoslás-, az iskola- és a tudománytörténet, a

mezőgazdaság-, ipar- és technikatörténet, az életmódtörténet és a történelem segéd tudományai néven összefoglalt diszciplínák felől közelíti meg ezt a nyolcszáz évet. A címben szereplő „magyar”-on *magyarországi* értendő, vagyis a lexikonba tartozónak vélünk, anyanyelvétől függetlenül, mindenkit, aki a történelmi Magyarország területén élt, vagy innen elszármazva külföldön működött, továbbá mindazon külföldieket is, akik hosszabb-rövidebb ideig Magyarországon tevékenykedtek. Mindehhez konkrét minta nem volt, és az eredeti elképzelés is sokat változott a munka során. Végül egy olyan könyvsorozat valósult meg, amelyben a lexikon és az enciklopédia szempontjai sokszorosan keverednek. A nagyobb témákat terjedelmesebb szócikkek foglalják össze, és az ezekben található utalások vezetnek el a részterületekhez és viszont.

Mi a lexikon újdonsága, mi az, ami miatt nagyobb érdeklődésre tarthat számot, mint más lexikonok?

Idehaza készült ugyan művelődéstörténeti monográfia – Domanovszky Sándor szerkesztette a maga korában kiváló művet –, de művelődéstörténeti lexikon soha. A MAMÚL újdonsága a sok szempontú megközelítés. Megtalálható benne annak a tudásnak a legjava, amelyet a szaklexikonok tartalmaznak, de úgy, hogy a különböző tudományterületekhez sorolható adataikat, információkat egymással összekapcsolódnak, és a vizsgált tárgyat-személyt-jelenséget a maga teljességében igyekeznek bemutatni – már amennyire ez lehetséges. Ez megvalósulhat egy szócikken belül – nemegyszer több, eltérő szakmájú szerző munkájának eredményeként – vagy több önálló szócikkben, melyeket az utalásrendszer köt össze, elvezetve az olvasót az adott témához kapcsolódó, de hosszabb kifejtést igénylő szövegekhez, melyeket nem lett volna célszerű egy szócikkbe beleszorítani. Nem akartunk szigorúan lexikonszerűek lenni, nem szabtuk egy kaptafára a szócikkeket, aminek megvan az az áldásos hatása, hogy a MAMÚL helyenként kifejezetten olvasmányos, más szóval, hagyományos megközelítésben: lexikonszerűtlen. Több olyan furcsa emberről tudunk, akik egy-egy újonnan megjelent kötetet folyamatosan olvastak, mint valami regényt.

A szócikkek szerzőinek tudását és felfogását hogyan lehetett egy-egy esetben, összhangba hozni? Voltak-e komoly viták a különféle témákat, problémaköröket illetően?

Nem volt célunk, hogy a szerzők nézeteit összhangba hozzuk. Voltak viták: a reneszánsz szócikk első változata például egyeseket politikai kiáltványra emlékeztetett, mások éppen a polgári individualizmus, a szabadságjogok melletti kiállásként értékelték. A nyomtatásban megjelent változat – szerintem helyesen – valamiféle konszenzust tükröz. Olyan kérdéseket, amelyekben nincs tudományos konszenzus, nem akartunk eldönteni, és a szerzőket sem akartuk erre kényszeríteni. Szorgalmaztuk viszont, hogy a szócikkek hívják fel a figyelmet az eltérő véleményekre. Ebből a szempontból nagy szerepük van a bibliográfiáknak is. Az irodalomjegyzékeken nem akartunk takarékoskodni: az olvasót felnőttek tekintjük, s ha nem éri be a gyors tájékozódással, legyen meg a lehetősége a témában való elmélyülésre. Egy jó bibliográfia majdnem olyan fontos, mint egy jó szócikk. Az, hogy nem egy kutató is – az adott terület szaklexikona helyett – a MAMŰL-t használja kézikönyvként, meggyőződésem szerint részint ennek köszönhető.

Hadd tegyek fel egy személyes kérdést is: számodra milyen tanulságokkal szolgált ez a hatalmas vállalkozás? Milyen merőben új ismeretekkel, felismerésekkel gazdagodtál a munka folyamán?

Tanulság sok volt. A legfontosabb, hogy amit, mondjuk úgy, megálmodtam, az ma, Magyarországon kivitelezhetetlen. Ugyanakkor: nem is biztos, hogy ezt kellene kivitelezni. Jobban megértettem a diszciplínájukhoz hűséges kutatókat. A szócikkeket olvasva sokat feladtam az íróasztal mellett született elveimből, különösen igaz ez a szűkebb kutatásaimtól távolabb eső területekre. És hát szerkesztés közben számtalan ismerettel gazdagodtam. Ezt egy igen „sajátos” példával is tudom illusztrálni: korábban sohasem hallottam egy bizonyos „polconszaró György” úrról, aki nyilván rendhagyó, a korban

még szokatlan székelési gyakorlatáról kapta tituluszát.

Ha az anyagi háttér nem titok, milyen támogatással készült el a tizenhárom kötet, és mindent összevetve mennyibe került ez a fényűzés?

Sokba került. Nagyon sokba. A különböző szponzorok – NKA, MTA, OTKA – kötetenként változó mértékben, mintegy 0,6-2,5 millió forinttal járultak hozzá a költségekhez. A dotáció soha nem fedezte a bekerülési költségeket. A Balassi Kiadó minimálisan 35-40 millió forintot veszített ezen a vállalkozáson, ám ezt a legkevésbé sem bánom: sikerült valamit elkezdni és be is fejezni – ez a lényeg. Továbbá valahogy még életben is maradtunk.

Milyen a terjesztése a lexikonnak? Eljut-e a tanintézetekbe, könyvtárakba? Magánszemélyek vásárolják-e a köteteket?

Az előfizetők között egyaránt vannak könyvtárak és magánszemélyek. Csak tisztelet illeti őket, hogy a félbemaradt vállalkozások korában hűségesen kitartottak a MAMŰL mellett. A sorozat indulásakor azonban – a magyarországi gimnáziumok számából kiindulva – sokkalta nagyobb érdeklődésre számítottunk. Persze akadnak elkötelezett iskolai könyvtárosok, akik a szűkös lehetőségek közepette is áldoztak a lexikonra, és tudjuk, hogy ott vannak a kötetek nem egy tanszéki könyvtárban, levéltárban. És itt engedtessek meg egy szubjektív megfigyelés. Az általam felkeresett – nem kevés – felvidéki levéltárban *kivételesen* ott van a MAMŰL a kézikönyvtárban, szabad polcon. Itthon ez sajnos nem feltétlenül van így. Méltatlanul kevés a magyarországi intézményi előfizetések, és tiszteletreméltóan magas a magánelőfizetők aránya. Hadd hívjam fel rá a figyelmet, hogy a Balassi Kiadó könyvesboltjában a vásárlók jelentős kedvezményrel juthatnak hozzá a kötetekhez.

Totál kész vagyok

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy műfaj, akit úgy hívtak, hogy Kiszpróza. Senki sem szerette.

A kiadók azért nem, mert állítólag nem szeretik az olvasók. Az olvasók meg azért nem, mert keveset hallottak róla, gyanús volt, mint a messziről jött ember. Aztán jött, egyesek szerint egyenest Tolnai Ottó köpönyegéből, egy Bencsik Orsolya nevű, alig huszonnyolc éves költő, és csatlósaival, Humorral, Groteszkkal és Iróniával együtt valami olyat alkotott, ami újra visszaadta a reményt, hogy igen, van még helye a kiszprózának, novellának, elbeszélésnek, nevezzük akár-hogy, a mai magyar irodalomban

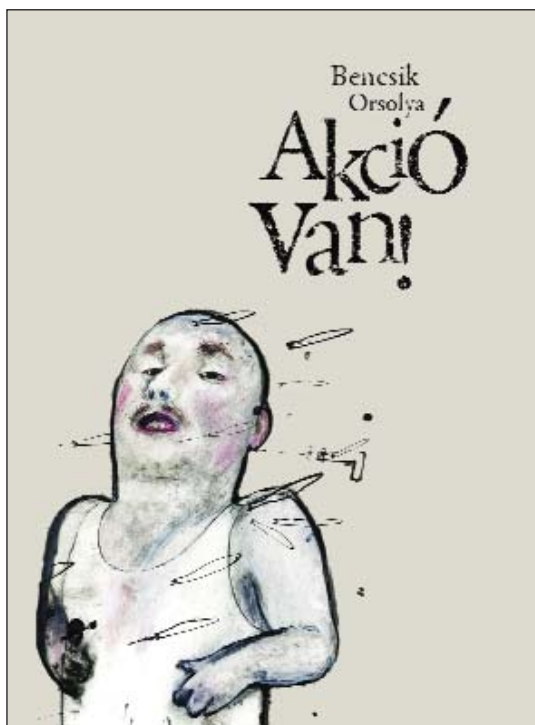
Bocsássák meg nekem a mesés kezdést, de az *Akció van!* kihozta belőlem a mesélőkedvet. Ám hazudnék, ha azt mondanám, hogy ez a huszonhárom rövid történet lefekvéshez való, könnyed mese volna. Távolról sem! Klasszikus mesebéli elemeket sem találunk nagyon benne, viszont itt van helyettük a mesére jellemző dús és színes szövegfolyam hömpölygése, illetve Emil Kadiriaé kiváló grafikai, amelyek így együtt egyfajta felnőtteknek szóló meséskönyvre hajaznak.

A könyvben egy vajdasági család mindennapjait ismerhetjük meg egy kislány, (nő?) szemszögéből. Ezen a vidéken bármi megeshet, talán épp a visszaemlékezés önkényes logikájának köszönhetően, itt semmi sem átfogó, semmi sem állandó, csak a nyelv valósgáteremtő ereje. Épp ezért talán érdemes figyelmeztetni az olvasót, nehéz könyv lesz az *Akció van!*, ha nem adja meg magát ennek a nyelvi erőnek, valóságnak, a benne lévő féktelen allegorikusságnak és az asszociációknak, amelyek mögött mégis egészen pontosan ott van az a valóság, amelyet mi is jól ismerünk mindennapi viszonyainkban.

Ezek a szövegek, mint egy jó C vitamin, olykor késleltetve fejtik ki hatásukat; ironikusak és frissítő humorral teliek, bizonyos képek berágják magukat az olvasó memóriájába, máskor pedig csak egy édes, keserű hangulat marad az egész elbeszélésből. A könyv tavaly elnyerte jutalmát, Bencsik Orsolya, mint minden valamire való hős, mert valójában mégiscsak ő, az elbeszélő a mese igazi hőse, Szirma-díjat kapott, teljesen megérdemelten, hiszen ahogy Nyúlásziv őrmester is mondja a kötet fűlszövegében: „B. O. nem ismer félelmet, ódzkodást, álszemérmert; mindent megmutat, közben megne-

vettet vagy megfintorgat erősen görbített, groteszk és abszurd-realista világában. De, oh, egek, hagyjuk e patinás-szklerotikus, szégyenlős terminusokat! Találjunk új szavakat B. O. csupaszon vinnyogó univerzumához, közben Orsolya könnyedén elővárásolja a maga kalapjából Ausztráliát, nagyapát, a zongorát, a birsalmát, a ribiszkét, a honleányt, a sörivő fiatal nőt, meg a novinarokát is – mutat kutyatejet és disznófarkat a konyhaablakon át –, halmokat, vaktérképeket és vaktöltényeket. De, ooooooh, a legszebb, legmeggrázóbb, legmaradandóbb sérülést okozó kép: a még gőzölgő disznószívre telepedőnyalakodó szitakötő-nagymami. Szitakötőnyelven szólva is állatjő.”

Bencsik Orsolya: Akció van!
Újvidék, Fórum-Budapest, JAK
2012, 98 oldal, 2000 Ft

ÍRÓK ÍRÓKRÓL - KORTÁRSAINK A MAGYAR IRODALOM KLASSZIKUSAIRÓL

A Magyar Írószövetség Íróiskolájának rendhagyó előadásorozata

MÁRCIUS 9.

10.00: *Iancu Laura - Lakatos Demeterről*
12.00: *Kiss Judit Ágnes - Irodalom az oktatásban*

MÁRCIUS 23.

10.00: *Szalay Károly - Karinthy Frigyesről*
12.00: *Ambrus Lajos - Bor és irodalom*

ÁPRILIS 6.

10.00: *Mezey Katalin - Sinka Istvánról*
12.00: *Kovács István - Irodalom a történelemben*

ÁPRILIS 20.

10.00: *Oláh János - Veres Péterrel*
12.00: *Czakó Gábor - Irodalom és szakralitás*

MÁJUS 4.

10.00: *Kányádi Sándor - Tamási Áronról*
12.00: *Lackfi János - Pizzavers és taxivers avagy a jelentés születése (Kell-e az irodalomnak marketing?)*

MÁJUS 11.

10.00: *Illyés Mária - Illyés Gyuláról*
12.00: *Mezei Balázs - Irodalom és bölcsélet*

Ritka, mint a fehér holló?

A hazai antikvár könyvkereskedelemben időnként előfordul, hogy az eladó megtéveszti a vevőt.

Nem meglepő, az élet minden területére igaz ez.

Vannak, akik profi hamisítványokkal próbálkoznak – ami, akárhogy is nézzük, a büntetendő kategóriába tartozik – és vannak, akik annyira nyilvánvalóan gagyi utánzatokkal, hogy vevőjük szinte csak magára vethet, ha megvásárolja az adott terméket. Nem kis összegről van szó, és utóbbi esetben minimális utánajárással elkerülhető lenne a pénzkidobás.

Vannak azonban olyan könyvek, ahol a rutinosabb gyűjtő is elbizonytalanodik, és nemegyszer belesétál a talán nem is tudatosan felállított csapdába. Amikor maga a kötet valóban bibliofilnak látszik. Annyira, hogy megtéveszti az eladót is.

*

Az Erdős Renée kézjeggyével ellátott kötetek gyakran előforduló tételei nemcsak az internetes könyvveréseknek, hanem a hagyományos aukcióknak is.

Erdős Renée (1879–1956) saját korában hallatlan népszerűségnek örvendett, amit a mai irodalomtörténeti besorolása nem tükröz. Pályája második szakaszában leginkább lektűrbe hajló regényeket írt, melyek nagy példányszámban, több kiadásban és számos utánnyomásban jelentek meg.

Az aukciókon rendszerint *aláírt* kötetei szoktak szerepelni.

Aki így hirdeti az eladni szánt könyvet, nem valótlant állít. Viszont Erdős esetében a szerzői aláírás éppenhogy nem bibliofil kézjegy.

Ha kézbe vesszünk egy Erdős Renée-kötetet, mindig valami nyomtatott szöveget találunk az aláírás fölött. A gyűjteményes kiadás darabjaiban például ezt: „A szerző fenntartja magának a fordítás jogát minden nyelvre és minden egyéb jogot, így különösen színdarab, mozgófénykép-műre, stb. való átalakítás jogát.” A szerzői kézjegy itt mintha valami jogi szerződés aláírása lenne. Más esetekben konkrétan kiderül, hogy miről van szó. „E könyvnek minden eladásra jogosult példányát szerző aláírta”, szerepel az egyikben, „E mű minden eladásra jogosult példányát szerző aláírásával hitelesítette”, olvasható a másikban. Egy harmadikban ez áll: „Ezen regényből az író nő aláírásával ellátott példányok kerülhetnek csak

forgalomba”, egy negyedik nagyon röviden, tömören és éppen ezért egyértelműen így rendelkezik: „E könyvnek csakis aláírásommal ellátott példányai adhatók el”.

De mi készíthet egy íróat arra, hogy ennyit körmölgjön?

A választ Kosztolányi Dezsőné Karinthy Frigyesről írott könyve adja meg: „Azok, akik nem élvezték a hivatalos körök kegyeit, s kezdetben [...] a közönséget sem, ki voltak szolgáltatva a nyaklónélküli kizsákmányolásnak. Egyikét-másikat szőröstől-bőröstül örökön, úgyszólván krajcárokért vették meg a könyvkiadók, de megesezt, hogy egy fillért sem fizettek nekik, s még jó volt, ha a nyomdaköltséget nem az ő nyakukba varrták. Arról még szó sem volt, hogy példányszám vagy ív szerint kapnának százalékos tiszteletdíjat. Ezt csak sokkal-sokkal később tették kötelezővé. De még ezután is nem egy könyvkiadó nagyon tágan értelmezte ezt a kötelezettségét. Közben-közben nyomtatott néhányszáz, olykor ezer olyan példányt is valamelyik műből, amelyről elfelejtette értesíteni annak íróját, s természetesen elszámolni is megfeledezett róla. Ki ellenőrizte ezt? Ki tudta, vagy merte volna ellenőrizni? Hogy bizonyítható volna? Erdős Renée volt az egyetlen, aki minden megjelent példányát, az »előkelő« kiadó bosszúságára aláírta, s így próbálta ellenőrizni, s úgy mondták, hogy akadt a könyvkereskedőknél és az antikváriumokban olyan példányokra, melyek nem voltak aláírva” (Kosztolányi Dezsőné: *Karinthy Frigyesről*. Sajtó alá rend.: Kovács Ida. Bp., 1988. 58.)

Raadásul az író nő egy idő után aláírás-bélyegzőt használt. Már nem aláírt, csak alápecsételt.

Mindenesetre az a furcsa fordított helyzet állt elő, hogy ritkábban azok a kötetek, melyeket nem írt alá. Meglehet, ezeket kellene árverésen indítani.

*

Hasonló példaként említhető Mécs László (1895–1978) költő számos „bibliofil” kötete. Az irodalomtörténeti besorolása még neki sem történt meg, de kijelenthető, hogy nem tartozott az élmezőnybe.

Mécs más utat választott: ő aláírt ex libriseket ragasztott a kötetekbe. A könyvjegy már maga bibliofil tárgy lehetne, a szerző által aláírva még inkább; kérdés, hogy hány példányban létezik.

Mécs sok könyvében élt ezzel a lehetőséggel. Az *Élőket nézek* (1938) példányai „a szerző által aláírt, Bajor Ágost által rajzolt ex libris”-t tartalmazták. Egy aukción ebből a 8690. számú példány kelt el. És ez nem a legkisebb szám. A költő *Összes versei* kiadásában (1943) Stanisław Ostoja-Chrostowski fametszetes ex librisre található, Mécs által aláírva. Árverésen a 16380. számú futott, online piactéren volt kapható a 18278. számú, egy budapesti antikváriumban – 8000 forintért – pedig bárki megveheti a 19198. számú példányt.

Húszezer bibliofil darab? Nem éppen fehér holló.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Te is olvasol, ugye?

„Az író azt gondolta...” – és te mit gondolsz? Olvasd el Grecsó Krisztián novelláját, és írd róla kritikát! Dicsérd meg, ha tetszett! Húzd le, ha szerinted nem jó! Most mindenkit érdekel a véleményed. Várjuk azoknak a diákoknak a jelentkezését, akik kedvet éreznek ahhoz, hogy megosszák véleményüket közel hárommillió lapolvasóval! És ha te vagy a legjobb, a következő szöveget már az új táblagépeden írhatod.”

A Supka Géza Alapítvány olvasást népszerűsítő irodalmi pályázatot hirdet **„Te is olvasol, ugye?”** címmel középiskolás korú fiatalok számára. A pályázaton részt vehet valamennyi, a 2012/2013-as tanévben a közoktatási intézmények 9-13. évfolyamát végző tanuló.

A pályázat kiírója értő, értékelő, lap- és könyvolvasásra szeretné inspirálni a középiskolás korosztályt.

Arra buzdítunk minden középiskolást, olvassa el Grecsó Krisztián **Csak egy tánc** című novelláját, és 2013 április 4-ig írjon kritikát (értelmező és értékelő szöveget) róla.

További részletek:
www.teisolvasol.hu

A pályázat facebook-oldala:
www.facebook.com/teisolvasol

A pályázat nyertesének díja egy bruttó **150 000 Ft értékű táblagép!**

Sorsok kimerevítése

A főszerkesztő *Stephen Farthing* és az előszóíró *Richard Cork* nevével jegyzett nagy kötet, joggal *A művészet nagykönyve* címmel, különleges eseménye a magyar művészeti könyvkiadásnak is. Szóismétlésekben botladozom, de megbocsátóm legyen az a Lélek, ki-mi az ihlet szent adományával gazdálkodik.

Annyira elragad ennek a „teljes” kultúratörténet-metszetnek a sugallata, hogy a legszívesebben jegyzékes tartalmat ismertetnék, tessék, akit ez és ez érdekel, vegye, lapozza, akit meg az s amaz, szintén. Nyilvánvaló, hogy emberközpontúnak szánják a készítő a fedőlapot, a szürreális Magritte „Az ember fia” c. mulatságos alkotását – jóllehet a festőtől még átütőbb munka is elképzelhető volna –, igenis arról van szó, hogy ez a súlyos, lábra véletlenül sem ejtendő munka lélektől lélekig szóló ismereteket ad, s így jobbára miránk, gondolkodó és érző, fantáziás földlakókra összpontosít. Nem annyira a dologi, mesterségbeli akármire?

Ó, ez sem igaz így. A mű személyeket és irányzatokat úgy ismertet, hogy élettörténetét adja a szépség tanának és gyakorlatának; megkap, elragad, kiröpít, visszafog: ne gyengüljünk el egyik kor, egyik irányzat, kifejezési mód, létezési példa javára sem, mellette ne legyünk semminek, ellene annyira se, lenne ez az összefoglaló valóban a lehetetlen megkísértése. Tanuljunk – és gyönyörködjünk. Szerezzünk ismereteket – érezzük magunkat megerősítve vonzalmainkban. Töprengjünk el kétségeken: jól láttunk eddig? Nem található meg vajon a régi századok felületeiben a mai kor aprólékosabb figyelmének sok eleme? Van-e igazán – „konkrét és absztrakt” mindenben, mindenkor, lényeges-e örökké csak egy ilyen megkülönböztetés is? Mennyit „mesél” a tematikus festészet? Milyen képzeletbeli elmondandókat sugall az elvontabb piktori világ?

Hát akkor: rajta. „Induljunk el te meg én”, ilyen elioti személyességgel, benső társasággal. Keressük először az örök elemeket, mint mondtam, régi korokban is a mait. S nemcsak sztorik alapján. Mitológia...istenek...szerelmek...csaták...városok...fejlődések. Ne így jussunk el a klasszikumig, aztán az impressziók művészetéig, onnét a kinek-kinek másképp befogadható modernségig, avantgárdig. Ne. Örüljünk a már-már ősi koroknak számító bizánci, görög-római, középkori művészetet megalapozó, urambocsá visszaköszöngető, de vajon eléggé jól ismert áldásoknak, ne unjuk, ne pipáljuk ki: „tudjuk”. S nem tudjuk igazán Cézanne-t se, Monet-éket csakígy, nem szabad az egymásra következő korszakokat megújulásoknak, felfrissüléseknek vennünk. A művészetnek – ma így hisszük végre – nincs versenyhelyzete soha. Nincs csodaszer, melytől egy francia posztimpresszionista után az amerikai absztrakt expresszionista elemibb, „újabb” igazsággal szolgálhatna. Nincs.

A legújabb kor, a földrajzilag távolabb tér: azonosságokkal szol-

gál, bár merőben más eszközök révén. A könyv nagyszerű érdeme, hogy kicsit rendet tesz fejünkben, érzékelésünkben. Nem állítanám, hogy sikerrel tör igazságokra. Kinek Signac, kinek Utrillo fontos. Kinek a nagy tragikus de Staël, kinek a hiányzó Wols. Átutalgatásokkal mégis jelen van, ha neve nélkül is, „mindenki”.

A nagyon elmés szerkesztés adja a kötet fő erényét. Sorsok kimerevítése a művészeti jellemzők képes levezetése mellett... Tolakvó, erőszakos, paternalista értékelések helyett az örök mozgás, lélegzés. Mindez hiperszínvonalon – technikailag.

Nagy érték ismét a miénk e könyvvel. Szórakoztató matéria – is. Filozófiai kitekintések sora – csakígy. Gondolkodás és érzékelés, ötlet és felszisszentő szépségfelismerés – mind az ember sajátja. Ha nem is Magritte kalapos elmebambulója vagyunk, de őstörténet letéteményesei.

S hogy ilyen legendás, mesés eredetektől ennyi differenciált igazság és ily gazdagon változatos tökéletesség jött ki?

Hihetetlen?

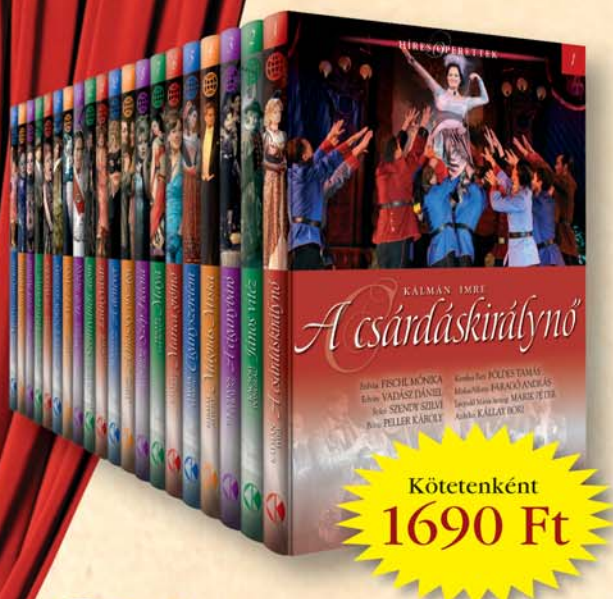
Nagy művészkönyvünk ezt a válasz is megengedi. Ám a tanulságos levezetés révén azt érzem inkább, nem véletlen ez az egész.

Ez a hatalmas összefoglalás...lehetősége, eleve. Hogy a művészet a világ.

Hogy a művészet az ember? Nem, talán...de a kultúra sem létezhetne, ha mindig elmaradt volna a már ismert dolgok klasszikummá-fogalmazása, illetve a soha meg nem fejthető szent rejtelmekkel esedékes kísérletezés.

Vagy a rólunk esedékes tudomásvétel, legalább.

**20 kötetes
könyv+CD sorozat**

Hires operettek

**A csárdáskirálynő,
A cigánybáró, Marica
grófnő, A vig özvegy,
A denevér, Bob herceg,
Lili bárónő...**

**Sárdy János, Oszvald
Marika, Dolhai Attila,
Frankó Tünde, Miklósa
Erika és sokan mások**

**Február 27-től keresse az
újságárusoknál!**

Ki hihet neki?

Mint sokaknak, akik az életet szellemi feladatnak tekintik, Hamvas nekem is alapélmény volt. Én is hosszú éveken át éltem az igazete alatt. Iránytű volt a

létezésben. Sőt, mentőöv. Bizonyos kérdésekre senki másától, csak tőle kaphattam választ. Aztán az iránta érzett bizalmamat még tovább növelte egy idősebb és jóval tapasztaltabb barátom, aki szerényen és bizalmasan, ám kellő határozottsággal – mintegy végső tanácsként – azt mondta, hogy Hamvas mérték, s ha valaki nagyon eltér tőle, valószínűleg hiteltelen.

Gondolkodásom formálódása során Hamvason kívül más, külföldi mestereim is voltak, de mivel Hamvas magyar volt, a szellemi kapcsolatomban vele volt a legtermészetesebb. Ahogyan szép lassan kialakult a saját gondolkodásom, s ahogyan egyre jobban elmélyedtem az európai és a keleti bölcseletben, főként a görög szkeptikusok, valamint Buddha és Nágárdzsuna filozófiájában, úgy kerültem ki Hamvas bűvköréből, s kezdtem őt egyre jobban kívülről látni. Először akkor döbbsentem meg, amikor egyszer újraolvastam fölényes futamát Buddháról *A száz könyvben*. Alig akartam elhinni, hogy mennyire nem értette meg Buddhát. Körvonalazódott számomra, hogy Buddhát is csak a maga – egyetemesnek hitt – ideológiáján belül volt képes szemlélni, s mindaz, ami ezen kívül esett, nem létezett számára. Legnépszerűbb és legelvezetesebb írásáról, *A bor filozófiájáról* is gyökeresen megváltozott a véleményem.

Sokáig én is teljes szívvel lelkesedtem érte, ma viszont elszomorít, hogy a könnyednek, játékosnak szánt pamfletben ádáz ideológiai harcot vív. Tendenciózus módon minden elképzelhető rosszat az úgynevezett ateisták nyakába varr, s valamennyi jó tulajdonsággal az istenhívőket ruhazza fel. Ráadásul széles jókedvében az ateistákat oly mértékig ostorozza, hogy nyomorékoknak, korcsoknak, ostobáknak titulálja őket. Vajon a mester képtelen volt ideológiamentesen meginni egy pohár bort?

Minden rajongóját megrendíti, hogy a kommunizmus éve alatt belső száműzetésben kellett élnie, csakhogy kérdés, hogy amikor Lukács György kiiktatta őt a szellemi életből, akkor voltaképpen nem az egyik főideológus számolt-e le egy másik főideológussal. Az ateista materializmus képviselője ugyanolyan megrögzötten hitt a

maga igazában, mint a transzcendencia fennkölt híve. Ma már egyre inkább úgy látom, hogy Hamvas többszörös hübriszt követett el.

Az első hübrisze az az elbizakodottsága volt, hogy ő mindent tud. Folyton az igazság bajnokaként lépett föl, s bár számos eredeti meglátással ajándékozta meg az olvasókat, valamennyi művében a legnagyobb bölcs szerepében tetszelgett a rá jellemző lehengerlő stílusban. Mindentudását a leghajmeresztőbben így indokolta: „Éppen végső kérdéseinkben rendelkezünk biztos tudás fölött: Isten, lélek, szellem, létezés értelme, túlvilág, értékek, morál, üdv. E kérdésekről mindent tudunk, és mindnyájan ugyanazt tudjuk.” Hogy a legnagyobb gondolkodók általános tapasztalata *éppen* ennek az ellenkezője, úgy tűnik, egyáltalán nem zavarta. Mint egy kisgyerek, aki csak akkor érezi jól magát, ha mindig mindenben neki van igaza. Ám nemcsak elkövette a hübriszt, kéjesen tobzódott is benne. Erényt, rangot, kiváltságot kovácsolt belőle, röviden kiválasztottnak, felkentnek képzelte magát. Ez volt a második hübrisze.

Tagadhatatlan, hogy radikalizmusa az egyik legnagyobb erénye volt. Mindent és mindenkit bíralt, s rendszerint le is söpört a színről. Például így: „Európa történetének a mai napig alapvető jellemvonása, hogy nincs ember, aki tudná, ténylegesen mi történik.” Mondani sem kell, hogy ő persze hajszálpontosan tudta, mi történik. Az önkritika hiánya volt a harmadik hübrisze. Büszkén beszámolt arról is, hogy a démonait kifüstölte, önmagát átvilágította, vagyis az önleplezésben is az élen jár. Rávilágított arra, „hogy az ember józan gondolatait bármikor szívesen feladja, örülségéhez azonban következetesen mindig ragaszkodni fog”. Arra is, hogy nincs ember, „aki üdvét ne rögeszmékben keresné”. Továbbá arra, hogy „az ember nem rögeszméjét áldozza fel életének, hanem életét rögeszméjének”. Ennek ellenére hajthatatlanul ragaszkodott a maga rögeszméjéhez, a metafizikai hagyomány végső igazságához. Úgy viselkedett, mint egy alkoholista, aki őszintén bevallja betegségét, részletesen ecseteli az alkoholizmus pusztító hatását, majd tovább folytatja az ivást. Az egész problémát így összegezte: „Rögeszme nélkül nincs élet. De különbség van aközött, hogy valaki rögeszméi szerint ítél, a világot a rögeszmék szerint akarja berendezni, és aközött, aki azokat felismeri és átvilágítja, tudatosan számol velük, de azokat értelmének hatalma alá rendeli.” Sok alkoholista váltig állítja, hogy ura az állapotának, s bármikor le tudná tenni a poharat. Hogy az ő igazságmániája miatt bocsánatos bűn, arról ezt írta: „Lényem mélységeiben ugyanolyan maradtam... világnézettelen, elvtelen, magatartástalan, filozófiátlan valaki... Ez a próteuszi óceáni érzület igazi lényem, s ennek mindég igénye van valami elvi védelemre, amellyel magát, mint páncéllal, veszi körül, de sohasem ragaszkodik egy bizonyos elvhez és meggyőződéshez.” Az alkoholista elmagyarázza, hogy neki semmi szüksége az ivásra, hiszen ő teljesen tiszta, s csak azért iszik, mert a körülmények rákényszerítik. Ez a fortélyos képmutatás és önbecsapás volt a negyedik hübrisze. Főleg azért, mert rámutatott arra a trükkre is, hogy aki merészen felfedi a maga gyalórságait, éppen az tudja a legkönnyebben elfedni őket.

Ám a legmeghökkenőbb az a kirohanása, amely a *Titkos jegyzőkönyvben* olvasható: „Az üdvtanokból, köszönjük szépen, nem kérünk többé... Nem tanítás. A legkevesbé üdvtanítás, vagyis egyete-

mes recept, program, terv és generálmegváltás. Ha valaki azok után, amiket átélünk, ilyesmit még komolyan akarna venni, a tudatos világcsalást érintő elvetemült rosszhiszeműség és a kretenizmus határán lenne kénytelen helyet foglalni.” „Magától értetődő”, hogy ez a vád és átok órá – noha maga is egy üdvtan és egyetemes recept mellédöngető hirdetője volt – nem vonatkozik. Ugyanilyen nyugodt lelkiismerettel írta le ezt is: „Ne csinálj faragott képeket. Ne csinálj bálványokat. Ne csinálj elveket és elméleteket és világnézeteket.”

Az ötödik hübriszt felesége, Kemény Katalin követte el, de Hamvas rovására. Az *Élet és életmű* című hosszú összegző tanulmányában alig burkoltan azt fejtette ki, hogy férje „üdvhozó” volt, s voltaképpen az emberiség megváltásán munkálkodott. E „szerény” értékelést három lépcsőben vitte véghez. Először megállapította, hogy Hamvas „elérte a másodszor született, a hiteles ember éberségét”. Ezután rámutatott, hogy Hamvas számára ez természetesen nem volt elég, s „még hátravolt a létezés egészének helyreállítása”. A krisztusi rangra emelés befejező aktusát pedig ezzel a mondattal vezette be: „soha újkori filozófusnak nem volt arra gondolja, hogy az emberi közösség üdvét helyreállítsa”. Így már csak arra kellett felhívnia az emberiség figyelmét – bár, mint írta, ezt „szükségtelen hangsúlyozni” –, hogy Hamvas az „üdv gond” szem előtt tartásával nem alkotott, hanem „alapított”.

*

Sokáig nagyon haragudtam Hamvasra. Arra az emberre, aki oly sokszor vezetett el aranykori otthonába, s mutatta meg, hogy ezt az otthonot hogyan teremthetem meg magamnak én is. Arra az emberre, aki a magyar kultúra és gondolkodás horizontját jelentősen kiszélesítette, s aki rengeteget tett azért, hogy olvasóit megnyissa minden égtáj felé. Az „egyetemes tájékozódás és az átlátható létezés” jegyében, ahogy ő mondta. Bárcsak ma is élne, és a fejére lehetne olvasni az ő vádat! Vajon mit válaszolna? Nemrég kiderült, hogy se asztaltáncoltatásra, se időgépre nincs szükség ahhoz, hogy ezt megtudjam. Az *Unicornis* című írásában – amelyben egy képzeltemesterral beszélget, aki persze önmaga – rátaláltam arra a passzusra, amelyben szembesíti magát az utókor szigorával.

Egyszer azt mondták neki:

– Sokan vannak, akik azt mondják, hogy sohasem élt ember, aki becsúgyóbb és hiúbb, kevélyebb és önhittebb lett volna, mint te vagy. Még azt is elutasítod, hogy bölcs vagy. Még azt is, hogy szent. Kevés! Azt mondod, hogy normális ember akarsz lenni, s úgy teszel, mintha a világ teremtése óta minden ember között csak egyetlenegy normális ember volt, van és lesz, és az te vagy. Nem példátlan hybris ez?

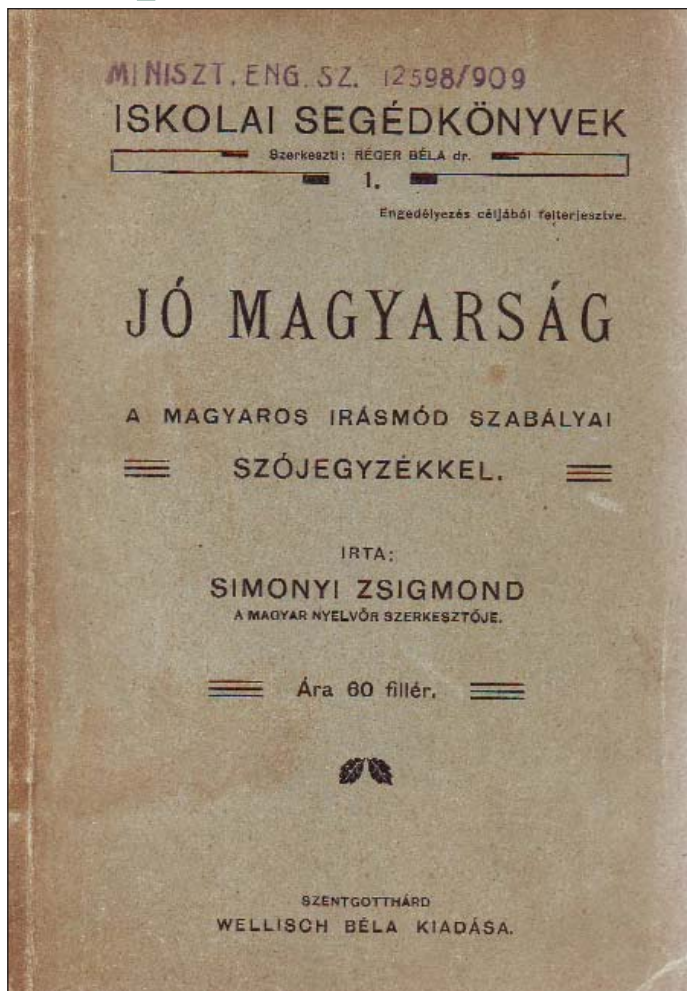
Mire azt felelte:

– Nem illethetnek olyan szigorú váddal, amelynél szigorúbbal már sokkal ezelőtt magamat ne illetem volna.

– De amikor önmagamat vád alatt tartottam, a helyes magatartástól messze voltam. Az ember azért vádolja magát jó előre, hogy ezzel más vádját megelőzze, s így legalább ebben előnyben legyen. Minden vádra bölint, és azt mondja: tudom, tudom, ennél súlyosabbat is tudok.

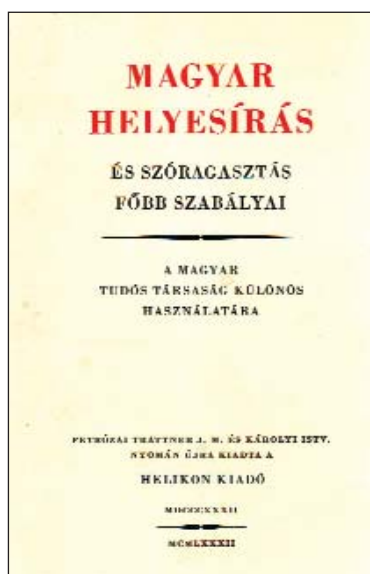
Ki hihet neki?

Népiskolák kontra Akadémia

Időről időre fellángol a vita, hogy a magyar írásból el kell-e törölni az *ly* betűt. Akik el kívánják tüntetni írásunkból, azzal érvelnek, hogy nincs funkciója, mert ugyanezt a hangot jelöli a *j* betű is. A tradíciókhoz ragaszkodók pedig épp az ősökre, a hagyománytiszteletre hivatkoznak. Érdekes, hogy Magyarországon a helyesírás kérdése az utóbbi másfél-két évszázadban mindig központi szerepet töltött be. Azok is, akik veszett nyelvművelés-ellenesek, a helyesírásban nem ismernek tréfát. Pedig kérdezhetnénk, ha a nyelvhasználat más területein a – ki ahogy mondja, úgy jó – megengedő nézetet vallják, akkor miért szigorúak a helyes írás területén?

De hát nehéz-e a magyar helyesírás? Erre mindenkinek magának kell válaszolnia, figyelembe véve, hogy mai írásunk jól szabályozott ugyan, de az új idegen szavak helyesírására és az egybeírás-különírásra nincsenek örök érvényű köbe vésett törvények. Évszázadokal ezelőtt, a magyar írásbeliség kialakulásakor, majd a könyvnyomtatás elterjedésekor a legfőbb gondot az okozta, hogy hogyan jelöljék nyelvünknek azokat a hangjait, melyeket hiába kerestek a latinban. Azaz, hogyan írják le az ilyen szavakat, mint: örül, tükör, tyúk és gyógyul. A magánhangzók esetében aztán a husziták mellékjeles írását fejlesztették tovább az évszázadok alatt, míg a mássalhangzók esetében a kétjegyűs betűk terjedtek el. Még az is színesítette a

képet, hogy a katolikus és a protestáns írásmód századokon át sok helyen eltért egymástól.

A még évszázadokig uralkodó zűrzavar megszűntetésére akkor történtek az első hatásos intézkedések, amikor a reformkorban a Magyar Tudós Társaság megkezdte működését. Az akkori közgondolkodásban a nyelv központi helyét és a helyesírás ügyének fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy már az első köz-

gyűlésen elhatározták a szabályzat vázlatának kidolgozását, és hogy ez a következő évben, 1832-ben meg is jelent. Vörösmarty és körének írásmódját rögzítette a terjedelmére nézve szerény, mindössze 32 oldalas szabályzat.

Aztán később, főleg az iskolai helyesírási szabályzatok kiadása virágzó iparaggá vált. Számtalan kisebb-nagyobb, szótárral kiegészített szabályzat jelent meg a 19. század végétől, bővítve az iskolai segédkönyvek kínálatát. Igazi háborút robbantott ki a széles látókörű, kiváló nyelvész Simonyi Zsigmond, amikor 1903-ban az Akadémia ellenében megreformált helyesírást vezetett be az iskolákban Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter jóváhagyásával. Többek között a *c* hang jelölését egyszerűsítette, eltörölte *cz-t*. A hosszú kettős mássalhangzóknak bevezette a ma is használatos csonkított írásmódját, az *aszszony*, *locscsan*, *mészszel* helyett *asszony*, *locscsan*, *mésszel* lett. Az Akadémia futva az események után, csak 1922-ban adta be a derekát, és szentesítette az akkor már széles körben használt új iskolai helyesírást. A nyomdászok, könyvkiadók is üdvözölték az új szentesített írásmódot, mert az addig hatályost idejélműltnek érezték.

A Balassi Intézet 2013-ban folytatja
a Publishing Hungary programot,
2013. MÁRCIUS 14–17. között
a LIPCSEI NEMZETKÖZI KÖNYVVÁSÁRON
vesz részt Magyarország.

PROGRAMOK:

- a Képzőművészeti Múzeumban, a könyvvásár egyik legfrekvenciáltabb esti színhelyén Rubin Szilárd *Mulatság a farkasveremben* c. művét mutatja be Horváth Géza irodalomtörténész. Felolvas: Christian Brückner, színész; moderáció: Jörg Plath irodalomkritikus.
- „*Vasárnap ne lopj, ne verj meg senkit, mert hat nap mindenne elegendő.*” Ilja Richter *Rejtőt olvas*. Esti rendezvényünkön a fiatalok egyik legkedveltebb kulturális központjában, a NaTóban tartott irodalmi esten a szerzőt Márton László író mutatja be.
- Kulcsár-Szabó Ernő (szerk.) *A magyar irodalom története*: A rangos De Gruyter kiadónál 2013 februárjában jelenik meg a német és a magyar szakma által egyaránt régóta várt 800 oldalas, hiánypótló irodalomtörténet. A kötet bemutatóján a szerkesztő, Kulcsár Szabó Ernő Horváth Gézával és Márton Lászlóval beszélget.
- *Az apokaliptikus tájak szépsége* címmel Szilágyi István regényeit mutatja be Kalász Orsolya költő, műfordító.
- Spiró György *Tavaszi Tárlat* c. regénye nemrég jelent meg német nyelven, az író, akinek hosszú évek óta nem jelent meg műve ezen a nyelven szintén Kalász Orsolya költő, műfordító mutatja be.
- Fiatalkorú írók Magyarországról – Nagy Ildikó Noémi és Nagy-Koppány Zsolt mutatkozik be.

A helyesírási szótárak sorsába a történelem is beleszól. Az 1940-es évek elején az Akadémia rendeletéből Nagy J. Béla kiváló nyelvvelő áldozatos munkájával készült egy tüzetes, terjedelmes helyesírási szótár, de a kiszedett könyv Budapest ostromakor a nyomdában elégett.

Sokan a második világháború utáni diktatórikus éveket minden vonatkozásban negatívan festik le, de jómagam a könyv- és szótárkiadás tekintetében előnyeit is látom az akkori központosításnak. 1954-ben jelent meg a 10. helyesírási szabályzat, ehhez tartozott az 1961-ben megjelent *Helyesírási tanácsadó szótár*. Felmérések szerint a Fábíán Pál és Deme László (később Tóth Etelka) nevével fémjelzett helyesírási szótár, a valaha is nyomtatott legnagyobb példányszámú magyar szótár, majd minden családban megtalálható. A szabályzatot három évtized múlva követte a 11. kiadás 1984-ben, melyet egy harminctagú Helyesírási Bizottság dolgozott ki.

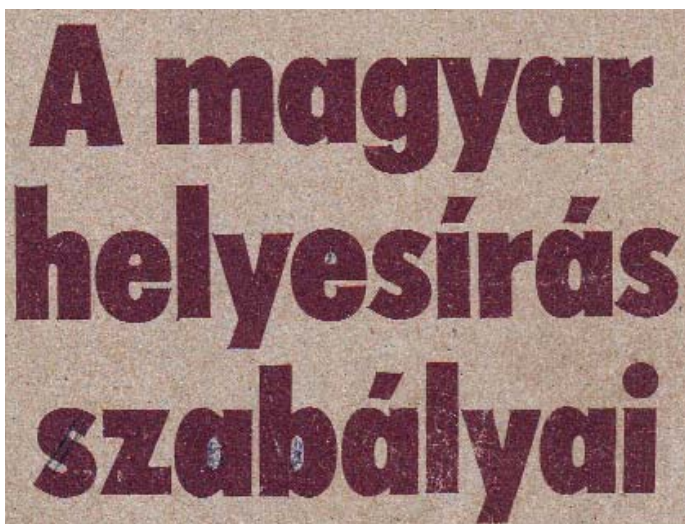
A városi legenda szerint a nyomdászok követelték a szótárban néhány helyen fellelhető alternatív megoldások megszüntetését. Kérem, mondják meg az egyetlen helyes megoldást! – harsogták. Hangosan tiltakoztak például az elválasztás során a két elv – szóelemzést követő vagy magánhangzók-mássalhangzók számlálgatása – során alkalmazható kettősségek ellen: geo-gráfia – geog-ráfia, geo-szféra – geosz-féra.

A Kádár-kor kultúrpolitikája érdemének kell tekintenünk azt is, hogy jó néhány szaknyelv helyesírási szótára (pl. *Kémiai helyesírási szótár*, *Orvosi helyesírási szótár*) készült el és látott napvilágot.

Állóvízbe dobott kőként hatott 2006-ban az Osiris Kiadó *Helyesírás* című szótára. A Laczkó Krisztina és Mártonfi Attila szerzőpáros nevével jegyzett monumentális, 1540 oldalas szótár gazdagságával, frissességével, néhány ésszerű újításával hamar lekörözte az akadémiai helyesírási szótárt.

Napjainkban már talán befejezéséhez közeledik az Akadémia Magyar Nyelvi Bizottsága vezetésével évek óta tartó vita a helyesírási szabályzat megújításáról. A demokrácia és liberalizmus jegyében, a különböző – sokszor amatőr – vélemények kényszerű egyeztetése szinte megoldhatatlan feladat az új szabályzat kidolgozói számára.

A kiszivárgott hírek szerint az ly marad.

www.balassi-intezet.hu
www.publishinghungary.hu

 Balassi
Intézet

 NKA
Nemzeti Kulturális Alap

Őszintén a cigányokról

Őszintén a cigányokról
Szabóné Kármán Judit
romológussal beszélget
Naszádi Kriszta
Harmat Kiadó, 2012
144 oldal, 2500 Ft

Mikor kezembe vettem ezt a könyvet, az első kérdés rögtön ez volt: lehet? Lehet ma, Magyarországon őszintén beszélni és beszélgetni a cigányokról, anélkül, hogy elfogultak lennénk? Hiszen annyiféle indulatot generál már csak az, ha kiejtjük a szót: „cigány”. Tanulmányt, esszét, tudományos értekezést lehet és bizonyos szempontból jóval könnyebb is írni a témában, mivel ezeknél a műfajoknál elengedhetetlen kritérium az objektivitás, vagy legalábbis a törekvés az objektív véleményalkotásra. Ezekben az esetekben fontos a szubjektum távol-ságtartása. A kérdéskört, mint vizsgálat alá vetett témát, problémát elemzi a szakember, a tudós, s ezzel szinte öntudatlanul is dehumanizál, eltávolít a személyestől. Az emberi megnyilatkozások mint pszichológiai, kulturális, szociális és ki tudja még milyen tényezők vesznek részt az elemzésben, s lehet, hogy így objektív(nek szánt) eredményt kapunk, de a vizsgálat tárgya, az ember – jelesül a cigány ember –, valójában elvész. Természetesen nagyon nagy szükség van az ilyen, objektív szem-szögből, tudományos igénnyel megírt kötetekre is, hiszen – mint az interjúkötetből kiderül – a romológiában igen kevés a megbízható szakirodalom. De azért van, létezik, s ha valakit érdekel a téma, utána tud keresni a (magyarországi) cigányság eredetének, szokásainak, ilyen-olyan jellemzőinek. Kevés olyan írásmű született azonban, amely a szeretet, az elfogadás hangján, mégis elfogulatlanul, a meglévő problémákat, s annak gyökereit is tisztán látva beszél a cigányságról.

A Harmat Kiadó gondozásában megjelent *Őszintén a cigányokról* című interjúkötet épp abban ad újat olvasójának, hogy Naszádi Krisztina beszélgetőtársa, Szabóné Kármán Judit nemcsak jó ismerője, tudományos kutatója a cigányságnak, hanem életközösséget is vállal velük.

„Gyakorlat szüli a mestert” – tartja a szólás, és Szabóné Kármán Juditot valóban a hétköznapi életgyakorlat motiválta arra, hogy minél többet megtudjon a cigányokról. Először semmi mást nem akart, csak megérteni őket, ugyanis a nyolcvanas években olyan kis baranyai falvakban szolgált védőnőként, ahol a népesség nagy százaléka cigány volt. Munkája során nap mint nap olyan problémákba üt-

között, amelyekre csak akkor és úgy találhatott megoldást, ha nem eltávolította, hanem közelebb engedte magához a gondozottjait. Nem az értelmi-ségi vagy a „fehér ember” felsőbbbségével közelített a cigányokhoz, hanem teljes elfogadással és szeretettel. Ennek motivációja az őszinte segítőkészség, ami jó adag empátiával és toleranciával párosult. Szakmája előírásait, a kor társadalmi normáit is gond nélkül átlépte, csak azért, hogy segíthessen. Nem ütközött meg például azon, hogy a cigány anyák „megcsócsálták”, előbb saját maguk meg-rágták, úgy adták a csecsemők szájába az ételt, mivel nem is tehettek másképp: nemhogy turmixgépük nem volt, de még áram sem. Kármán szolgáltatást alapvetően az jellemezte, hogy az adott közösség életére alkalmazta a védőnői elvárásokat, hogy egy olyan, a kismamákat és gyermekeket védő, valóban működő egészségügyi alapellátást tudjon biztosítani, amit elfogadnak és szükségesnek tartanak a gondozottak is.

Kármán Judit – aki bár szíve szerint bármikor visszatérne a kis baranyai cigányfaluba – mégsem maradt védőnő. Mert gyakorlat teszi a mestert, és a falusi védőnőnek tanulnia kellett ahhoz, hogy mind jobban megértse védenőit. Családterápiát, mentálhigiénét, teológiát, romológiát tanult, majd ebből is doktorált. S mivel kevés olyan szakember van ezen a területen, aki ilyen sokrétű és mély gyakorlati és elméleti ismerettel rendelkezne a cigányságot illetően, Kármán Judit ma már több egyetemen tanít, hogy továbbadhassa tudását.

Az interjúkötet valóban beszélgetés: azokat a témákat öleli fel, amelyeket mi magunk is megkérdeznénk egy romológustól: honnan jöttek, kik is valójában a cigányok, miért lettek olyanok, amilyenek, hogyan élnek, milyen a kultúrájuk, és milyen jövő áll előttük, pontosabban előttünk. Mert a cigányság kérdését a mai magyar viszonyok között értelmezi a szerző, s teszi ezt politikai felhang nélkül. Nem akar mást, mint beszélgetni velünk, bemutatni a népet, az embereket, akiket ő nagyon szeret. Azt szeretné, hogy megismerjük őket, mert akit ismerünk, kevésbé tekintünk ellenségnek. S talán el is tudunk indulni feléjük. Legalább gondolatban, legalább egy beszélgetés erejéig.

„Úgy viszonyulni a cigányokhoz,

ahogy Jézus hozzánk”

Ez a címbeli kívánság, a könyvből idézve, a megadott minta szerint persze teljesíthetetlen, a szerző nem is „fenyegeti” az olvasót vele, csak épp jelzi a tennivalók sokaságát, s a viszony mély dimenzióit, hogy talán érdemes egészen komolyan venni a problémát, a magyar szegények, s köztük ezúttal a cigány szegénység problémáit, s vele egyúttal saját magunkat is. Keresztény önmagunkat. A gond nem másoké, megoldása nem háború valakik ellen, a mi gondunk, a mi nemzeti közösségünké, magunkért-értük kell tenni, harcolva tehetetlenségekkel, fásultságokkal, hitetlenségekkel, tudatlansággal, önzéssel, igénytelenséggel.

Szabóné Kármán Judit romológust, egyetemi oktatót Naszádi Krisztina faggatja, kitűnően, kezdve a cigányok sorsa iránti együttérzés, a segítő szándékú elkötelezettség családi forrásainál, eljutva a cigány társadalomtörténet rövid áttekintésig, a jelen ellentmondásos, tragikus és felemelő jeleneteiig. A személyes hangütés révén a kötet egész hangvétele pozitív, ami egészen különös új hang: a cselekvő és bizalommal teli emberé. Elkötelezettsége cigány ügyben egyszerűen élelménye, hogy segíteni kell, hiszen ha látjuk a bajt, az kötelez, az utat, amit találunk, ami adódik, végig kell járni.

Magunkat kell választani, ha az a kérdés (az volt a kérdés), vallásos vagyok vagy egyetemre megyek. A hit a fontosabb, az egyetem megvár. Kármán Juditnak az állhatatossága volt talán az a „korszerűtlen” jellemvonása, falusi védőnő éveitől az egyetemi katedráig, soha fel nem adva a mindennapi kapcsolatot a rászorultakkal, mely lehetővé tette életének kiteljesedését anyaként, kutatóként, segítő emberként, keresztényként egyaránt. Így válik aztán a nehéz kezdet a cselekvő energiák és morális világtérképezés forrásává: „Ha nem falun és nem köztük élve kezdtem volna el dolgozni, akkor lehet, hogy soha nem alakul ki bennem ez az elfogadó és megértő szeretet.”

A választások etikája sorsfordító lehet. A rózsadombi és a kispesti védőnői állások közül annak idején a kispesztit választotta. A nehezebbet választani, ez nem követelhető, nem észszerű, nem elvárható, nem is tanácsolható akárkinek, de ez az a moralitás, ami a szegények világába a belépő.

A cigány társadalomtörténet megértése, végigmondása szükséges, hogy a jelennel boldogulhassunk, a kistelepülések növekvő arányú, számú cigány lakosságával: „Magukra maradtak a gondjaikkal, kilátástalan sorsukkal és egy sajátos kultúrával, amely szintén indulatokból, haragból, elégedetlenségből, nyomorból táplálkozik”. Másfelől a nagyvárosi gettókkal: „A gettóban élő cigányság elhagyja régi szokásait. A gettókultúrában a kigyúrt, Mercivel járó, drogot terjesztő és fogyasztó, lányokat futtató nagyfiúk a menők, ők a minta a fiatalok számára.”

Megoldási javaslatát, azokat a példákat, amelyeket jó megoldásoknak tart, nem mondja végig, nem részletezi. Ez bennem hiányérzetet keltett, bár a könyv nem példatár akart lenni, hanem üzenet a kétkedőknek, az indulatosoknak, a tanácstalanoknak és a kétségbe esetteknek, hogy van út, van remény. Az integráció mellett foglal állást, mind iskolai, mind társadalmi értelemben, az integráció ügyében azonban egyelőre nem jutottunk még dűlőre, tudjuk, hogy szükséges, de nem tudjuk igazán, hogyan lehetséges. Az interkulturális javaslatával is egyetérthetünk, csak ahhoz eleven, aktív és gazdag kultúrák kellene, melyek közt párbeszéd alakulhat ki, de az egyenlőtlenséget a szellemi, szociális és az anyagi javakban egyre inkább az etnikai-közösségi kultúra széttöredeztetése, pusztulása kíséri, nehéz rá támaszkodni.

Azt a gondolatát tartom a legfontosabbnak, mely kicsit saját életét, az általa megismert egyházi és civil segítők életét foglalja össze, s ennél egyszerűbb és pragmatikusabb, égi és földi dimenziókra is kitekintő célt aligha fogalmazhatnánk: „Szerintem mindenki adhatna a falvaknak legalább egy évet az életéből – orvosként, tanítóként, tanárként, védőnőként, szociális munkásként.”

Őszintén a cigányokról

Mesék testvérekről testvéreknek

Boldizsár Ildikó mesekutató, meseterapeuta, író, szerkesztő, a világ első Meseterápia Központjának szakmai vezetője. Egy mesekönyv sorozat hatodik kötetének kapcsán beszélgettünk.

A testvérmesékben az a legszebb, hogy a testvérek örömben és bajban is számíthatnak egymásra. A testvéri kapcsolatok mégsem mindig felhőtlenek, mesék alapmotívuma lehet az irigység, féltékenység, a különböző viszályok. Ezek az üzenetek nemzetekre, népekre is vonatkozhatnak. Emberiség szinten is nagyon aktuálisnak érzem a témát, talán ha tanulnánk belőlük, jobb lenne a világ. Mi a véleményed erről?

Ma már meggyőződésem az, amit a pályám elején még csak sejtettem: ha a mesék újra élő, lélegző részei lennének a felnőttek mindennapjainak, valóban élhetőbb és jobb világot élnénk. Húsz éve még biztos kinevettek volna, ha ezt kimondom (s persze biztosan most is vannak, akik megmosolyognak), legfeljebb egy naiv kislány naiv és védhetetlen elképzelésének tartották volna. Ma már pontosan meg tudom azt is mondani, hogy miért gondolom így: azért, mert a mesék a rend világát őrizték meg számunkra, az ember valódi természete szerinti élet lehetőségét. A mostani káoszban én is csak a mesék segítségével tudok rendet tartani magamban.

A válogatás nagyon gondos, remek, élvezetes mesék kerültek a könyvbe. Mi volt a vezérelved?

A válogatás alapja mindig az a téma, amely a kötetek gerincét alkotja: nőkről, férfiakról, anyákról, apákról, testvérekről szóló mesék között válogatok, vagy éppen olyan mesék között keresgélek, amelyek az élet és halál nagy kérdéseivel foglalkoznak. Először összegyűjtöm ezeket, majd kiválogatom közülük a legszebbeket, legérdekesebbeket és legritkábbakat. Igyekszem mindig olyan meséket választani, amelyek nem annyira közismertek.

Számomra az egyik legkülönösebb mese *A boszorkány nyárfája*. Rendkívül mozgalmas, sok minden történik, mégis, mintha nem a történet, hanem a szöveg dinamikája volna benne a leglényegesebb. Kicsit olyan ez, mint a dzsessz-zenészeknek szóló gyakorlatzene, az úgynevezett „minus one”; játszik a ritmusszekció, megy a tempó és neked kell kitöltened tulajdonképpen dallammal, a saját hangszerjátékkal. A meséknek különben is van egy sodró ereje, de ennél különösen érezhető.

Ez egy egészen találó hasonlat, köszönöm, s ha megengeded, alkalmazni fogom a tanfolyamokon, amikor a mese időtlenségéről beszélek. Mert valóban így van: a szerkezet, a struktúra, vagy ahogy te mondtad a hasonlatodban: a tempó, a mese megszületése óta adott, de mindig az éppen aktuális kor embere töltötte meg ezt a tempót a saját „hangszerjátékával”. A mese egyik nagy varázsa ugyanis, hogy nincs korhoz és időhöz kötve, mindig az adott kor-

szakban élők mentális állapota határozta meg, hogy mit kezdett a mesékbe kódolt komplex tudásanyaggal.

Mindig szerettem a meséket, és most felnőttként is már-már alig vártam, hogy esténként olvashassam ezt a könyvet. Minden életkorban jól jöhetnek a mesék, de mást jelent öt évesen, harmincévesen és mást ötvenévesen. Sőt, egy korábbi interjúból tudom, hogy koraszülött csecsemők állapota javult a számára kiválasztott mesétől, amit a szülő olvasott fel neki. Hogyan alakul életünk során a meséhez fűződő viszonyunk?

Erről mindenki maga dönt. Az anyém például úgy alakult, hogy nem múlik el egy napom sem mese nélkül. De nem azért, mert ez a „foglalkozásom”, hanem azért, mert a mesék az életem és a magam jobbitásában segítenek. A felnőttek hamar elfelejtik, hogy a mesék már gyerekkorukban sem azért vonzották őket, mert megmozgatták a képzeletüket, hanem azért, mert egységes és egylényegű – mond-

A Manó Könyvek tavaszi ajánlata

hatnám teljes – világgépükkel ahhoz a bizonyos, előbb már említett rendezhez kapcsolták őket. A hasonlatodnál maradv: A mai kor emberének „hangszerjátéka” már nem illeszkedik a mese alaptempójához, s emiatt óriási a hangzavar.

A sorozat további kötetei: Mesék nőkről – férfiaknak, Mesék férfiakról – nőknek, Mesék anyákról, Mesék apákról és Mesék életről, halálról és újjászületésről. A testvérmeséskönyvvel ez eddig hat. Készül-e hetedik és mi lesz az?

„A hetedik te magad légy!” felszólítást komolyan véve szeretném ezt a sorozatot a saját meséimmal zárni, olyan mesékkal, amelyek a népmesék és a mítoszok ihletésében születtek. Ez is lesz a kötet címe: *Régről született mesék*. De még nem tudom, mikor fejezem be, mert most épp egy kétkötetes könyvön dolgozom, amelynek első kötete az életfordulókhoz köthető meséket, a másik pedig az életválságok megoldását segítő meséket gyűjti össze segítő magyarázatokkal, úgynevezett „mese-kalauzokkal”. A Népmese Napján, szeptember 30-án fog megjelenni.

Eddig megjelent saját mesekönyveid a következők: Boszorkányos mesék, Királylány születik, Királyfi születik. Hogyan születtek a saját meséid?

Megérkeztek hozzám. Egyetlen mesénél sem volt bennem elhatározás, hogy na, akkor én most írok egy mesét. Úgy tűnik, hogy én csak meséken keresztül tudom közölni a tapasztalataimat a világról. Járok-kelek, figyelek, érzékelek, s amikor már nem fér belém több tapasztalás, elmondódik bennem egy mese. Láthatod, nem írok túl sokat, nem fecsegek ki idő előtt a felfedezéseimet a világról.

A mesék gyógyító erejének titkát a Meseterápia című könyvedben foglaltad össze. A világ első Meseterápia Központja Balaton-felvidéken, Paloznakon nyílt, 2010. szeptember 30-án, a Népmese napján. Tudom, hogy nehéz röviden leírni, hogy mi történik itt, mégis megkérnélek, mutasd be ezt a helyet, amelynek ablakából egyébként az Óperenciás tengerre látni!

Nevével ellentétben a Meseközpontban nagyon is valóságos munka folyik: állami gondozott gyerekek jönnek hozzánk tíznapos turnusokban, hogy a meséken keresztül megkapjanak valamit, ami élethelyzetükből adódóan nem adatott meg nekik. A mesék ereje krízishelyzetekben mutatkozik meg igazán, s mindig megrendítő látni, hogy egy-egy jókor elmondott történet milyen hatással tud lenni egy traumákat átélő, bántalmazott, eldobott gyermekre, és milyen reménytelen folyamatok indulnak meg benne a mesei példa nyomán. Munkánk lényege, hogy olyan „gyökereket és szárnyakat” adunk a család nélkül felnövő gyerekeknek, amelyek segítségével mintaadó háttér nélkül is emberhez méltó életet tudnak kialakítani. A meséket tartjuk „gyökereknek”, a „szárnyak” pedig 250 madár képében vannak jelen a Meseközpontban. A gyerekek a madarakkal való találkozás során megtanulják, milyen „technikákkal” lehet kapcsolódni más élőlényekhez úgy, hogy a bizalom legyen a kapcsolat alapja. Ezeknek a gyerekeknek ez a legnehezebb, hiszen már senkiben sem tudnak megbízni. De elmondhatom, hogy az eddig nálunk járt gyerekek – akik karitatív alapon kapnak segítséget tőlünk – mindegyikét úgy engedték vissza, hogy képesek voltak meglátni a jót önmagukban és egy lehetséges világban.

Napsütötte tavaszi és nyári mesék

Óvodásoknak

Minden a szerelem körül forog...

Kisiskolásoknak

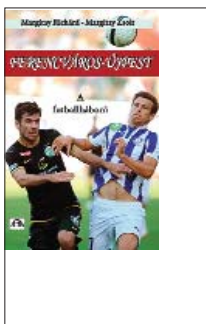
Nem csak kosarasoknak!

Ifjúsági regény

manó könyvek

ABA KÖNYVKIADÓ

1114. Budapest, Bartók Béla út 55. 5/2.
Tel./fax: 212-2443
E-mail: atlantic.new@upcmail.hu
www.atlanticpress.hu

MARGITAY RICHÁRD
– MARGITAY ZSOLT

Ferencváros-Újpest
A futballháború

Magyarországon az igazi futballháború évtizedek óta a Ferencváros és az Újpest között dúl. Ezt a találkozót külföldön egész egyszerűen csak Budapest-derbinek nevezik, ami az elmúlt évtizedekben már nemcsak a futballról szól.

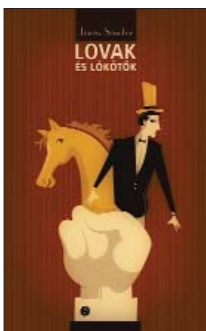
125x200 mm, 112 oldal, fűzött, 990 Ft

MESEMAJOR KIADÓ

Tel.: (30) 700-8522

JÓNÁS SÁNDOR
Lovak és lóköltők

Dániel, az újdonsült ménészvezető csapatával bejárja Európát, hogy a gidrán tenyészet tehetőségei lovai nemzetközi porondon is bemutatkozhassanak. Könnyfakasztó humorral megírt történet, megtörtént események alapján. Részletekért keresd a Facebookon!

320 oldal, 2900 Ft

NAP KIADÓ KFT.

1222 Budapest, Bércocsi utca 30.
Tel./fax: 208-0796
E-mail: napkiado@napkiado.hu
www.napkiado.hu

ÁGH ISTVÁN
Szavak honvégya

NAP KIADÓ

ÁGH ISTVÁN
Szavak honvégya
Esszék

Az idén 75 éves Ágh István eddig kötetben meg nem jelent rádiójegyzetével, bátyjára és a barátokra való emlékezéssel, esszéikkel nyújt maradandó olvasmányélményt mives költői prózában.

Magyar esszék
A/5, 300 oldal, 3300 Ft

KISS GY. CSABA
Nemzetek és előítéletek
Esszék, tanulmányok az Adriától a Balti-tengerig
Magyar esszék

A kötet válogatás Kiss Gy. Csaba 2005 óta született esszéiből. Közép-európai határterületekről, határvidékekről, végvidékekről, azok kulturális emlékezetéről, a nemzeti kultúrák határföldjeiről, kapcsolatainkról szól.

Fr/5, 230 oldal, kötött, 2900 Ft

TYPOTEX KIADÓ

1024 Budapest, Retek utca 33-35.
Tel.: 315-0498 • Fax: 316-3759
E-mail: bea@typotex.hu
www.typotex.hu

THE ECONOMIST
A világ számokban 2013

A bestseller sorozat 2013-as kiadását a legújabb adatokkal frissítettük, így a mobiltelefonos fizetésekre, a globális békemutatóra, a múzeumokra, művészeti galériákra, a feketegazdaságra és a veszélyeztetett fajokra vonatkozó számokkal. Közel 190 országot rangsorol több mint 200 szempont alapján.

A/5, 256 oldal, kötött, 2990 Ft

IGNACY KARPOWICZ
Égiek és földiek

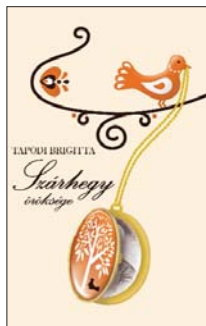
A dolgok nem mennek valami fényesen a földön. Az emberek elszigetelődtek, elvesztették hitüket, reményüket, fásultan tengetik unott életüket... De az Istenek a tettek mezejére lépnek: földre szállnak. Sikerül-e helyre állítaniuk a régi rendet? Egységbe forrnak-e még égiek és földiek a hit erejében?

Science in Fiction
A/5, 670 oldal, kötött, 3900 Ft

Z-PRESS KIADÓ KFT.

3532 Miskolc, Liszt F. u. 16/A.
Tel.: (46) 532-080, (46) 532-085
Fax: (46) 532-081
E-mail: zpress@t-online.hu • www.z-press.hu

TAPODI BRIGITTA
Szarhegy öröksége

Vidám, szívemengető olvasmány, külföldi diákokkal teli munkahelyről, zsémbes főnöknővel, kalandos múltkutatóval, feltároló családi titkokkal, erdélyi ízekkel. Egy könyv lányok és fiúk kacskaringós életútjáról, amelyek végül összefonódnak. A szájak közepe egy lánnyal, aki önmaga helyét, és boldogságát keresi az életben. Titkok, rejtélyek, szerelmek.

125x200 mm, 285 oldal, fűzött

Ízek, hangok

Az ÚKP beszélgetése Merényi Ágnessel, a Móra Könyvkiadó szerkesztőjével

A Móra Könyvkiadó a XX. Budepesti Nemzetközi Könyvfesztiválra többek között egy igazi klasszikussal készül. Eric Knight életművéből a *Sam Small csodálatos élete* című regényt veheti kézbe az olvasó, Szerb Antal fordításában. Hogyan esett a választás a *Sam Smallra*?

Magától értetődően. Eric Knightot lényegében három könyvről ismerjük, a *Sam Smallról*, a *Lassie hazaterről* és a *Légy hű magadhoz* című regényről. Ezek közül a *Sam Smallt* nagyon hosszú idő óta nem adták ki Magyarországon. Korábban folyamatosan piacon tartották, az utóbbi években viszont hiányzott a könyvesboltok polcairól ez a kiemelkedő jelentőségű klasszikus.

Itt nemcsak a mű, de a fordítás is klasszikus. Mennyiben volt kihívás Szerb Antal szerkesztésén?

Nagyon izgalmas találkozásom volt a művel. Olvasói emlékeim voltak arról, hogy Szerb Antal fordítása tökéletes, könnyed és szellemes szöveg. Amikor azonban elkezdtük a munkát, szerkesztőként is, műfordítóként is azt tapasztaltam, hogy bármennyire jó, hetvenéves korára bizony poros lett itt-ott. Rengeteg nyelvi fordulat egyszerűen elavult az évtizedek alatt. A dartsot mint sportot például Szerb Antalnak még körül kellett írnia, mert nálunk nem ismerték 1942-ben. De nemcsak ilyesmikről van szó. Megváltoztak a fordításról való elképzeléseink.

És volt egy különös pikantériája is ennek a szövegnek. A 2. világháború idején készült a fordítás, amikor Magyarország hadban állt Nagy-Britanniával. Eric Knight több helyen nagyon szókimondóan bírálja Hitlert, Szerb Antal ezeket a szövegrészeket (érthető módon) szemérmesen kikerülte, elkente. Én meg visszaírtam.

Mely korosztálynak szól a *Sam Small*?

Mint minden klasszikus, az olvasók széles

latok a '40-es évek Angliájából

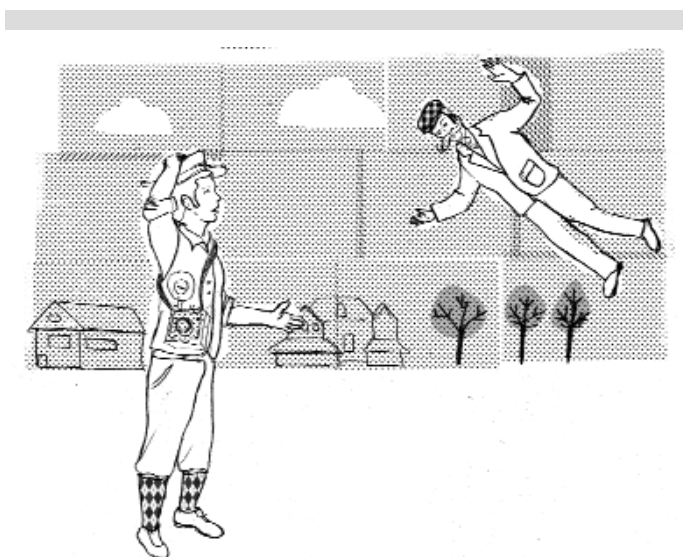
rétegeit képes megszólítani. Nem kicsi gyerekeknek szól, de tizenkét éves kor felett bárkinek ajánlható. Saját emlékeim is vannak arról, hogy olvastam ezt a könyvet kis-tizenévesként is, egyetemistaként is, és ugyanolyan erővel érintett meg, még akkor is, ha teljesen mást jelentett. Maga Eric Knight különben a *Sam Small* előszavában nagyon pontosan megfogalmazza a könyv karakterét. Azt mondja, Sam Small figurája és a hozzá kapcsolódó történetek valójában népmesék. Az egyszerű Yorkshire-i szegény ember jelenik meg ezekben a történetekben, aki furfangos, aki minden helyzetben megtalálja magát, és ha kell, pusztá kézzel tesz ártalmatlanná két német kémét.

A könyv illusztrációit a *New York Times*-ban, a *The Guardian*-ban is publikáló Kovács Lehel készítette. Hogyan találtak egymásra?

Először felmerült, hogy a szöveget az eredeti, Würtz Ádám-féle grafikákkal jelentetjük meg.

Végül ez nem valósult meg. A fordítást is felrészítettük, és ehhez megújult rajzok illenek. Kovács Lehellel a képszerkesztőnkön keresztül vettük fel a kapcsolatot. Lehel készített néhány próbarajzot, és annyira eltalálta a mű világát, olyan könnyű kézzel rajzolta meg ezeket az angol vidéki figurákat, a kicsit abszurdba hajló mesei elemeket, a negyvenes éveket megidéző, mégis modern formában, hogy rögtön láttuk, ezt szeretnénk. Van egy nosztalgikus hangulata a grafikáknak. Nagyon finom tollrajzok ezek, stíuselemei remek íze- ket, árnyalatokat támasztanak fel a korabeli Anglia világából.

Kovács Lehel grafikus, szabadúszó illusztrátor. Kirakat- rendezőként végzett, 2008-ban bevásztották munkáját az Egyesült Államok egyik legismertebb grafikai évkönyvébe, az *American Illustration*-be. Hazai és külföldi magazinok- nak, újságoknak, kiadóknak készítik színes képeket, de rajzolt már reklámkampányokhoz és lemezborítóra is. Meg- rendelői listáján, többek között az *New York Times*, *New York Press*, londoni *Guardian*, az *Indie* magazin, a kanadai *Globe and Mail* is megtalálható, a magyar lapok közül többször dolgozott *Roomnak* és a *Múzeum Cafénak*. Munkáira a szabadkézi rajz és a digitális utómunka jellemző. Érdekes tematikájú sorozata a *Coctail*, *The Hookers of Bu- dapest*, focisták a rivális csapatok meziben. Bevallása sze- rint Obama választási plakátjának megtervezése lenne az álommunka számára. Úgy véli, a legfontosabb dolog egy illusztrációban az, hogy őszinte legyen. Elmondása szerint személyes filozófiája öt éves kora óta változatlan: „Próbálok élvezni, amit épp csinálok, és megőrizni őszinteségem.”

A Lipcsei Könyvvásár évről évre növekvő közönségével ma már Európa egyik legnagyobb könyvvására és irodalmi eseménye. Tavaly 163 500 látogató kereste fel, 69 000 négyzetméteren 44 országból 2071 kiadó állított fel standot. Idén kerekén 2000 kiadó mutatja be tavaszi újdonságait a vásáron és a *Lipcse olvas* rendezvény 365 helyszínén 2900 szerző tart felolvasást. A március 14-én nyíló vásár könyvkiállításában a hazai (német) és külföldi irodalomtól kezdve a szakkönyveken, tudományos-fantasztikus, gyermek- és ifjúsági regényeken át a képregényekig, trillerekig minden megtalálható lesz nemcsak nyomtatott, hanem hangskönyv, vagy CD formájában. A vásár ideje alatt Lipcse legkülönbözőbb helyszínein – könyvtárakban, templomokban, üzletekben, fodrászszalonokban, ügyvédi irodákban, fogászati- és állatorvosi rendelőkben – várják az irodalom szerelmeseit egy-egy felolvasóestre, s ezzel egyidejűleg *Richard Wagner* és *Giuseppe Verdi* születésének 200. évfordulója alkalmából könyv-, hangskönyv bemutatókkal, koncertekkel emléket állítanak a két világhírű zeneszerzőnek.

A vásárlátogatók a már ismert és bevált helyen, a könyvvásár 4. csarnokában, a nemzetközi és szépirodalmi könyvkiadók között találják a magyar standot, amelynek új, vizuális megjelenését a berlini *Collegium Hungaricum* (CHB) dolgozta ki. A három évre kedvezményesen bérelt standhely (E402) sarokelhelyezése, színvilága, nyitottsága és átláthatósága – Franciaország és Lengyelország tőzsomszédságában, szemben a *Cafe Europa* nevű frekvenciált nemzetközi rendezvényhelyszínnel – miatt az átlagos vásárlátogató számára is feltűnő. A magyar stand nem szokványos módon, hanem multimedialis, mozgóképes installációkkal kiegészítve mutatja be az új köteteket (portré, életrajz, idézetek), melyek súlypontjai meghatározásánál, valamint a standhoz kapcsolódó rendezvényprogram kialakításánál a német fordításban frissen megjelent könyvújdonságokra koncentráltak. A stand kiállítása *Weöres Sándor* születésének 100. és *Gárdonyi Géza* születésének 150. évfordulójára emlékeztet, míg *Konrád Györgyöt* 80. születésnapja alkalmából könyvsarok köszönti.

Magyar szerzők a Lipcsei Könyvvásáron

Rubin Szilárd

Rubin Németország egyik nagy felfedezettje: első regénye, a *Csirkejáték* 46 évvel a magyar megjelenés után látott napvilágot németül, és azonnal bestseller lett. A Frankfurter Allgemeine Zeitung egyenesen a 20. század egyik legizgalmasabb szerelmi regényének nevezte. A *Multság a farkasveremben* című frissen megjelent bűnügyi regényét a könyvvásár egyik legkedveltebb színhelyén, a Kortárs Művészeti Múzeumban mutatják be. Résztvevők: *Jörg Plath*, irodalomkritikus, a 2013-as Német Könyvdíj zsűrijének tagja, *Horváth Géza* irodalomtörténész. Felolvas: *Christian Brückner*, Németország egyik legnépszerűbb irodalomközvetítő előadója. A regény a rangos *Rowohlt Kiadónál* jelenik meg. *Tankó Tímea* fordítót a Lipcsei Könyvvásár Fődíjára jelölték.

Lipcsei Könyv

Rejtő Jenő

Az *elátkozott part* című regény német megjelenésének alkalmából megelevenednek a magyar standon *Csülök*, *Senki Alfonz* és *Tuskó Hopkins* kalandjai a légióban. Egy interaktív Rejtő-univerzumba nyerhet betekintést a vásárlátogató: több regényben is szereplő Rejtő-regényfigura leírását olvashatja, pl. Wagner úrét, aki búzakék szakállát egy nagy pofon következtében szerezte, amikor belezuhant a hajófestő zománcába. A látogató az infografikát böngészve fedezheti fel, hogy mely regényekben fordulnak elő az egyes karakterek, milyen kapcsolatban vannak egymással, olvashat epizódokat róluk, filmrészleteket láthat. A németországi első Rejtő-könyvbemutató színhelye a *NaTo* nevű kulturális központ, mely a *The Guardian* c. brit napilap szerint Európa egyik legjobb klubja. Rejtőt bemutatja *Márton László* író, akivel *Hans von Trotha*, a Deutschlandfunk országos közszolgálati rádió irodalomkritikusa beszélget. Felolvas: *Ilja Richter* színész.

Szilágyi István

Dosztojevszkij, *Hemingway* és *Faulkner* atmoszférája Erdély univerzumába zárva: A *Kő hull apadó kútba* (1975) című regényben a csaknem szociológiai, szociográfiai pontosságú közléseket látomások, beszélgetéstöredékek, álmok, víziók, időben távoli tudattartalmak szakítják meg. Szilágyi Istvánt és életművét bemutatja: *Kalász Orsolya* költő, műfordító.

Spiró György

A regényíró, drámaíró, lírikus, irodalomtörténész, esszéista hosszú idő után először szerepel Németországban. Spiró Györgynek évtizedek óta nem jelent meg műve németül. A rendezvény célja, hogy a *Tavaszi Tárlat* című regény friss német fordítása alkalmából felhívja a figyelmet a német kiadók számára eddig teljesen ismeretlen Spiró-életműre. A szerzőt bemutatja: *Kalász Orsolya* költő, műfordító.

Kulcsár-Szabó Ernő

A rangos *De Gruyter Kiadónál* jelenik meg prof. Kulcsár-Szabó Ernő szerkesztésében a 800 oldalas, hiánypótló iro-

vásár

2013. március 14–17.

dalomtörténet. 1989 óta ez az első tudományos kísérlet német nyelven a magyar irodalom történetének a feltérképezésére. A magyar irodalom németországi sikere elsősorban a *Nyugatosok* (Márai, Kosztolányi, Szerb stb.) és a kortárs írók (Esterházy, Nádas, Kertész, Krasznahorkai, Darvasi stb.) sikerére

alapul. A hiánypótló irodalomtörténet képes lehet arra, hogy a német kiadók figyelmét számukra eddig ismeretlen szerzőkre és korszakokra irányítsa.

Nagy Ildikó Noémi

Az író *Egytőrve* című kötete a Lipcsei Könyvvásárra jelenik meg a Jung & Jung Kiadónál, mely egyébként *Melinda Nagy-Abonji* felfedezője. Plasztikvilág, videóklip és számítógép, a fiatalok életmódjának mai kellékei és helyszínei bukkannak fel, ugyanakkor az álló személyiséggé válás örök konfliktusairól olvashatunk.

Nagy-Koppány Zsolt

A prózaíró és műfordító Erdélyben született, immár tíz éve Budapesten él. Regényei és novellái elsősorban az irodalmi szövegek egymásra-hatásának önreflexív, újszerű nyelvi megoldásokat kereső, történet szempontjából sem érdektelen krónikáiként értelmezhetők. A szerzőket bemutatja: *Jörg Jacobs*, irodalomkritikus, együttműködő partnerünk: *Akademie Schloss Solitude*.

Mzper X, Mzper X! Jelentkezz, jelentkezz!

Mézga család, Vízpók-csodapók, Vuk, a kis róka, a Kockásfülű Nyúl, Pom-Pom kalandjai: a magyar rajzfilmek német szinkronizációját nagy sikerrel sugározta a nyugat- és kelet-német televízió a '70-es és '80-as években. Főként az egykori NDK-ban egy egész generáció nőtt fel *Dargay Attila, Jankovics Marcell, Nepp József, Temesi Miklós* és *Ternovszky Béla* kultikus mesefiguráival. A CHB első ízben hívja meg a könyvvásár közönségét, kicsiket és nagyokat egyaránt, hogy újra találkozzon a klasszikus magyar mesefilmek varázslatos világával.

Best Book Design 2013

A CHB kezdeményezésére a MKKE hosszú évek óta 2012-ben először újra részt vett a *Best Book Design from all over the World* című, a Frankfurti Könyvvásár keretében megrendezett könyvművészeti kiállításon. A bemutatott hat magyar könyv indul a 2013-as lipcsei versenyen is. A nemzetközi verseny idén 50 éves.

A Lipcsei Könyvvásár magyar programjait olvassa el a honlapunkon!
www.ujkonyvpiac.hu

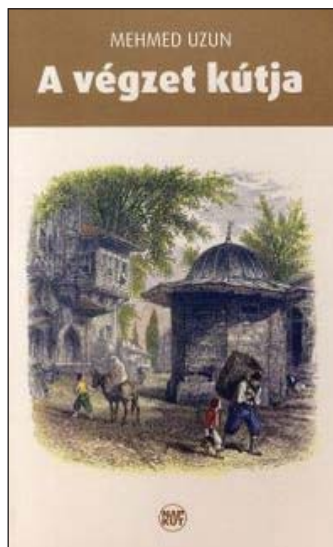
Kurd hiánypótlás – magyar nyelven

Mehmed Uzun regénye, *A végzet kútja* igazi kuriózum, több szempontból is az. Részben a szerző miatt; Mehmed Uzun a 20. századi kurd nyelvű irodalom emblematikus figurája, aki a kurd mellett török és svéd nyelven is írt, ebben a regényében emléket állít Celadet Bedirhannak, aki a kurd nyelvű kultúra egyik fő letéteményese volt. Amikor a kurd kultúráról beszélünk, akkor ez alatt azt a 20. századi fordulatot kell érteni, ami az addig csak szóbeliségben létező kultúra intézményesülési kísérleteivel, a kurd irodalmi nyelv megteremtésével írható fel, tehát a kultúra fogalma jelen esetben az írott kultúrával esik egybe. A regény magyarországi megjelenése önmagában is jelentős eseménynek számít, hiszen a magyar olvasók elvétele találkoznak csak a kurd nyelvű kultúra magyar nyelvre fordított kiadványaival. Fontos emellett az is, hogy a mű fikciója egy olyan, valós eseményekre támaszkodó, attól mégis kényszeresen elrugaskodó, a hézagokat a fantázia segítségével kitöltő népcsoportról és ennek kultúrájáról beszél, amely a történelmi tapasztalatokat alapul véve évszázadokon keresztül más kultúrák és birodalmak ütközőterében kellett megtartsa saját identitását, s ma sem rendelkezik önálló állammal.

A kurd időszámítás kezdete (i. e. 612) után ezer évvel a kurdok iszlamizálódnak; csatlakoznak az ummához, így közösségüket alapvetően a hit és nem a nemzeti-nemzetiségi hovatartozás határozza meg. Mindez az arab nyelvű kultúra előtérbe kerülését is maga után vonta. A 13–16. század közötti időszak a mongol uralom időszakát jelentette, míg ezt követően a kurd nép két nagyhatalom közé ékelődött be; mind a síita Szafavida Birodalom Perzsiában, mind a szunnita Oszmán Birodalom szerette volna kiterjeszteni fennhatóságát a kurd területekre. Vallási okokból a kurdok az oszmán orientáció felé mozdultak el, sorsuk így jelentős részben fonódott össze a török birodalom sorsával. A törzsi alapokon nyugvó kurd társadalom fejedelmi birodalmi autonómiát élveztek, egészen a 19. század közepéig.

Mindezt azért volt fontos felvázolni, mert *A végzet kútjának* cselekménye a 19–20. század fordulóján, nagyobb részt pedig a 20. században játszódik. Az elterjedő nacionalizmus a törökországi kurdok részéről is erős autonómiatörekvéseket eredményezett, amely a másik fél ellenállásába ütközött. A regény ennek az időszaknak a fordulatait jeleníti meg, rendkívül izgalmas, ámde kissé sematikus narratív keretben.

A regény elején értesülünk arról, hogy Celadet Bedirhan eltávozott az élők sorából. Felesége, Ruşen asszony férje iratait rendezve egy füzetet talál, amelyben egy regény első sorait olvassa: "Mindenki meghal: fivér és nővér, kedves és szerető, barát és cimbor, sors-

társ és lelki társ, ismerős és ismeretlen [...] mind-mind sorra meghal. Letelt az én időm is, rajtam a sor."

Ruşen férje dolgozószobájában fényképeket is talál. Ezek a képek adják a továbbiakban a regény narratív keretét; összesen 16 kép alapján 16 fejezetben elevenedik meg előttünk egy korszak, amelyben számos alak, figura mozog. A regénynek nem válik előnyére ez a sematizmus, minden fejezet alapos, szinte kimerítő képleírással kezdődik, amely azonban csak részben igazodik a képleírás szabályaihoz; a fotók arra szolgálnak, hogy mozgásba hozzák az emlékezetet. Így kel újra életre Celadet Bedirhan, az elbeszélő képzelete pedig mindezt saját tudásával egészíti ki. Ezután egy

úgymond rendes regényfejezetbe váltunk át, ahol a kép segítségével generált történelmi események újra szervesülnek. Narrációs bravúr, hogy mindeközben megszólal a halott Celadet is; felesége narrációját kommentálva, időről időre megszakítva ezzel az elbeszélés folyamatát (a könyvben ezek a részek kurzíval szedettek). Ez az eljárás – minden képtelensége ellenére – erős feszültséget teremt a szövegben; kideríthetetlen, hogy a feleség képzeletben dialógust folytat férjével (ez a kevésbé valószínű), vagy Celadet Bedirhan az, aki valahol, valahonnan olvassa ezt a szöveget, s ha ez történik, akkor mikorra tehető ez az olvasás, egyidejű-e a meg nem írt regény mégis-megvalósulásával, esetleg később, mint egy transzcendens lektor, hozzáfűzi mindehhez véleményét.

A nem egyszer tragikus események a 20. századi török birodalom bukásával párhuzamosan a kurd nép felemelkedésének vágyairól, álmairól és ezek küzdelmeiről, fájdalmairól, tragédiáiról beszél, egy olyan ember figuráján keresztül, aki sokak számára már életében példakép volt. A regény fejezeteibe a történelem, Európa 20. századi metamorfózisai folyamatosan beszüremlenek; egyszerre vannak jelen a nagy történelmi események, illetve ezek közvetlen hatása a regény szereplőire. Meghatározó jelentőségű a címben is megjelenített kút motívuma. Egyszerre a remény és reménytelenség, az élet és a halál, a sötétség és a világosság, a kezdet és a vég sokszorosan allegorikus szimbóluma, ami időről időre megjelenik a regényben. S legfontosabb jelentéséről, az emlékezésről (a Bír szó kurdul kutat, átvitt értelemben emlékezést jelent) még nem is szoltunk.

Mehmed Uzun regénye, annak ellenére, hogy nem remekmű és nem hibátlan alkotás, fontos könyv. Tanulságos, egyben elgondolkodtató olvasmány mindazok számára, akik eddig talán kevesebb ismerettel rendelkeztek a kurd kultúráról és történelemről. (*Mehmed Uzun: A végzet kútja. Fordította Sipos Katalin, Napkút Kiadó, 2011, 392 oldal, 3790 Ft*)

A holtak újabb enciklopédiája

Igazi felfedezés lassacskán megismerni egy igen jelentős életmű állomásait, és egyre pontosabb képet szerezni egy szerzői univerzum komor és súlyosan mozdulatlan belső törvényszerűségeiről. A Magvető McCarthy sorozatában ezúttal a *Határvidék-trilógia* második része, az *Átkelés* látott napvilágot, a *Trilógia* első darabjaként 2011-ben megjelentetett *Vad lovak* folytatásaként. A „folytatás” szó némiképp megtévesztő persze, hiszen az *Átkelés* története nem az előző rész eseményeinek továbbfűzése, sőt szereplői sem azonosak. Azonos viszont a földrajzi táj: a déli államok és mexikói határvidék lepusztult, kegyetlen vidéke, ahol egy – a *Vad lovak* John Grady-jéhez ugyan némiképp hasonlatos – fiú, Billy Parham és öccse, Boyd megpróbáltatásainak, felnőtté válásuk kíméletlen stációjának pokoli jelenetei játszódnak. McCarthy ezúttal is az „út” metafora Kerouactól ismerős toposzát zsilálja szét, a télosz, a megismerés, a szabadság, végsősoron az „én” uralhatóságának és tervezhető felépítésének elképzelését rombolva össze.

Az út, mint semmi, mint null morféma többé nem az előrejutás, haladás, a humanista értelemben vett nevelődés terepe, hanem egy nem emberi – tehát morális kategóriáinkkal megközelíthetetlen – , végsőkéig idegen létezés térformája. McCarthy minden egyes regénye az „út” képzetköréhez kapcsolódó optimista várakozásokat érvényteleníti makacs következetességgel; hol apokaliptikus víziókban, hol szikár kegyetlenségükben döbbenetes jelenetekben ismételve az emberi egzisztencia örökös megválthatatlanságának, szenvedésre és tudatlanságra ítélhetettségének megrázó képeit. A kanyargós hosszúmondatok, az írásjelek takarékos használata McCarthy nyelvét olyasféle végtelen zihálással erősítik, amelyből mintha a létezés alapszólama hangozna elő. Az örökös mellérendeléseket teremtő „és” kötőszó agresszív dominanciája pedig az okok és okozatok eltűnését, az eredet és a cél kizáródását jelzi a létezés nyelvi rendjéből, Billy és Boyd vándorlásainak, megpróbáltatásainak céltalanságát, kiútatlanságát idézve. A két fű története olyan egymást taszító pillanatok sora, amelyek közt azonban mégis van kapcsolat, s amelyek mintha – Kierkegaard szavával – „az örökkévalóság atomjai” lennének az időben.

McCarthy összes műve a horror vacui egy-egy újabb aspektusát vilantja fel, épp csak egy finom elmozdulással, a perspektíva átfókuszálásával változtatva a látókörébe kerülő újabb rettenetek rögzítésén. Az *Átkelés* egyik passzusa így akár poétikai önjellemzésként is olvasható, e szerint ugyanis: a történet „csak az elmondásban él és lakozik és ezért aztán az elmondás nem érhet véget soha. [...] Minden történet egy. Ha jól hallgatják minden történet egy.”

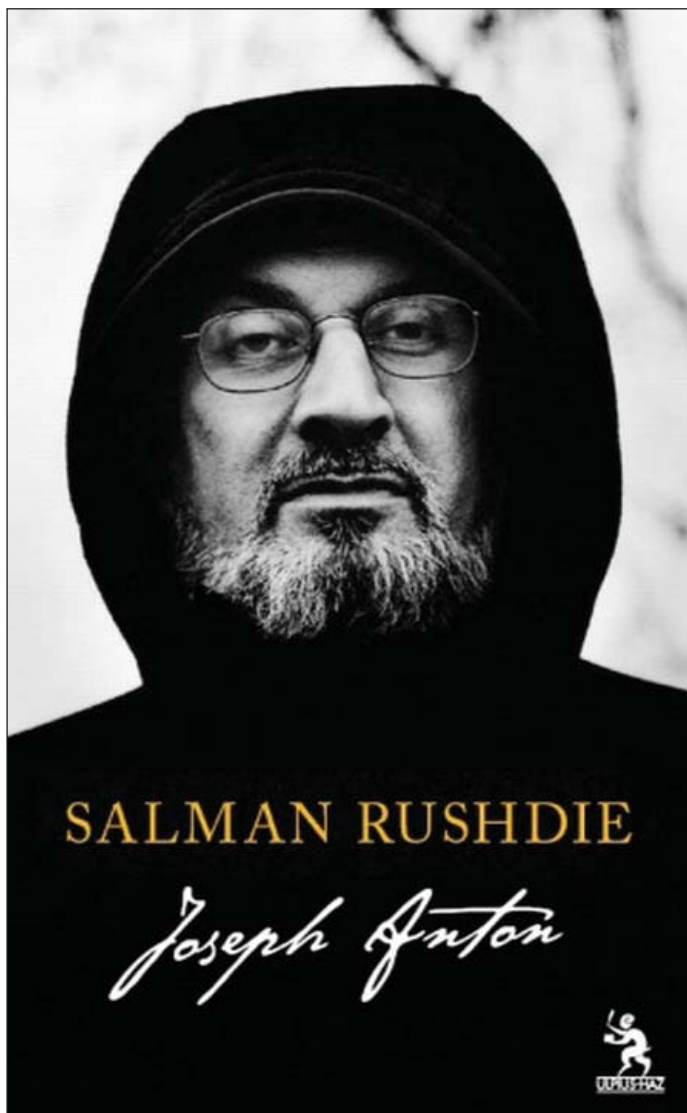
Ezen a nagy és azonos történeten belül az *Átkelés* leginkább a halál, pontosabban a személyes halál megnyerhetőségének alapvetően egzisztencialista kérdéskörére koncentrálna, a McCarthytól megszokott filozófiai áthallások alapján érzésem szerint elsősorban Kierkegaard elgondolásait erősen megidézve. Azok az emberek, akikkel a két fiú összeakad vándorlásai során, és akik hosszabb próféciákat, példabeszédeket vagy éppen életüket elbeszélve kapcsolják Billyéket ahhoz a bizonyos Egyetlen Törté-

nethez (a regény angol címe, a *The Crossing* az „útkereszteződés” értelemben ezeknek a találkozásoknak a sorsalakító jelentőségére is utal), valamennyien a választások sorozataként alakuló személyes sors, vagyis az autentikus választások sorozataként megképezhető személyes halál elnyerésének fájdalmas vágyát ismétlik. A halál olyan döntés, amelyhez az ember létezése minden pillanatában akarva-akaratlanul folytonosan viszonyul, s McCarthy regényének kierkegaardi kérdése éppen az, hogy vajon mi kell ahhoz, hogy a halál ne csupán eltalálja a személyiséget, hanem találkozzék is azzal. A szöveg talán egyedül Boyd halálával és sírhegyével kapcsolatban fogalmazza meg e szerencsés találkozás gyakorlati lehetőségét: „Az öcséd ott van ahol lennie kell. És a hely amelyet talált a saját választása is. Az ilyesféle szerencse pedig nem lebecsülendő.”

A regény figurái tudatos, vagy kevésbé tudatos élőhalottak, akik soruk mintázatában, az események kusza és kegyetlen szövedékében az értelem, az értelmes választás talán nem is létező lehetőségeit kutatják. Az *Átkelés* lapjain a világba vetett, örökös határvidékekre szorított magányos egzisztencia számos alakváltozatban mesél a megváltás reményének választási lehetőségeiről és kudarcairól, az „én” magához közelítésének, létbe-tagolásának vágyáról. McCarthy univerzumában azonban – ahogyan ezt legpontosabban a *Véres Délkörök*-ben írta meg – a Törvény szerkezetét valamiféle pokoli táncrend, egy emberi nyelven kommunikálhatatlan, rettenetes erő szabályozza, ami eleve lehetetlenné teszi az önmagát választani képes, autentikus személyiség otthonos magára találását. A műben legegységelműbben talán a vak ember betéttörténete fogalmazza meg a világtalan egzisztencia hiábavaló törekvését a létezés átlátható otthonként történő berendezésére, s figyelmeztet ugyanakkor az emberi végesség – a sötétség – méltósággal teli megtapasztalásának kötelességére. Az állandóan úton lévő szereplők az egzisztenciális hajléktalanság és alávetettség allegorikus figurái, akik a pusztítás és kegyetlenség ismétlődő terei közt mindhiába kutatnak a létezés valamely etikai imperatívusza után – ilyesm csupán a prófétáló regényszereplők létről szóló (hiábavaló?) beszédeiben sejlik fel halványan (Talán éppen az etikum regényben ábrázolt távoli horizontja teremti meg az *Átkelés* lapjain az emberek és az állatok közti roppant szoros kapcsolódások külön tanulmányt igénylő viszonyrendszerét.)

„Úgy tűnik, hogy gályarab vagyok, aki a halállal van összeláncolva, s bármikor, amikor az élet megmozdul, megcsörren a lánc” – írja a *Naplóban* Kierkegaard. McCarthy regénye ennek a metaforának a meggyőzően részletes kibontása, amelyben a fogság, az állati lét, a személyes elszigeteltség, a létezés folytonos haláltapasztalata, a lánc feszülésének egzisztenciális feszültsége fogalmazódik meg döbbenetes erővel. Sőt – ama bizonyos lánc megcsörrenése tulajdonképpen annak a jele, ahogy szereplőin keresztül a regény minden mozzanata a létezés *határának* azt a feszítettségét próbálja bemérni, melyen belül az életet e feszesség-feszültség jegyében lenne lehetséges megélni. (Cormac McCarthy: *Átkelés*. Fordította: Magvető Kiadó, 536 oldal, 3392 Ft)

Memoár arról, ami korábban

Arról, hogy miről írt memoárt Salman Rushdie, alighanem mindenki tud. Arról, hogy a *Sátáni versek* című regényéért Khomeini Ayatollah az iszlám nevében halálra ítélte, ezért hosszú évtizeden keresztül rendkívüli védelemre szorult. Arról, hogy az 1989 februárjával kezdődő tizenhárom évben a rendőri védelem alatt hogyan élte az életét, semmit nem tudunk. Valljuk meg, Magyarországon magáról Salman Rushdie-ről is keveset tudunk, magam a magyarul hozzáférhető regényeit olvastam, de a szerzőről keveset tudtam.

Régi a kérdés, az írót kell-e ismernünk, vagy a munkáit. A kérdést szívesen válaszolnám meg azzal, hogy a munkákat, műveket kell ismernünk, de ehhez azonnal hozzá kell tennem azt is, hogy a szerző életének, gondolkodásának ismerete nem akadályozza a művek ismeretét.

Rushdie, túl mondjuk *Az éjféli gyermekei* című regényén, mostani könyvében – most mintha tudományos akarnék lenni, de másképpen nem tudom mondani – gondolkodásának irodalmi hangoltságával fogott meg. Íróról van szó, nagy íróról, ezért úgy érzem, hogy az előző mondatnál mintha semmit nem mondtam volna, szükséges tehát legalább egy példát idézni. Amikor megkérik, hogy a kényszerű visszavonulásának időszakára válasszon magának álnevet, gondolkodás nélkül mondja ki a Joseph Anton nevet, Conradra és Csehovra gondolva. A könyv irodalmi utalásainak sorát a mostani keretek között számba sem vehetjük, azon túl, hogy Rushdie a szóban forgó tizenhárom év alatt nem akármilyen konspirációs körülmények között, mindig mások őrizete alatt és tekintete előtt élte az életét, s írta a munkáit, ráadásul pedig fontos irodalmi tanácskozásokon is részt vett, s kiemelkedő jelentőségű író társaival is találkozott, mindig az *irodalomban* létezett, s nyilván létezik ma is, utalásai, hasonlatai állandóan erre utalnak. Egyetlen megjegyzését idézem csak ennek kapcsán, egy írótalálkozóra emlékezve mondja: "Igen, az irodalom 1986-ban még fontosnak látszott. A hidegháborúnak azokban az utolsó éveiben fontos volt, hogy az olyan kelet-európai írók, mint Danilo Kiš és Czesław Miłosz, Konrád György és Ryszard Kapuściński, leírják látomásaikat a látomások nélküli szovjet rezsimmel szemben. Omar Cabezas, aki akkor Nicaragua belügyminiszter-helyettese volt, és aki megjelentetett egy memoárt, amely sandinista gerillaéletéről szólt, valamint Mahmúd Darwis, a palesztin költő olyan véleményeket fogalmazott meg, amilyeneket ritkán hallani amerikai pódiumokon; és az olyan amerikai írók, mint Robert Stone és Kurt Vonnegut, valóban bírálták az amerikai hatalmat, miközben Bellow-ék és Updike-ék befelé figyeltek, az amerikai lélekre. Az esemény végül nem a súlytalanságától, hanem a súlyától maradt emlékezetes. Igen, 1986-ban még természetesnek tűnt, hogy az írók, ahogy Shelley mondta, »a világ el nem ismert törvényhozói« legyenek, hogy higgyék, az irodalom művészete megfelelő ellensúlya a hatalomnak, és hogy az irodalomban fennkölt, nemzetközi, kultúrák közti erőltetésnek, mely Bellow nagyszerű megfogalmazásával »kicsit jobban kinyitja az univerzumot«. Húsz évvel később az elnémitott és rémült világban nehezebb lesz a szavak egyszerű embereinek ilyen állításokat megfogalmazniuk. Nehezebb, de talán nem kevésbé szükséges." Hosszú és súlyos bekezdés, valamikor majd, amikor majd ismét előtérbe kerül a történelmi érdeklődés, s az évtized-karakterológia, sokan tűnődnek majd Rushdie állításain – s a magunk tapasztalatain.

elképzелhetetlen volt...

Állításnak és ítéletnek is fontos mondatok a fentiek, mondom. Maga a könyv – nem hiába jelöli Rushdie memoárnak a műfaját – nem csupán az olvasó történeti, hanem a civil kíváncsiságát is kielégíti. Sok esetben átéljük a kulcslyukon való pillantás helyzetét, de egyetlen alkalommal sem érezzük magunkat feszélyeztetten. A kötelező, s most az állam által diktált konspiráció az elképzелhetetlen történések világába lépünk be, az állandó figyelés és az állandó kiszolgáltatottság világát ismerjük meg, miközben mindvégig érezzük, hogy mindezek mögött ott rejtezik az egyszeri és a nálánál nagyobb hatalmaknak kiszolgáltatott emberi élet. A memoár mögött pedig egy másik műfaj is felsejlik, egy Móricz-féle életem regénye típusú könyv, a bevezető részek legalábbis efféle sejtetnek. Gazdagabb is lett volna az a könyv, mint a mostani, mert Rushdie-nál az élet végtelenül árad, a beszorítottság viszont valamelyest gátat vet az elbeszélői hang áradásának. Valamelyest...

Az előbb említett, s sejtetettnek mondott teljes önéletírás egyetlen momentumát idézem csak fel. Rushdie a választásról, a maga választásáról, arról, hogy Indiából Angliába ment tanulni, így ír: "Mindenesetre ugrott, és az idő ösvényei elágaztak a lába előtt. Ő a nyugati utat választotta, és megszűnt az lenni, aki akkor lehetett volna, ha otthon marad". Hosszú oldalakkal később ezt a meditációt a következőkkel egészíti ki: "Az elvándorolt én szükségképpen heterogén lett homogén helyett, több helyhez is tartozott, inkább többszörös volt, mint egyedüli, többféleképpen reagált a létre, zavartabb volt az átlagosnál. Vajon lehetséges-e a jó érzés érdekében nem gyökértelennek, hanem többszörös gyökerűnek lenni" – kérdezi.

A maga módján a választásokat és azok következményeit elemzi a visszaszorítottság és fenyegetettség tizenhárom évével foglalkozó emlékezés is. Rushdie-nál a választás: a szabadság, a fenyegetettség ebből következett. A szabadság vállalásának legsúlyosabb következménye az önmagával folytatott küzdelem volt. "Beckett-i hangulataiban, amikor faburkolatú dolgozószobájában kuporgott – írja önmagáról –, olyan ember volt, aki elveszett a gúnyos úrban: Didi is, Gogó is egyszerre, s játszmákat játszott az elkeseredés ellen. Nem,

ő az ellentétük volt; ők reménykedtek Godotban (lám, ezért mondtam, hogy Rushdie mindig, minden idegszálával az irodalomban él – F. L.) ő viszont arra várt, amiről remélte, hogy sosem jön el. Szinte mindennap akadtak pillanatok, amikor meggörnyedt a háta, majd ismét kihúzta magát. Túl sokat evett, leszokott a dohányzásról, zihált, veszekedett magában, ököllel dörzsölte a halántékát, és mindig gondolkodott, gondolkodott lángolva, mintha a gondolkodás elégethetné a bajait. Szinte mindegyik nap így folyt: harc a reménytelenség ellen, s ezt örökre elveszítette, de örökre sosem. »Van bennünk valami – írja José Saramago -, aminek nincs neve, és mi ez a valami vagyunk«. Az a valami, aminek nem volt neve benne, végül mindig a segítségére sietett. Összeszorította a fogát, megrázta a fejét, hogy kitisztítsa a gondolatait, és megparancsolta magának, hogy férjen meg a bajával".

A tizenhárom év alatt tanúsított magatartását az előbb idézett bekezdésben foglaltak pontosan jelzik. Közben persze történt az élet, Rushdie az őszinte írók közé tartozik, válik, gyermeket nevel, új kapcsolatai alakulnak, mindezekről folyamatosan és részletekbe menően beszámol, a magánéleten túl pedig kukucskálhatunk a közélet történéseire, az "örzés" mindennapjaira, az őrzés kulisszatitkaira, az utazásokra, az írókkal és a politikusokkal való találkozásaira. Ennél a kukucskálásnál azonban fontosabb az, hogy Rushdie tudatosította a maga küzdelmének tétjét, magatartását a szabadság-ösztön működése mellett politikai tudatosság is irányította. "Teljes bizonyossággal tudta – írja megint csak önmagáról -, hogy a muzulmán közösségekben szétterjedő fanatikus rák berobban az iszlámon az iszlámon kívüli világba is. Ha szellemi csatát elveszti a világ – ha ez az új iszlám megszilárdítja a »tisztelethez« való jogát, és ellenfeleit ledorongolja, kítaszítja társadalomból, sőt, miért is ne, még meg is öli, akkor a politikai vereség következik."

Végül is ennek a tudatosságnak a vállalása teszi egyedülállóvá Rushdie hosszú évtizedét, s az erről az időszakról beszámoló munkát is. (*Salman Rushdie: Joseph Anton, Fordította: Greskovits Endre, Ulpus-ház Kiadó, 2012, 732 oldal, 4999 Ft*)

ÉLET ÉS ●
IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Kedvezményes előfizetési díj 1 évre 18 000 Ft
Megrendelhető a szerkesztőségben
(1089 Bp., Rezső tér 15.)
Telefon: 210-5149, 210-5159
Fax: 303-9241, e-mail: es@es.hu

AMI A CÍME.
Megjelenik minden pénteken!
Keresse az újságárusoknál
vagy fizessen elő!

Egy jégkirálynő hányattatásai

**Katerina Tucková
Gerta Schnirch
meghurcoltatása**
Fordította: Csoma Borbála
Kalligram Kiadó, 2012
390 oldal, 3200 Ft

Az írásom címében szereplő „jégkirálynő” kifejezés a kortárs cseh irodalom nagy ígéretének tartott Katerina Tucková regényében egy fiatal lány, Barbora szájából hangzik el, aki saját édesanyját, a zaklatott életű Gerta Schnirchet látja ilyennek. Érzelmek nélküli, fásult nőnek, aki véleménye szerint mindvégig „beteljesületlen és felesleges életet élt.”

Pedig Barbora anyja megpróbáltatásai közül egy sor dologról nem is tud. Pontosabban nem akar tudni. Valószínűleg, ha mindenről tudna, anyja „jégkirálynő-arca” alatt meg tudná látni az igazi Gertát. S meg tudná érteni jégkirálynővé válásának fájdalmas folyamatát.

Azt a folyamatot, amelyben Gerta II. világháború előtti, Brünnben töltött, boldog kislány-élete anyja halálával és a háború kitörésével végleg megváltozik.

Mert Tucková főhősének hányattatásai korántsem a kötet magyar kiadásának fűszövegében olvasható „brünni halálmenet”-tel kezdődtek, melynek során a Brünn városában élő németeket a háborúban elkövetett bűneik miatt – a kollektív felelősségre vonás elve alapján – a csehek embertelen körülmények között kitoloncolták a városból. Ez már csak a következménye volt a Gerta egész sorsát megpecsételő kettős identitásnak. Anyja révén cseh, apja révén német származásának, amelyből az oly nagyon szeretett, korán elvesztett anyja után imádta cseh gyökereit, gyűlölte viszont németiségét, s német identitását apját. S bár Gerta az anyja után mindig is csehnek érezte magát, mégis, utált németisége miatt kellett egész életében „bűnhődnie”.

A ki nem élhetett csehisége és az erőszakosan ráoktrojált németisége, a saját apjától fogant gyermekének, Barborának a megszülése, s ifjúkori szerelmével, Karellel együtt szülővárosának elvesztése egyként vezetett odáig, hogy mire Gerta a „brünni halálmenet” tagjaként a vérfertőző viszonyból fogant gyermekével, tulajdonképpen maga szülte saját féltestvérével vándorol a karján, már jégkirálynőként viselkedik. Elcsüggedt, megfáradt, megtört nőként, s ami a legfontosabb, hitehagyottként. Olyan emberként, aki, köszöni, de már nem kér a hitből, az Istenből, mert úgy érzi, ennyi borzalom után rajta már ez se segíthet: „Ha Gerta még képes lenne imádkozni, naponta felkeresné a Mária-szobrot, hogy visszakönyörögje régi életét. A háború előtti életét, amikor még minden rendben volt.[...] Menne ő naponta Szűz Máriához könyörögni,

hogy adja vissza az otthonát és az otthona nyugalmát a falióra csöndes tiktakolásával. Ha képes lenne rá, ott álldogálna órákon keresztül és imádkozna. De nem megy. Sem az Isten, sem Szűz Mária nem segített neki, amikor a leginkább szüksége lett volna rájuk. Soha többé nem lesz nagyobb szüksége rájuk, mint akkor volt. Kizárta őket az életéből.”

Gerta hitehagyottsága azért annyira szembeötlő a műben, mert rajta kívül mindenki, minden szereplő képes hinni valamiben. Lehet az a valami természetesen az Isten – mint azoknál az asszonyoknál, Teresánál, Hermínánál – akik vele élték át a halálmenetet, megmaradt istenhitük mégis átlendítette őket a fásultságon, a Gertára jellemző „minden mindegy”-állapoton. De lehet az a valami a szerelemben vetett hit is, mint Gerta lányánál, Barboránál, akinek élete leendő férjébe beleszeretve nyer új értelmet, s távolítja el rosszkedvű anyjától. S végül lehet az a valami a nemzeti hovatartozásba vetett hit is. Ami szinte minden szereplőre jellemző, mellyel Tucková azt érzékelteti, hogy talán ez az egyik legfontosabb tényező, ami egy személyiség integritásához elengedhetetlen. Hogy a nemzeti hovatartozás még az istenhitnél is erősebb tud lenni, sőt, helyettesítheti is azt. Még akkor is, ha általa esetleg az adott illető rossz ügyet szolgál, rossz oldalra áll. Például Gerta fivére, aki élete végéig hitt – apjától örökölt németisége folytán – a német felsőbbrendűségben. Még halálos ágyán is úgy gondolta, hogy Németország lett volna képes jobb sorsra fordítani az egész világot. S hogy nem így történt, az – éppen erős meggyőződése miatt – véleménye szerint nem a németek hibája. S Friedrich úgy hal meg, hogy ezzel a fals tudattal ugyan, de személyisége integritását végig meg tudja őrizni.

Gertából azonban mindez hiányzik. A szerelemben rég nem hisz, Istenben pedig nem tud, s élete során végig a „nemzetiségek közötti úrben” létezik. Mert vele a sors ebből a szempontból is teljesen elbánt: ha csehnek érezte magát, németisége miatt büntették, ha Brünnbe visszatérve el szeretett volna menni a német kisebbség összejöveteleire, a csehek nem fogadták volna be... Az élet minden területére kiterjedő hitnélkülisége „fejlesztette ki” arcán a jégkirálynő-maszkot. Ezt a fájdalmakkal és megaláztatásokkal teli, ötven éven keresztül rárakódó, senki által föl nem téphető, le nem kaparható kérget.

Irodalmi ajánlatunk

Paris A Love Story – Kati Marton – 4130 Ft

A magyar származású amerikai újságíró Kati Marton új könyve műfaja szerint memoár, találó angol alcíme szerint „love story”, valójában szerelmi vallomás, szerelmeinek története. Fordulatokban gazdag életének szinte minden fontos eseménye Párizshoz kötődik: itt járt egyetemre 1968-ban, itt szövődött romantikus kapcsolata első férjével, gyermekei apjával, Peter Jenningszel, a közismert amerikai tévés újságíróval, válása után itt alakult barátsága mély és tartós szerelemmé második férjével, Richard Holbrooke amerikai diplomatával. Holbrooke halála után ebben a számára varázslatosan otthonos és idegen városban küzd a veszteség fájalmával és keresi a veszteség utáni élet lehetőségét. Regényszerűen izgalmas könyve megejtően személyes korrajz, a ma már történelminek minősülő események sűrűjében élő újságíró, író és diplomatafeleség hiteles „tudósítása” diáklázadásról, háborúkról, ismert és kevésbé ismert közszereplőkről, a világpolitika hétköznapjairól.

Now is Good – Jenny Downham – 2145 Ft

Élj át minden pillanatot - szeress minden percben! Tessa leukémiás. Vele tényleg meg fog történni az, amitől szinte mindenki retteg: rövidesen meg fog halni. Csakhogy ő 16 éves, és mindössze néhány hónapja marad arra, amire az egészségnek egy egész élet adatik. A halálos betegség nyomasztó tudata, a végeláthatatlan orvosi vizsgálatok borzasztó hangulata és a gyógyszerek okozta rosszulletek ellen a lány egy tervet fundál ki: készít egy amolyan "bakancs-listát". Az első helyen szüzességének elvesztése áll. Mivel minden szabály alól felmenti betegsége, fenntartások nélkül kezdi el a pontok megvalósítását, megélését. Eközben érzései és kapcsolatai a családjával és a barátaival hihetetlenül elmélyülnek. Tessa rájön: nem könnyű megszerezni azt amire vágyunk, s hogy néha a legváratlanabb dolgok válhatnak a legfontosabbá.

No Country for Old Men – Cormac McCarthy – 2860 Ft

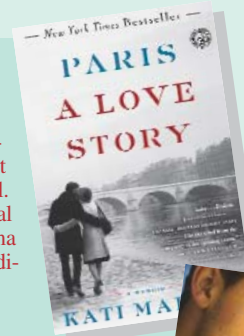
A vadnyugat lidércei kísértének a vidéken, csak hősök nincsenek már - annál több az áldozat. Halott emberek mindenütt: bűnözők, bűnüldözők és olyanok, aki számára haláluk pillanatában sem adatik meg a felismerés, hogy bármi közül lehetne az eseményekhez. Bell, az öreg seriff utolsó küldetése ez nyomozás. Ellenfele Chigurh, a gyilkológép. Brutálisan és kevés szóval öl. Az ő háborújukba keveredik bele egy fiatalember vadászat közben, mikor véletlenül bűnözők hulláiba botlik, és annyi pénzbe, amennyivel bármilyen élet mindenestől megváltoztatható. A pénz és az ő nyomába szegődik Chigurh. McCarthynek sikerül sokkoló erővel ábrázolni ezt a roncs világot és "hőseinek" sajátosan durva nyelvét.

Beautiful Creatures – Kami Garica and Margaret Stohl – 1960 Ft

Egy városban, ahol ritkán érik meglepetések az embert, egy titok mindent megváltoztathat. Volt egy átok. Volt egy lány. A végén pedig ott volt egy sárgödör. Lena Duchannes-hoz fogható lányt még nem láttak. A középiskola új diákja mindent megtesz azért, hogy különleges képességeit és a családját sújtó évszázados átkot eltitkolja a városka vaskalapos polgárai és diáktársai előtt. Azonban az elfeledett Dél vadon burjánzó kertjeiben, romos temetőiben nincs az a titok, ami örökre titok maradhatna. Ethan Wate számolja a napokat az érettségiig, miután nem csak a középiskolának, de Gatlinnek is búcsút akar mondani. Hónapok óta egy gyönyörű lány kísért az álmaiban. Amikor Lena beköltözik a város legrégebbi ültetvényére, Ethan megmagyarázhatatlan vonzódást érez iránta. Elszántan kutatni kezdi a kettejük közötti titokzatos kapcsolat eredetét.

Betrayal – Danielle Steel – 1835 Ft

Tallie Jones még csak harminckilenc éves, de máris valóságos hollywoodi legendának számít. Szenvedélyes rendező, filmjei sorra kasszasikert hoznak, többször jelölték már Golden Globe- és Oscar-díjra is. Tallie élhal a munkájáért, de a legkevésbé sem szereti a vele járó felhajtást és nem sokat törődik az álmogyár intrikáival sem. Rendkívül erős kötelék családjához. Tallie bizalmasainak körét hűséges személyi titkárnője, Brigitte Parker zárja, akivel remekül kiegészítik egymást. Miközben Tallie legújabb filmjének forgatására készül, váratlanul repedezni kezd a csillogó felszín. Egy rutinellenőrzés során kiderül, hogy a nő pénzügyei körül nincs minden rendben. Az egyre megrázóbb felismerések nyomán nyilvánvalóvá válik, hogy a Tallie-hoz közel álló emberek közül valaki folyamatosan visszaél a bizalmával. Tallie élete egy csapásra lidércnyomássá változik, s arra kényszerül, hogy csapdát állítson egy elszánt ragadozónak, aki a gyilkosságtól sem riad vissza.

A kötetek megvásárolhatók:

Librotrade Kft.

1173 Budapest, Pesti út 237.
Tel.: 254-0273 • Fax. 257-7472
E-mail: books@librotrade.hu
Honlap: www.librotrade.hu

Famulus Könyvesbolt

1137 Budapest, Újpest rakpart 6.
Tel.: 349-3656 • Fax. 288-0769
E-mail: famulus@chello.hu
Honlap: www.famuluskonyv.hu

Különben nincs tovább

Az ország egyetlen könyvszakmai/könyvkereskedelmi képzési központja, a Hatágú Síp Alapítvány fenntartásában működő Gutenberg Könyvkereskedelmi Szakközépiskola és a környezetében működő könyvkereskedelmi tanfolyami képzési rendszer működése 2013-ra teljesen ellehetetlenült. Az eddigi eredményekről, a krízis okairól és a lehetséges megoldásokról kérdeztük a Hatágú Síp vezetőjét.

Bár most a Hatágú Síp Alapítvány működése körül kialakult krízis miatt beszélgetünk, először mégis arra kérem, foglalja össze, hogy indult, mivel foglalkozott és foglalkozik az alapítvány! Ez egy huszonkét éves történet.

Közvetlenül a rendszerváltozás után a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése (MKKE)

megszüntette oktatási osztályát. Hatan dolgoztunk akkor a könyves oktatásban, az új helyzetben új utakat kellett keresnünk. Az egyik munkatársunk, Galli Katalin találta ki, hogy hozzunk létre egy alapítványt, amely majd újjászervezi a könyves képzést. Zöld Ferenc, a MKKE igazgatója támogatta az ötletet, százezer forinttal. Így jött létre a Hatágú Síp Alapítvány 1991-ben, amelynek tehát az MKKE az alapítója.

Galli Katalin felismerése volt az is, hogy a könyves szakma állapota miatt (a kilencvenes évek elején járunk) nem lehet a belföldi képzéssel fenntartani, feladatokkal ellátni az alapítványt, ugyanakkor ott vannak a határon túli magyar közösségek, ahol ilyen jellegű képzés nincs: Erdélyben, Kárpátalján, Vajdaságban, Felvidéken. És ebből alakult ki az első évek működési koncepciója: határon túli magyarok számára szolgáltatunk könyves képzést, amelyet döntően állami szervek finanszíroztak. Így működtünk 1993-ig, attól kezdve egyrészt a határon túli könyvesek képzése visszaszorult, másrészt pedig olyan állapotban volt már a hazai könyvpiac, hogy tudtunk itthoni könyves képzéseket indítani, tanfolyami keretek között is, illetve az 1992-ben alapított Gutenberg János Könyvkereskedelmi Szakközépiskolában is, nappali tagozatos rendszerben. Az iskolai rendszerű képzést részben az állami normatívából tartottuk fent, a tanfolyamokat a hallgatókat küldő szakmai cégek, vállalatok finanszírozták, képzési díj formájában. Ehhez a kettős tevékenységhez jött harmadikként a könyvkiadás – a Hatágú Síp Alapítvány könyvszakmai kiadványok sorozatát gondozta.

A tanfolyami képzést tehát a könyvesek finanszírozták.

A könyvkereskedelmi láncok küldték a hallgatókat? Vagy inkább a kisebb vállalkozások?

A Lírával nem sikerült működő kapcsolatot kiépítenünk, ők egyáltalán nem küldtek hallgatókat, az Alexandra csak egyetlen alkalommal, két főt. A Libri, illetve a különböző néven futó

jogelőd vállalat volt az a nagyok közül, amelyik komolyan vette a könyves szakmai képzést, közel húsz év rendszeresen érkeztek tőlük hallgatók. Ezen kívül pedig a kis cégektől, az egy vagy néhány boltot üzemeltető könyvkereskedőktől érkeztek hallgatók rendszeresen. Az Írók Boltjában például mindenki szakképzett. Ami nagy öröm, de azért azt is jelenti, hogy tőlük már nem jelentkeznek.

1997-től segítette a munkánkat az akkor Ipari Kereskedelmi Minisztériumi úgynevezett képesítési rendelet, amely kimondta, hogy könyvesbolti eladó csak az lehet, akinek szakirányú képesítése van.

Ez a jogszabályi környezet 2010-ig, az új kereskedelmi törvény hatályba lépéséig védett bennünket - akkor törölték a kötelező szakirányú képzettséget mint feltételt.

Itt álljunk meg egy pillanatra! Tehát 1997-től özönlött a Hatágú Síp Alapítvány képzéseire a hallgatótömeg? Hiszen az erős konjunktúra miatt a három nagy lánc elképesztő ütemben növelte könyvesbolti négyzetméterek számát, a könyvesboltok számát, szinte minden hónapban nyitott újabb bolt. Nyilván szükségük volt eladókra. Dehogy. Szó sem volt tömeges jelentkezésről. Jöttek hallgatók, de megközelítően se annyian, mint ahányan könyvet árulnak ebben az országban.

Ezt nem értem. A Hatágú Síp az egyetlen ilyen típusú képzőhely Magyarországon. Akkor hol szerezték meg a jogszabály előírta képesítést a könyvkereskedő cégek munkatársai?

Ezt tőlük kell megkérdezni. OKJ-s Könyvesbolti eladó szakképesítést biztos, hogy sehol. Talán az ellenőrzés hiánya miatt lehetett ezt

megtenni, nem derült ki, hogy akiket foglalkoztatnak, részben szakképzetlenek. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy volt és van a könyvpiacra egy olyan munkaerőtömeg, amely még a rendszerváltozás előtt képesítést szerzett. De a 2000-es évektől nem csak, ők dolgoztak/dolgoznak a boltokban.

Kértek, kaptak hivatalos választ a cégektől, hogy miért nem iskolázzák be alkalmazottaikat?

Csak informális csatornákon tudtunk érdeklődni. A válasz többnyire vállvonogatás volt, vagy az, hogy a tulajdonos nem kívánja finanszírozni a képzést, nincs rá pénz. Szintén informálisan, a szakmából jött vissza olyan vélemény, hogy aki érettségét szerzett, az el tudja adni a könyvet is.

Mekkora létszámú csoportokkal működött a képzés, amikor zenitjén volt a rendszerváltozás utáni könyves oktatás?

Húsz-huszonöt fő minden tanévben volt, még 2008-ban is. A Libri, az akkori Kiskapu, ma Anima, a LibroTrade folyamatosan küldte a hallgatókat, szinte minden évben voltak jelentkezők kis, egyedi könyvesboltokból is.

Az ilyen típusú képzések esetében döntő, hogy a kínált tartalom a képzeteket alkalmazó, a képzést finanszírozó cégek igényeinek megfelelően. Készültek mérések azzal kapcsolatban, hogy mit várnak a könyvesek a képzéstől?

Informálisan természetesen megkérdeztem, akit lehetett. Miközben azt azért tudni kell, hogy 2010-ig létezett az a rendelet, amely rögzítette, hogy az OKJ-ben bejegyzett Könyvesbolti eladó képesítéssel kell rendelkeznie annak aki könyvesboltban dolgozik.. Az OKJ- ban minden szakmának meg van a központi programja.. Nem taníthattam mást, mint amit a jogszabályok előírtak.

Az 1-2 napos kiegészítő kurzusok tervezésénél tudtunk rugalmasabbak lenni, kitaláltunk mindenféle, a hétköznapi munkamenetben is jól hasznosítható témaköröket, Munkajog a gyakorlatban, Középpontban a szépirodalmi könyvtermés, Középpontban a gyerekirodalmi könyvtermés, nyelvtanfolyam könyveseknek. Sajnos, ezek közül csak hármat tudtunk több éven keresztül, folyamatosan működtetni. A Szerzői jog, a Szerkesztői ismeretek - illetve többször sikerült a Marketing ismeretek című programra jelentkezőket toborozni.. Az összes többi érdektelenségbe fulladt.

Egyébként a képzéseink iránt jellemzően úgy van érdeklődés, hogy a nappali tagozatos hallgatókat szívesen látják, hívják gyakorlatra hiszen munkaerőt jelentek. Ők azok akik a tanév során 8 hetet töltenek könyvesboltokban, valamint gyakorlatként segítenek a nagy, országos könyves rendezvényeken.(Könyvfesztivál Ünnepi Könyvhét) A cégek saját dolgozóik képzését -legalább is velünk nem szorgalmazzák ,de a nálunk tanuló fiatalok "szaktudása" azért jól hasznosítható.

Mik azok a körülmények, amelyek kijelölik, hogy ennek a típusú képzésnek itt a Hatágú Sípnál éppen idén augusztusban kell véget érnie?

Részben már most nagyon deficités a képzés fenntartása. Mivel nincs elég hallgató, más forrásaink pedig nincsenek, az alapítvány görget maga előtt egy körülbelül hárommillióra duzzadt

adósságállományt, ami hónapról hónapra csak növekszik, 160.000 Ft-os bérleti díjat kell fizetnünk ezért az ingatlanért, 60.000 Ft-os gázszámlák jönnek, bérköltségek vannak, ezeket bevételek nélkül nehéz teljesíteni, és nem is szabad így működni hosszú távon. Másrészt a képzés, két rendszerben történik, a középiskolai nappali tagozatos hallgatók után állami normatívát kapunk, a tanfolyami keretek között képzett hallgatókkal végzett munkát pedig az őket küldő cégek finanszírozzák. Az iskola azonban, egy törvényi változás miatt, ősztől mindenképpen megszűnik, (az átalakított OKJ-ból kivették a nappali tagozatos képzést)így, a normatív támogatástól elesünk, ez már önmagában a kezdeményezés végét jelenti. A tanfolyami képzés keretei is megváltoztak, a könyvesbolti eladói és az antikváriusi képesítést összevonták. Ez azt jelenti, hogy csak magasabb óraszámban, minimum 16 hetes képzés után lehetne vizsgát szervezni.. A mostani, 10 hetes kurzusokra sem küldtek a cégek,így nem valószínű ,hogy a a drágább ,hosszabb képzések .működnének. Mindezek miatt Magyarország egyetlen könyvszakmai képzési központja, a Gutenberg János Könyvkereskedelmi Szakközépiskola és a Hatágú Síp Alapítvány a nyár végén befejezi tevékenységét. Illetve, nem tudom, mi fog történni, csak annyit, hogy egyetlen feltétele sem adott a további munkának. Az alapítványt a MKKE alapította, várjuk segítségüket.

Visszafordítható még ez a folyamat? Egy már létező, működő képzési infrastruktúrát, az eszközállományával, az intézményi rutinjával, a gyakorlott oktatói karával hagyni szétszéledni, miközben az egész országban nincs másik ilyen – eléggé nagy luxusnak tűnik.

Az iskolarendszerű képzés nem állítható vissza, mert létezését a megváltozott jogi környezet nem engedélyezi. A tanfolyami keretű képzést pedig úgy és akkor lehet fenntartani, ha a könyves cégek beiskolázzák alkalmazottaikat, és kifizetik azt az összeget, ami tanfolyamok megszervezéséhez, valamint az alapítvány működéséhez feltétlenül szükséges. Az alapítványt a szakmának kellene megmentenie, fenntartania. Különben nincs tovább. És ez a nincs tovább azt is jelenti, hogy Könyves vándorgyűlés sincs, és jövőre már nem lesznek Gutisok a boltokban ,nem lesznek ott a Fesztiválon, az Ünnepi Könyvhéten.nie, fenntartania. Különben nincs tovább. És ez a nincs tovább azt is jelenti, hogy könyves vándorgyűlés sincs, a Könyvhéten segítséget nyújtó munkaerő sincs, gyakornoki terminusok foglalkoztatott hallgatók sincsenek.

Eddig ismeretlen Kipling-kéziratokra bukkantak

Rudyard Kipling több mint ötven, eddig ismeretlen versének listáját tette közzé honlapján a Cambridge Egyetem. A kéziratokat Thomas Pinney amerikai irodalomtörténész kutatta fel Európában és az Egyesült Államokban, az egyik vers például egy manhattani családi ház felújításakor került elő. Kipling, miután 1892-ben feleségül vette Carrie Balestiert, négy évre az amerikai Vermontba költözött, a most előkerült művek egy jelentős része ebben az időszakban keletkezett. Több Kipling-vers került elő az 1920-as évekből is, amikor a Nobel-díjas író egy, a háborús sirokat gon-

dozó nemzetközi bizottság tagjaként dolgozott, a hősköri emlékező alkalmi verseket írt Franciaországban, Belgiumban (Kipling fia, John a loosi csatában esett el 1915-ben – a közösségi szerepvállalással az ő emléke előtt is tisztelgett az alkotó). Az előkerült szövegek a teljes életművel együtt egy *Kipling összes* kötetben jelennek meg a közeljövőben, a könyvet a Cambridge University Press gondozza. [Livres Hebdo]

Mesterlövész a Facebookon · A közösségi médiumok tartalomelemzésével foglalkozó CoverCakes közzétette azoknak a könyveknek a listáját, amelyekről idén februárban a legtöbbet beszélgettek a felhasználók a Facebookon, Twitteren és az ezekhez hasonló közösségi oldalakon. A mérés eredményei szerint az Egyesült Államokban a netezők jelenleg Chris Kyle *American Sniper* című, egy mesterlövész emlékeit elmesélő könyve érdeklő legjobban, második helyen E. L. James *50 árnyalat trilógiája* végzett, harmadik lett Kami Garcia és Margaret Stohl *Beautiful Creatures* című regénye. A CoverCakes listája nem valódi piaci információ alapul, hiszen nem a fogyasztást, hanem csupán az érdeklődést méri, az amerikai kiadók mégis nagy figyelemmel kísérik, ugyanis a közösségi oldalakon szerzett említettségi mutató viszonylag pontos prognózist ad egy-egy cím várható fogyásáról. A mostani lista

ötödik helyére Dan Brown márciusban megjelenő *Inferno* című regénye került. A közösségi médiumokban történő adatfelvétel alkalmas a nemek szerinti differenciálódás kimutatására is. Az első tíz cím közül hétről a nők beszélgetnek többet a Facebookon, az 50 árnyalat trilógia emlegetőinek például 80%-a nő. A hetedik legtöbbet említett könyv februárban Victor Hugo *Nyomorultak* című klasszikusa volt, ami azt is mutatja, hogy egy-egy, a mozikban éppen vetített feldolgozás a könyvre is képes ráirányítani a figyelmet. [Publishers Weekly]

Szárnyal a Reed Elsevire · A világ legnagyobb kiadóháza közül elsőként hozta nyilvánosságra tavalyi eredményeit a holland-brit tulajdonú Reed Elsevire. Miközben a piac még mindig szűkül, a Reed Elsevire 8%-os növekedést produkált 2012-ben, adózás előtti nyeresége eléri a másfél milliárd fontot. Erik Engstrom vezérigazgató szerint ez a fejlődő piacokon való erős jelenlétnek, és a cég profilszélesítésének köszönhető. [Bár a pénzügyi jelentés nem tér ki rá, a Reed Elsevire természetesen nem fordította meg a világgazdasági trendeket, csupán arról van szó, hogy 2012-ben a cég a korábbiaknál jelentősen nagyobb volumennel volt jelen a még mindig stabil, növekedési potenciállal is bíró tankönyvpiacon.] [Börzenblatt]

Reader's Digest – csődvédelem · Második alkalommal kényszerül csődvédelmet kérni az 1922-ben alapított Reader's Digest Association (RDA), amely 1990-ben került a tőzsdére. Már a mostani csődeljárást megelőzően is küzdött adóssággal a vállalat (közel 2,3 milliárd dollárral), de a cég átszervezésekor sikerült több száz milliós tartozástól megszabadulnia, az első csődvédelmi kérelemnek köszönhetően. Az akkori szerkezetátalakítás után Mary Berner mellett helyet kaptak az új igazgatóságban Karen Osar (a Chemtura Corp vezérigazgatója) és Peter Stern (a Time Warner Cable Inc stratégiai vezérigazgató helyettese). A Ripplewood Holdings vállalat, amely 2007-ben 1,6 milliárd dollárért megvette a Reader's Digest-t, és a racionalizáció keretében

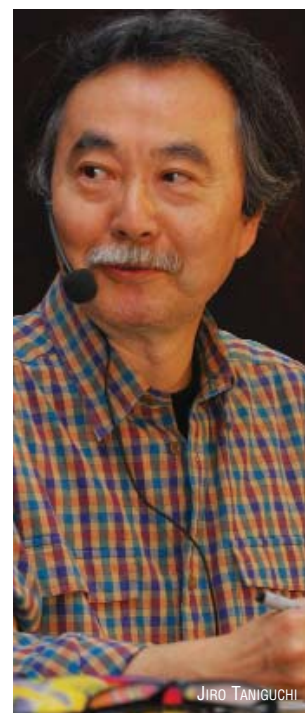
átvállalt egy tekintélyes tömegű adósságot (mintegy 800 millió dollárt), csak 2010-ig rendelkezett tulajdoni részesedéssel, így most már nem tudja megmenteni a céget. A vállalat, amely állítása szerint még mindig több mint 21 piacvezető márkával rendelkezik 76 országban, 2009 augusztusában kért első ízben csődvédelmi eljárást, ez

2010 februárjában ért véget. A teljes konszolidációt azonban akadályozta a még mindig tekintélyes tartozás, illetve az európai és ázsiai piaci visszaesés, írja a Reuters. [Reuters]

Pénz miatt pereskednek a Suhrkamp tulajdonosai · Elhúzódó, egyre elkeseredettebb vita folyik a számos magyar alkotó életművét is gondozó német Suhrkamp Verlag tulajdonosai között. A most már bíróság előtt zajló elszámolási vitában Hans Barlach részvényes a kiadói nyereség felosztását és kifizetését kéri a német Kereskedelmi Kamarától. Barlach szerint 2.200.000 euró jár neki, az Suhrkamp menedzsmenete azonban nem tartja indokoltnak a kifizetést, a cég mérlege, piaci teljesítményének főszámai tekintetében sincs egyetértés. Mivel a per könnyen a nagy múltú kiadványt feldarabolásával végződhet, és mivel a most már állandósult, kétes megítélésű médiajelenlét veszélyezteti a fogyasztói bizalmat, a kiadó szerzőinek nevében Peter Handke nyílt levelet tett közzé, amelyben a feleket a békesség visszaállítására szólítja fel, valamint jelzi, hogy mint szerzők lekötelezettjei a Suhrkampnak, de nem a gazdasági társaságnak, hanem a szellemi műhelynek, és nem fogják hagyni, hogy a tulajdonosok az ő művészi hitelüket is veszélyeztessék. A levelet a kiadó hetvenöt szerzője írta alá. Néhány héttel korábban Jürgen Habermas filozófus szólította fel a vitázó tulajdonosokat felelős magatartásra. Mint az akkori nyilatkozatból kiderül, a Suhrkamp a világ egyik legjelentősebb tudományos szakkiadója is, a kulturális és tudományos örökség, amit gondoz, olyan érték, amelyet a tulajdonosok nem veszélyeztethetnek osztalékok miatti civakodással. [A Borsenblatt több cikkében is utal arra, hogy az elszámolási vita mögött vélhetően nem gazdasági érdekek vagy nyereségvágy, hanem személyes, magánéleti indulatok állnak.] [Borsenblatt]

Nigela, Gordon, Jamie és a többiek · Egészen különleges rendezvénysorozatot látott vendégül február végén a világ legismertebb múzeuma, a párizsi Louvre. A CookBook Fair-en, amelyet a híres üvegpiramis alatt rendeztek, szánkét standon közel háromezer szakácskönyvkiadó mutatta be legújabb köteteit, felvonultak a népszerű médiaséfek, látványkonyhák üzemeltek, a látogatók száz gasztronómiai előadást is meghallgathattak. Edouard Cointreau, a *What American Publishers Want* nevű kiadói közösség vezetője elmondta, hogy a szakácskönyvpiac ma is dinamikusan fejlődik, a fejlődő piacok egyre erőteljesebb megnyílásával pedig a jelenleginél is nagyobb perspektíva áll az ágazat előtt. A CookBook Fair csúcspontja a Gourmand Awards díjátadás volt, nyolcvan kategóriában osztottak ki elismeréseket. A napi show-főzést a szakma legújabb sztárja, a belga Jeroen Meus vezette, akinek negyedik, *Daily Fare* című szakácskönyvét eddig 500.000 példányban vették meg Európában. [Publishers Weekley]

Manga-védelem · A japán kormány állami manga-védelmi programot indított, mert a nemzeti kultúrkincsnek számító manga végveszélyben van. Ichyia Nakamura népművészeti szakértő szerint mivel a tradicionális iskolát képviselő alkotók nem szívesen alkalmaznak digitális technikát, így lassabban, drágábban készítik műveiket, kiszorulnak a piacról, helyükre a gazdaságosabban termelő, ám a kulturális értékeket nem vagy nem megfelelően továbbvivő iparosok lépnek. A Japán Művelődési Minisztérium ezért állami képzési programot indított a tradicionális mangakák (mangaművészek) számára, hogy megismertessék velük a digitális technikák használatát. A minisztérium közleménye szerint a programtól azt várják, hogy a hagyományos tartalmak versenyképesebbé váljanak. Kétséges a kezdeményezés sikere, ugyanis a manga mesterei többnyire idős emberek (Jiro Taniguchi 65, a Monkey Puncs néven alkotó Kazuhiko Kato 75 éves), akik elutasítják a rajzolás gépesítését. Ráadásul, ahogy Goro Yamada mangaka megjegyzi, a manga nem egyszerűen rajztechnika, képregény, hanem a történetek elmesélésének egy sajátosan japán, tradicionális módja – a művészi látásmód pedig nem digitalizálható. [Livres Hebdo]

Miért nem szűnik meg a

Az új mindig „máshol” és „másként” jön létre. Gondoljunk az első automobilonkra: hintót formáztak. Annyiban voltak újak, amennyiben nem voltak hintók és annyiban voltak hintók, amennyiben nem voltak – még – autók. A nyomtatott könyv születéséhez vezető folyamatban nem a táblakészítők fához kötött gondolkodása töri át a határt, hanem az aranyművesek/fémművesek oldják meg a tömeg-nyomtatás titkát. Gutenberg nem filosz, nem filozófus, pláne nem alanyi költő volt. Leginkább Edisonhoz hasonlítanám. A digitális forradalom aktorai sem nyomdászok, hanem informatikai szakemberek, és a háttérben sem bibliofilek állnak, hanem (nagy) kereskedők, befektetők és az általuk finanszírozott fejlesztések. A kéziratos könyv idejében tartalomként a vallás-liturgia, antik irodalom-tudomány, politika-jog dominál, később jelenik meg a szórakoztatás. Nem azért, mintha nem lett volna rá – akár tömeges – igény, hanem azért, mert az élőbeszéd kultúrájában volt az élettere: a rögzült szövegek első formája az agyban, mint memóriában „tárolt szöveg”, terjedési, megnyilatkozási formája pedig a közönség előtti (f)elmondás, a „mesélés”, illetve később a felolvasás volt. Jusson eszünkbe az eposzi méret, valamint az élő beszéd és az éneklés összefüggése. Napjainkban úgy történik meg a digitális fordulat, hogy a közvélemény észre sem vette, hogy ma már nem készül „Gutenberg könyv” egyáltalán. Adatbázisok vannak, amiket nem magasnyomásos technikával „visszaszabutítunk” papírra.

A digitális, hagyományosan nyomtatott szöveg vitájában a tartósság, a megőrizhetőség újra nyitott kérdés. A papír alapú őrzés tapasztalata rendelkezésünkre áll: intézmény hálózat/ok, technikák, szakértelem, oktatás, elkötelezettség-hagyománytisztelet. A digitális megőrzésről rövid távúak a tapasztalatok, most tanuljuk. Ebben a műfajban fő az óvatosság, de ez nem zárja ki, sőt megköveteli az új technikai lehetőségek ismeretét, sőt a technikai fejlesztés számára szakszerűen benyújtott igények képviselését is: mit és hogyan „garantáljon” a digitális technika.

A szerzői jogok körüli folyamatok, a szerzői jog egyre kiterjedtebb és egyre differenciáltabb, nagyrészt jogi védelme ennek a vitának a része. A szerzők érdekében zajló hadműveletekről van szó. Mondjuk úgy, hogy a szellemi érték újratermelésének feltételeiért, garanciáért folyik a háború. Ha piac, akkor „megérje” új szellemi terméket létrehozni. Hogy a létrehozás szakaszának legyen autonómiája. A show-business szabályait ismerjük: a szappanoperák, vagy a Rambo I–II–III–IV stb. technikáját. Ezzel a technikával nehéz magas kultúrát, ezen belül művészetet, tudományt teremteni. Nem szuverenitásról beszélek, hanem autonómiáról. A posztmodern szöveg-irodalom után egyre-másra születnek új magyar regények. A közönség igényeihez igazodva a kiadók a történet-mesélő műfajoknak adnak elsőbbséget. És ez még, sőt egyáltalán nem RTL Klub, hanem gazdag, színes, termékeny kortárs irodalom. Ennek – egyik – feltétele a szerzői érdekek érvényesítése.

*

Megszűnik-e a régi jó könyv? Teszem fel a címben ígért kérdést. Nézzünk meg közelről párat a „régijókönyv” köré fűzött hamis képek közül:

1. A gonosz és személytelen számítógép kiirtja a régi, jó, hagyományos értékek foglatát, a könyvet. A valóságban: a világ tele volt és van hamis, hazug, csúnya könyvekkel (is). Ez a jelenség épp a Gutenberghez köthető tömegtermelés, a jó kapitalista piaci szabályok érvényesülésének természetes következménye. Gutenberg forradalma elsöpörte a kéziratos könyv egész „iparát”. Amit használni tudott, azt beépítette – lásd illusztrációk-mellékletek-díszítmények ügye: fatábla nyomatok, litográfia stb. – egészen a fotó megjelenéséig – a többi elől elszívta a levegőt.

2. A könyvnek „szaga”, „lelke”, igényesebb fogalmazásban praktikus használhatósága és szépsége-kultúrája van. A valóságban: minden olyan érv, ami a könyv tökéletességére épít, maga bizonyítja, hogy olyan „fejlettségről” beszél, amiben már nehezen képzelhető el további, pláne ugrásszerű fejlődés.

3. Nem tudok és nem is lehet olvasni monitoron. A valóságban: azok az érvek, amik a digitális olvasófelületekre irányulnak, akár jogosak, akár nem, nem hagyhatják figyelmen kívül, hogy beláthatat-

könyv, ha egyszer igen?

lanok és – egyelőre – kimeríthetetlenek a digitális forradalom technikai tartalékai: Hacsak el nem faragjuk! – ahogy a bölcs székely sóhajtott fel.

Most akkor túlélő műfaj-e a papír alapú könyv, vagy nem? Egy túlélési formája biztosnak tűnik. A könyv pontosan leírható a sokszorosító grafika műszavaival – méret, anyag, technika, nyomtatási mód, példányszám – és közelebb áll a klasszikus sokszorosítási technikákhoz, mint a digitális print/glicée. Pedig ennek az új technikának az elismerése előrehaladott állapotban van, egyre több kiállításon, sőt a műtárgy kereskedelemben is akceptált forma. Ez a „művészi létezés” lehet az őrzés – egyik – formája. A tömegtermelésben és fogyasztásban már elvesztette korábbi jelentőségét.

A változások törvényszerűek, de a formájuk, módjuk nem. A változás sok eredményt hoz, de sok kárt is. Épít és rombol. Talán legnagyobb gondunk az, hogy mennyi kárt kell elviselnünk, és mennyit őrizhetünk meg az elődöktől. Az őrzésnek és a múlt tudásának olyan nagy a jelentősége a szememben, hogy az avant-gárd módjára – ismételtelen – ajánlom becses figyelmükbe a retró-gárd, az utóvéd harc fogalmát. A gyorsuló időben egyre fontosabb és egyre megkerülhetlenebb a múlt ismerete. Talán nem rossz módszer, ha rák módjára, farral haladunk előre, és visszafelé – is – számon tartunk tájékozási pontokat, hogy ne tévesszünk utat.

A kéziratos könyv, ethosza szerint minden egyes példány, az eredetire, az *elsőre* mutat: egy az Isten, egy az Igazság, és a könyv az ő prófétája. Gutenberg találmánya óta klónokat gyártunk, minden kötet egyforma és minden könyv végtelenül sok akar lenni. Ha jó, ha rossz. Ez a természete, ez a „karcigén” növekedési kényszer. Végig gondolandó, hogy milyen változást hoz a digitális fordulat? Mi az értelme a soknak-kevésnek, ha egy adatbázisból töltjük le a „könyvünket”? Mi az egyedi, ki és hogyan sokszorosíthat? Praktikusán, szerzői jogi, kereskedelmi értelemben? Eltűnik-e az egyediség, az „én könyvem” lehetősége vagy épp most jön vissza?

Itt álljunk meg egy pillanatra: A (nyomtatott) könyv, mint az olvasás hordozója, születése óta áru. Épp az árutermelő piac igényei hozták létre. A korai – kéziratos és átmeneti – szakaszban, ritkásága, és használati módja miatt drága, nagyon drága volt. A tömegtermék se olcsó, csak másként alakul a befektetés, a termelési költségek, és a fogyasztói árban realizált profit viszonya. A korai könyv – épp luxus termék mivolta okán – előállítását azonos volt a szintén luxusnak számító műalkotásokéval. Mecénás kellett hozzá és nem befektető.

Szimbolikus (hatalmi-politikai) eredményt vártak tőle és nem profitot. A különbség elsősorban a példányszámokban ragadható meg, vagyis az egyeditől a nagy példányszám felé mutat a fejlődés. A digitális forradalom ezt a termelési struktúrát forgatja fel, hisz elég egy, de korlátlanul letölthető/hozzáférhető „mester példányt” előállítani. Eltűnik az előre legyártott példányszám mint technikai-gazdasági-kereskedelmi szakasz.

*

Kiveszik-e a könyv? – hagytam a végére a közszájon forgó kérdést. Mint minden közhellyel, ezzel sem az a baj, hogy igaz-e, vagy sem, hanem az, hogy elveszi a helyet a valódi problémafelvetés, a kritikai gondolkodás elől. Utóbbi persze nem olyan gömbölyű, nem ígér befejezett megoldást, hanem kényelmetlenül és terhesen igénybe veszi az embert: tudni kell, választani kell, dönteni kell, kockázatot kell vállalni. Köztünk legyen mondva ezek egyben a szabadság paraméterei is. A szabad ember – nem feltétlenül – boldog, inkább érvényes, hasznos, felelős, kíváncsi stb. Nagy felelőssége a vizuális művészeteknek, hogy ezekben a kérdésekben a művészek is mondjanak véleményt, foglaljanak állást, hisz mindazok az anyagok, mindazok a technikák, amik a könyv kultúrájához kapcsolódnak, épp a művészi feldolgozásban kaphatnak új életet, új értelmezést. Az új generációk felelőssége és lehetősége, hogy az őrzés és újítás viszonyában arányt szabjanak avant-gárd és retró-gárd között.

Magyarországon is van gyakorlata, szervezete és immár hagyománya is az artbooknak, a művészkönyvnek. Módom volt ilyen kiállítások számára helyet adni az általam szervezett fesztiválok ill. az általam működtetett Ráday Képesházban: Lengyel András *Menyeyi könyvtár* című kiállítását, vagy Pataki Tibor Sors-könyveit ajánlom figyelmükbe, ahogy a Magyar Művészkönyvesek Társaságának munkáját is. Minden hónap utolsó szerdáján Betű Társaság néven egy betűtervezőkből álló baráti-szakmai társaság, amolyan „betű-páholy” jön össze. Aki nézi a Ráday Könyvesház honlapját, tájékozódhat, legyen vendégünk. Jó szívvel ajánlom a váci Arcus Stúdió programját, akik következetesen és dicséretes szívóssággal adnak teret a könyvhöz kapcsolódó művészeti teljesítményeknek.

Többet írtam az olvasásról, mint a könyvről, hisz az olvasás a mi igazi képességünk, örökségünk, egyben felelősségünk is. Amit kaptunk és valamilyen állapotban továbbadunk. Ha az olvasásról beszélünk, akkor magunkról beszélünk. Az olvasáshoz fűződő viszony magunkhoz, emberségünkhöz fűződő viszony. Az ember olvas.... kézírást, nyomtatottat és digitálisat. ■■■

Szerelem, kaland, kísértés

Az Athenaeum Kiadó újdonságai

Igen.
Vagy mégsem?

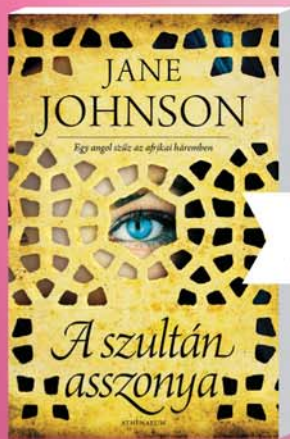
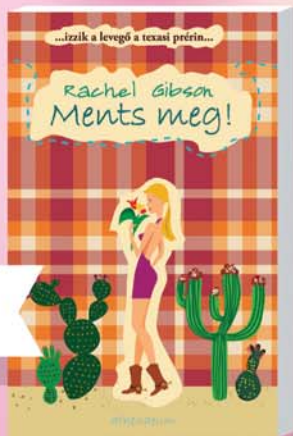
Dan Rhodes:
Elvehetlek feleségül?

120 oldal • 1990 Ft

...izzik a levegő
a texasi prérin...

Rachel Gibson:
Ments meg!

320 oldal • 2990 Ft

Egy angol szűz
az afrikai
háremben

Jane Johnson:
A szultán asszonya

512 oldal • 3990 Ft

A Sírkeretek Királynője
trilógia első darabja

Amanda Stevens:
Örök kísértés

352 oldal • 3490 Ft

Nem olvasnak a fiatalok

A Sonda Ipsos olvasásszociológiai mérésének főbb eredményei

Ritkán kerül a fiatalok kezébe könyv: mindössze 7 százalékuk olvas naponta, további 16 százalékuk heti rendszerességgel. A havonta kötetet forgatók aránya sem magas – 14 százalék – az ennél ritkábban olvasók 35 százalékot tesznek ki, s 28 százalékuk bevallja: egyáltalán nem olvas könyvet.

A tizen- és huszonévesek sokféle, öngazoló és beismerő érvet sorolnak fel arra, miért nem (nagyobb) része napjaiknak a könyvolvasás. Legtöbbször, 55 százaléknyian az időhiányra hivatkoztak, de sokan, 45 százaléknyian elismerték, hogy nem érdekli őket a könyv. Viszonylag nagy arányban – 32 százalékban – azt említették, hogy nem köti le őket az olvasás, 31 százalék pedig azzal mentette fel magát, hogy drágák a könyvek. A fiatal felnőttek körében lassan terjednek az e-könyvolvasók, mindössze 2 százalékuknak van, s még 7 százalék gondolkodott azon, hogy vásárolni kellene. Bár kevesen használják, de a korosztály egyharmada szerint az elektronikus könyvek a jövő, előbb-utóbb népszerűbbé, elterjedtebbé válik, mint a papírra nyomtatott könyv. A fiatalok csaknem fele azonban úgy véli, nem lesz áttérés, a kulturális fogyasztásban helye marad a hagyományos könyvformátumnak is - ezek a legfontosabb megállapításai annak a közvélemény-kutatásnak, amelyet az elmúlt 3 hónapban készített az Ipsos, a 15-25 év közöttieket reprezentáló 500 fő személyes módon történő megkérdezésével.

A fiatalok több mint egynegyede – 28 százaléka - soha nem olvas könyvet. További 35 százaléknyian is csupán néha-néha – saját bevallásuk szerint ritkábban, mint havonta vesznek kezükbe valamilyen kötetet. A 18-25 éves korosztály közel kétharmada, 63 százaléka tehát lényegében a könyvektől függetlenül éli az életét. Leginkább a szakmunkás végzettségűek vannak távol a szakmai kötetektől, a szépirodalomtól – 82 százalékuk lényegében nem (vagy alig) olvas. Az alacsonyabb végzettségűeknél 71, az érettségizetteknél 52, a diplomásoknál 18 százalék azok aránya, akik ritkán vagy soha nem forgatnak könyvet.

Rajtuk kívül még a férfiak és a falvakban élők körében magas (69 illetve 76 százalékos) a könyvolvasást nélkülözők aránya. A fiatal felnőttek körében az intenzív könyvfogyasztók aránya 7 százalék, nekik egyetlen napjuk sem múlik el olvasás nélkül. A szakmunkás képzettségűeknek csak 1, az alapfokú végzettségűeknek 4 százaléka lapoz bele naponta valamilyen kötetbe, az érettségizettek körében 10 százalékos ez az arány, a felsőfokú intézményt végzettek csoportjában sem magas, 14 százalék.

[Az Ipsos F&F kutatássorozata negyedévente közöl friss adatokat a fiatal felnőttek márkafogyasztási szokásairól, illetve tematikusan bemutatja ennek a fogyasztói csoportnak a viselkedését.]

Forrás: Sonda Ipsos

Brit tudós kontra brit tudósok

Ben Goldacre
Rossz tudomány

Fordította: Bori Erzsébet
Akadémiai Kiadó, 2012
372 oldal, 3230 Ft

A brit tudományos élet sokféle módon állt már a figyelem fókuszában: ámultunk (mostanra fogalommá nemesült) tudósaink kreativitásán, irigyeltük magas szintű ismeretterjesztő kultúrájukat, csak úgy, mint a kommunikáció kétoldali nyitottságát a tudományos élet képviselői és laikusok felé. Ben Goldacre – hazájában közismert brit orvos, kutató és tudományos újságíró – kötetében mindezen erények sorra felcsillannak, de van ezek mellett még egy tényező, ami miatt igazán érdemes odafigyelni a művére. Olyan témakör kerül terítékre ugyanis, ami – elsősorban, de korántsem kizárólag – a brit ismeretterjesztés és tudományos közélet kínos botrányokkal terhelt árnyoldala, tele ijesztő és elgondolkodtató tünetekkel, súlyos és általános tanulságokat tartogató esetekkel. A szerző ugyanis – kötetét öblösítve a Guardian hasábjain évek óta futó, a könyvvel azonos (eredetiben: Bad Science) címet viselő rovatát – korunk egyik legnagyobb bevételt hozó üzletágával, az egészség- és gyógyszeriparral, valamint a nyereségvágyból magukat tudatos manipulátorokká torzított, tudásukat önös célra felhasználó szakemberekkel foglalkozik.

Mindezt teszi olyan példák kapcsán, amelyek a széles publikum előtt is közismertek. Célkeresztjébe elsősorban a természet- és alternatív gyógyászat, táplálkozástudomány, illetve a gyógyszer- és kozmetikai ipar tudatos fekete mágusai, és jó szándékú, ám korántsem kevésbé destruktív művelői kerültek. A nyitóakkord egyből meg is adja a teljes opusz alaphangját: egy közismert természetgyógyászati fogalmat, a méregtelenítést boncolja fel higgadt, derűs, de kíméletlenül logikus stílusban, nem hagyva teret semmifajta porhintésnek, (ön)becsapásnak, sarlatánságnak. Olyan sokat által ismert (és használt), méregtelenítő hatásúnak mondott módszereket vizsgál be és elemez kilendíthetetlen nyugalommal, mint a fülgyertya vagy a gyógytapaszok, közérthetően magyarázva el azt – hogy miért is nem működnek, illetve, hogy a velük nyereszkező családok (és jóhiszeműek) mely hétköznapi fizikai-kémiai jelenségeket misztifikálnak, és/vagy értelmeznek tévesen.

A folytatásban még kevésbé szívbarajos: a szellemi detoxikálást olyanokkal folytatja, mint például a homeopátia, amely olyan szinten épült be a köztudatba, hogy a laikus hívők mellett egyre több egészségügyi szakember, orvos vallja hatékonyságát. Ezzel szoros összefüggésben egy teljes fejezetet szentel a placebo-ha-

tással való tudatos machinálásnak, majd emeli a tétet. Kíméletlenül végigvág a kozmetikai ipar és a gyógyszergyárak szemérmetlen manipulátorain, és azokon a táplálkozási szakértőkön is, akik szántszándékkal élnek vissza a tudományoskodó terminusok tömegemберre gyakorolt hipnotizáló hatásával. Ellenpontozásként egy teljes részt szentel annak, hogy világosan elmagyarázza azt a gondosan felépített folyamatot, amelyen egy szernek a valóságban végig kell mennie ahhoz, hogy akkreditált gyógyszer lehessen, illetve, hogy élvezjen a hagyományos orvoslás hitelessége mellett.

A valódi csemegéket azonban köteté utolsó harmadára tartogatja. Itt találjuk például azt a fejezetet, amelyben – kifejezetten brit – tudóstársai látványos és tragikomikus, a bulvármédia igényeinek (vagy inkább igénytelenségének) behódoló butaságait állítja pellengérré. És itt olvashatunk arról is, ami valójában talán a legfontosabb kérdés ezzel az egész problémakörrel kapcsolatban: milyen mentális és lelki motivációk állnak a háttérben a ténynek, hogy egyébként józan ésszel bíró, művelt emberek bedőlnek egy rakás – objektíven nézve teljesen nyilvánvaló – parasztvakításnak. Kötetét két, számos átgondolandó tanulságot tartogató példaértékű történettel zárja: mindkettő valóságos gyógyszer a műveleg égig habosított, félelmetesen fajsúlyos és nagyon is valós következményekkel járó egészségügyi hisztériának. Az egyik egy globálisan közismert téveszme: az MRSA, vagyis a "mindennek ellenálló kórházi baktérium" körüli, változó intenzitással, de állandóan porondon levő műbalhé, a másik pedig ennek egyenes ági rokona, az oltások beadásának beadása körüli, abszurdba hajló, kéjes gyönyörűséggel mediatizált vita, amelyet a Blair-házaspár – hazánkban kevésbé közismert, legkisebb fiúk MMR-oltása körül kitört – botrányának a kapcsán részletez. A lényegét korrekt tudományos szakíróként utószavában összegzi. Ám amit mond, korántsem valamiféle száraz következtetés és feddés, hanem egy komoly problémát szenvedélyesen és lelkiismeretesen átélő, gondolkodó, józan ember majdhogynem keserű diagnózisa arról, hogy micsoda irtatlan károkat okoz több fronton egyszerre a laikusok számítógépes dezinformációja és manipulálása, valamint a tudatos becstelenség, külön kiemelve a magát érdekből vagy butaságból akaratlanul prostituáló szakemberek és a média felöltségét.

Felnőni a számvetéshez

Egy 13 éves kislány elveszíti az édesanyját. Bármi módon segítő narratíva helyett a tényekből, az események végiggondolásából próbál eljutni a feldolgozásig. Vallomása tárgyilagos, önelemző. A Fiatal Írók Szövetségének kerekasztal-sorozata, a Kritikustusanovemberi témája Robert Williams *Luke és Jon* című ifjúsági regénye volt, amely ősszel jelent meg a Scolar Kiadó gondozásában. Szekeres Nikoletta szerkesztő, kritikus moderálása mellett Győri Hanna szerkesztő, kritikus, Keresztesi József szerkesztő, kritikus és a könyv fordítója, Simonyi Ágnes beszélgetett a sok szempontból terhelt történetről a budapesti Szatyor Bárban, alább a kerekasztal szerkesztett változatát közöljük.

Szekeres Nikoletta (SZN): „Zöld szemem van. Nem olyan zöld, amilyenre valószínűleg most gondoltok. Ragyogó zöld. Elképesztő. És ezt nem dicsekvésből mondom. Csak kifejező akarok lenni, pontos és érthető. (...) Ezt azért érzem fontosnak tisztázni, mert már az elejétől fogva őszinte akarok lenni.” A *Luke és Jon* első pár sora nyomtatékosan jelez egyfajta irányvonalat, narrátori szándékot, és az elbeszélő vall önmagáról. Mit mond nektek ez az első pár sor, és később hogyan reflektál erre a szöveg?

Győri Hanna (GYH): Az ifjúsági regényekben bevett elbeszélői helyzet, hogy határozottan kijelölje a pozícióját, és az olvasóval azt feltételezze, valószínűleg félre fogja érteni a narrátort. A *Luke és Jon*ban ezt nagyon hangsúlyosan már az első bekezdésben kimondják. Keresztesi József (KJ): A főszereplő bejelentése, miszerint őszinte

lesz, nem pusztán arra vonatkozik, hogy nem fogja megváltoztatni az eseményeket, hanem arra, hogy önmagával kapcsolatban az őszinteség egy különös fokát fogja megugrani. És ez az önreflexió egészen sajátos módon működik ebben a könyvben.

Simonyi Ágnes (SÁ): Amikor nekiláttam a fordításnak, sokáig kerestem a könyvben, milyen jelentése és jelentősége lesz ennek a felütésnek, és aztán arra kellett rájönnöm, hogy ez a tárgyilagosság az elbeszélő sajátja. A szeme színéről később megállapítja, hogy egyszerűen ilyen, a része, amitől ő nem lesz se több, se kevesebb. Ha egyes szám első személyben beszél egy narrátor, sokkal erősebb hatást kelt, mintha valaki kívülről mesélne valakiről. A *Luke és Jon* olvasóként és fordítóként is mindjárt behúzott engem.

SZN: A zöld szemet még kicsit piszkálgatnám: többször előkerül a különlegesség, hogy mi lehet ez egy kamasz, egy gyerek életében, hogyan van jelen *Luke* családjában, közvetlen környezetében. A különlegesség, az egyediség ifjúsági regényes kliséken keresztül vagy sajátos módon jelenik meg a könyvben?

KJ: Itt egy olyan kiskamasz beszéli el az életét, aki nagyon komoly érzelmi és szociális válságon megy keresztül: az anyja meghalt egy autóbalesetben, az apja inni kezd, elszegényednek, és el kell költözniük egy lepukkant városba. *Luke* története erre a válságidőszakra tekint vissza. Rendkívül reflektáltan mesél, a belső történet leírása nem más, mint az érzelmi artikulációja – akár a fizikai érzelmei. Például amikor az iskolában összetűzésbe kerül egy fiúval, vagy amikor a bizottsági vizsgálat végül nem foglal állást abban, hogy az anyja baleset áldozata vagy öngyilkos lett-e, *Luke* mindkét esetben dühös lesz. Leírja, ahogy elindul valami érzés a gyomrából, kívülről szemléli önmagát, a testi érzéseit fordítja át a pszichikai reakcióba. Ebben az érzelmehtartás kezelésének egyfajta angolszász-empirista felfogását éreztem, ami – szerintem – kevésbé jellemző a magyar irodalmi hagyományra. *Luke* úgy vet számot a saját érzelmi válságával, hogy elmeséli és elemezni kezdi azt.

SÁ: *Luke* alapvetően egy csöndes, szemérmes kislány, aki soha senkinek nem mesél a gondjairól, még a fogadott testvérének, *Jonnak*

sem. Egy egészen magába forduló, hallgatag gyerek, aki valóban magára vesz egy felnőtt szerepet, amikor az apja inni kezd, illetve már jóval korábban is. Amikor az édesanyja még bőven élt, és az apára bízott egy villanyszámlát, ő azzal a lendülettel, hogy becsukta a műhelyajtót, el is feledkezett róla. Luke azt mondja, akkor kezdett jóra fordulni a dolog, amikor kicsit nagyobb lett, és átvállalta ezeket a feladatokat. Adódik a kérdés, egy ilyen gyerek hogyan, miért kerül olyan helyzetbe, hogy éktelen kitöréseket produkáljon? Az én érzésem szerint azért, mert míg a történet elején 13 éves, a végén már lassan 14 lesz, erősen kamaszodik tehát, lehet, a serdülés hozza ki belőle, hogy indulatos kitörésekkel reagáljon a környezetére, így fejezze ki az érzéseit. A dühkitörések így a fejlődés eredményei: Luke végre ki meri adni az érzéseit.

SZN: A kislíú hangjában egy felnőtt pozíciót is érezni abban, ahogyan tárgyilagosan szemléli a vele történeteket, ahogyan szinte tudományosan írja le például az anyja mániákus depresszióját.

GYH: Luke-ban erős az üresség utáni vágy. Több ponton is kifejti, hogy a festés számára a kiürülést jelenti, de az alvásba való belecsúszást is így reflektálja. A festésben is a tárgyi világot szemléli, a fényviszonyokra reagál, a kövek textúráját szinte a molekuláig lebontja. Ugyanez figyelhető meg a templomban, ahol az édesanyja temetése zajlik: először a templom részleteit írja le, következőnek a porszemcséket a levegőben, majd azt, hogy a teste többet nem az övé. Kiszáll a testéből, egy külső perspektívát vesz fel, amit részben a gyász okoz, részben pedig az, hogy alapvetően kívülről szemléli a dolgokat.

SZN: A könyvet párhuzamos feldolgozás-történetként is olvastam. A legerősebb az, ami Luke-kal történik. Emellett az apa elkezd whiskey-zni és teljesen magába fordul, elszakad az apaszereptől, de aztán játékokat gyárt, készít egy hatalmas lószobrot. És bizony

az örökbefogadott Jonnak is megvan a maga története: az apját nem ismeri, az anyja meghalt, a nagyszüleivel él együtt, két magatehetetlen öregembert gondoz, egy iparváros szürkeségében él egy elhagyatott házban, csont-

ra fagyva, betegen. Jon nevelőszülőkhöz kerül, majd Luke-ékhoz, és közben ő is próbálja megérteni, feldolgozni a saját veszteségeit.

KJ: Amennyire tudom, nyugaton nagyon elterjedt az a történettípus, amely különböző szociálisan vagy érzelmileg sérült gyerekek történetét beszél el. Az ilyen könyvek pedagógiai célja legalább kettős: az egyik, hogy a könyv valamiféle terápiatörténetet meséljen el, a másik, hogy va-

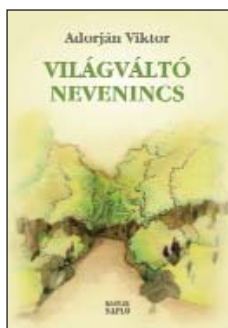
lamilyen integrációnak a modelljét tudja nyújtani, hogy a gyerek visszataláljon abba a társadalmi közegbe, ahonnan erőszakos módon kiszakadt. Mindennek az az előfeltevése, hogy a művészet terápia is lehet. A kis Luke fest, az apja pedig egy marha nagy falovat farag, amit aztán darabonként, hosszú, fárasztó munka árán elcipel az erdő közepébe, és ott összerakja, hogy az arra járó emberek véletlenül bukkanjának rá. Mással az apa azt tanítja Luke-nak, hogy nem úgy kell festeni, hogy az ember az ihletet, az érzéseit vadromantikus módon elkezd közvetlenül átvinni a papírra, hanem a döntéseiért felelősséget kell vállalnia és reflexívnek kell lennie. Ez a két momentum olyan modellt rajzol körül, amely a művészet terápiás jellegén alapul. Végül Luke-nak és az apjának is ez lesz a kiút a csapdából.

GYH: A ló, amit az apa készít, nagyon agresszív: kapál, vadul néz, kigúvadnak a szemei. Azt az agressziót, dühöt, amit az apa érez, kiszobráskodja a ló alakjában, ugyanazt teszi, mint Luke a maga köveivel, amiket lefest. Luke festett kövei az emlékmegőrzés szimbólumai, a ló viszont egy agresszív gesztus, amit az apa elvisz, otthagya az erdőben, ahol megőrződik az ő csalódása. Luke az egyetlen, aki feldolgozza a maga szintjén a traumát, az apa és Jon reflexiói nem sikeresek, megpróbálják megkerülni a problémákat.

SÁ: Amikor Luke apja beszél Jon nagypapjával, hogy magához venne a fiút, szófukarsága ellenére elkezd hosszan az anyáról beszélni, hogy milyen lökött és gyönyörű volt, és azt mondja, azáltal élt, ami ő volt, ő éltette, ettől, az élettől fosztotta meg az a pillanat. Ezért tudja még kevésbé feldolgozni a szeretett nő elvesztését, mint a fia. Az anya intelme vezérfonálként kíséri a történetet: azt tanította Luke-nak, hogy a dolgok ritkán annyira rosszak, amilyenné a képzelet teszi őket. Ahhoz, hogy ezt megértsék, mindnyájuknak fel kell nőniük.

Lejegyezte, szerkesztette Varga Betti

Van benne fantázia

Adorján Viktor
Világvaltó Nevenincs
 A Meselegény
 Magyar Napló, 2012
 308 oldal, 3500 Ft

Klasszikus mesével és mesehősökkel operálni napjainkban, amikor a mai kor üzeneteivel bombázott ifjú célrétteg számára még a műfajon belül is leginkább saját világukat közvetítik, meglehetősen bátor vállalás – Adorján Viktor azonban éppen erre tesz kísérletet vasikos mesekönyvével.

A jelenleg művelődési házat vezető, de jelentős színházi múlttal is bíró székesfehérvári szerző számára, mint látható, nem idegen terep a kulturális és irodalmi szféra – nem mintha kritériuma és előfeltétele lenne ez a gyermekirodalom művelésének –, ám a legfiatalabbakhoz olyannal fordulni, amit a korszellem mára idejétmúlttá avatott, s amivel valószínűleg csak közvetlen szülői behatásra találkozhatnak, nem egyszerű kihívás. A *Világvaltó Nevenincs* ugyanis egy népmese megkonstruálása, magába sűrítve a magyar mesék világát, annak ismert fordulataival és karaktereivel együtt, aminek azonban ezekkel együtt kell túllépnie saját magán, hogy a megtartott értékeken túl az újdonság erejével is hasson.

A cselekmény vezetése és az alakok – a szerencsét próbálni induló legkisebb fiú, a házimanók, boszorkányok, törpék, óriások, tündérek, táltoslovak, griffmadarak, ördögök (ördög formában szerepeltetve) és nem utolsósorban a végső legyőzendő ellenfél, a sárkány – esetében a hagyományos népmesei elemek szinte teljes keresztmetszetével találkozhatunk, s a mindvégig csak legény néven szerepeltetett, az események kezdetén a mesebirodalomba csöppenő, ezzel világot váltó főhős kalandjainak izgalmaiban sincs túl sok váratlan fordulat – az erdőbéli öreganyó valójában boszorkány, a tó mézesmázos asszonya a sárkány szeretője és cinkosa –, mégsem válik egysíkúvá és kiszámíthatóvá a történet. Ennek legfontosabb pillére a nyelv (nem véletlenül volt a kézirat már 2004-ben az Édes Anyanyelvünk Pályázat egyik díjazottja – a könyv sorsát illető érdekes kérdés pedig, hogy a megjelenésig miért telt el nyolc év, nem tartozik ide), az alakok és a mesélő archaizáló, helyenként a nyelvújítás előttig visszanyúló kifejezései, mondatformálása, amelyet különösen szórakoztató jelenséggé mintegy megkoronáz a székely dialektusokat kora középkori ómagyarral vegyítő törpék nyelvezete. S ha az atmoszférát sikerül megteremtenie – márpedig ezzel maximálisan sikerült –, az már félsikernél is több. Azonban a szerző alaposága, amellyel megteremt a mesevilágot, még inkább magába szippantja ol-

vasóját: saját illusztráció (térképei, a helyszínül szolgáló várakat, épületeket, illetve használati tárgyakat, fegyvereket, ruhákat bemutató rajzai) mellett a vázlatos kidolgozásnál többet nem igénylő figurák egy részénél mesékben szokatlanul mély ábrázolást kapunk, így kidomborodik a főhős emberi oldalának egy-egy gyengesége is – állhatatossága meg-megbicsaklik a rá szabott feladatok súlya vagy a boszorkányokat álcázó lányok éberresztette vonzalom miatt, bár a történet elején megmenett hűséges tündér, Délibáb várja vissza –, s a mellékszereplőknel is akadnak jellemző hangulatteremtő viselkedésmódok (a magának mártíromságot tulajdonító, zsörtölődő vén griff rendre megdolgoztatja arcizmait). A névadás ugyancsak nem mellőzi a kellő képzeletőrt, hosszas felsorolás helyett a recenzens szubjektív módon inkább személyes kedvencét, Mákyi Mák Embert, az erdei manót emeli ki.

Igaz persze, ha a gyerekké visszaneszesülő és jól szórakozó felnőttolvasó – a műfajból eredően – gyerek szemmel is vizsgálja a kötetet, talál néhány hümmögni valót. A könyv elején, amint hősünk belép a mesék világába, villámgyorsan követik egymást az új és újabb figurák, hegyi-erdei helyszínek és a szerzteágazó, bár nem ismeretlen népmesei fordulatok, a pergő eseménysor viszont még felnőttfejjel is megköveteli, hogy visszavisszalapozzunk, felfejtendő némely szereplő kapcsolódását a másikkal. A regénytempó a nagy számú jelentős mellékalak megismerését követően lassul ugyan, ám utána – a régi mesék cseppet sem finomkodó boszúinak és leszámolásainak tradícióit követve – a negatív karakterek véres vége ismét csak szöveget üt a szülői fejekbe. A szűk járatba be nem férő, ezért feldarabolt, majd forrasztófüvel újjáélesztett táltos jelenete pedig több, mint meghökkentő – a főszereplő későbbi halálát és Élesztővízzel új életre keltését ezek után már higgadtan konstatáljuk...

Mindez természetesen tényleg csak hümmögés, nem ítékezés, s idővel alighanem elválik, mely korosztályt, mennyiben és hogyan érinti számos kiváló erénye mellett e megjegyzést kiváltó néhány tényező. A művet kötelező kellékek zárják le, a jó elnyeri méltó jutalmát, a rossz pedig büntetését, s úgy tehetjük le a még mesétől is szokatlanul gazdag és kreatív képzeletőrtelével megalkotott, így a műfajra nem jellemzően monumentálisra nővő munkát, hogy minden értelemben kijelenthetjük: van benne fantázia.

Napfénypróza Szobapróza

A következőket írja a kötetről egy helyi kollegina: „A Nyíregyházi Televízió szerkesztő-riportere olyan regénnyel rukkolt elő, melyet minden nőnek el kell olvasni egyszer, sőt nem árt, ha legalább minden második pasi beleveti magát. Higgyék el, megéri!” Nocsak. És mert nem kívánnék „minden első pasi” lenni, belevetem magam, az influenzás idő kedvez a közel ötszáz oldalas prózának, ha egyszer kötelező, akkor nyilván gyógyszer is egyben.

Hát nem egy aszkorbinsav bomba, nem is Mariana Keyes (a humortól és beszélésuktől kicsattanó Görögdinnyével), de jellegzetes magyar nőpróza az ezredforduló környékéről, a Júlia-regények hangsúlyait tologatva. Vidéki nagyváros, lakópark, négy család gyerekekkel, kocsiakkal, munkahelyi vagy családi problémákkal, bevásárlóközponttal. A férfiakat lefoglalja kocsijuk fényezése, a gyerekek esznek, vagy nem esznek, a nő bevásárolnak, főznek, mosnak, takarítanak, közben értelmezik maguk körül az életet. Napi politika érintőlegesen, kedvrongáló gazdasági mélyrepülés annyira sem. A forma és a tartalom egysége nem hagy kívánni valót. A világot a szerelem, a szeretet, a barátság tartja össze. Az akár paradicsominak is nevezhető létet, az apokaliptikus változást egy vörös démon megjelenése forgatja fel, aki beköltözik a „tornyos” szomszédságba. A sok-sok napirenden rendes és tisztességes Zoli, Julcsi, Saci, Glória közé belép egy antiszociális hús-vér nő a múltból, aki rombol, amit rombolhat, átértékel, amit átértékelhet.

Ferenczik Adrienne a magyar rögvalóság olyan esendő síkját választja (Nők Lapja-sík), ami eleve meghatározza az író-narrátor fogalmi rendszerét. A főhős párhuzamosan ül a televíziós szappanoperák (Rosandák és Leandrók) előtt, és éli saját szappanoperáját. Miközben nézi a televíziót, továbbgondolja, értelmezi a látott kliséit: „Milyen ostobák a férfiak, mosolyodott el a nő, simán át lehet verni őket egy apró trükkel!” Szappanoperákban élni nem mentesít a sors csapásai alól, de feltétlenül könnyít a feldolgozásukon. Ám szöveg-szervező elem szuperötletnek tekinthető. Az országot százezerrel lakják szappanopera függők, órarendjüket meghatározza a sorozat napi adagja. Ha a függők ötöde felismeri a regény és a szenvedélyük közti viszonyrendszert, sikerkönyvet tartunk a kezünkben.

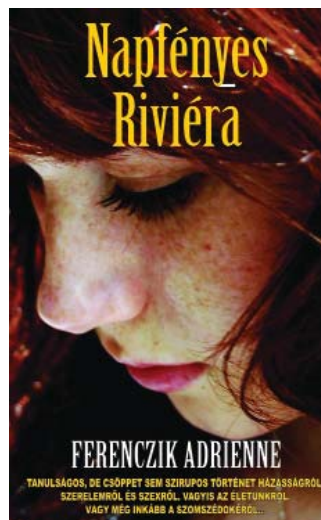
Az író nő egyszerű eszközkkel él. Nő mesél nőnek. Nyomja, nyomja, levegőt se vesz. Nem bonyolítja a regényt, mert tudja, az élet se bonyolítja magát. Létezik a sármos férfi, létezik a szőke nő (ezek sokszorosíthatók), és ami kettejük közt történik, szerény, ha úgy vesszük. Tudja, a dolgok egymásból következnek, egyszerű lekek szerény problémáiból robbannak ki az iszonytató lélektani drámák. Íme a tv-sorozatok alapsztorija. Sikerkönyv. A nagykövéri szappanopera vélhetőleg folytatódik. Erkölcsi konklúzió nincs. Eddig is tényként volt kezelendő, hogy a különneű népek jönnek-mennek, találkoznak, kedvük támad egymásra, s ha igen, kedvüket töltik. A tényt erősíti meg Ferenczik Andrea.

Amikor az író számára fáj az élet, az első bekezdésből világossá válik. Ebből a fájdalomból nyílik, hogy szobában, papír előtt próbálja a valóságot képzeletéhez hajlítani. A kettősség – a létező és a vizionált valóság – furcsa dolgokat produkál. Az olvasó nem érti, miért nem érti.

Mint általában, a címadó novellával kezdem. Első menetben egy mukk világosság sincs. Ha sci-fi, akkor tévedés. Ha tudományos dolgozat irodalmi átírata, akkor nagyobb. A második olvasat végén beszédes vallomás, a szerző mottója. Így szól: „A szerző a kortárs irodalomelmélet álláspontjának dacára hisz az írás lényegi mondanivalójában, s az írói szándékban...”

A súlyos hendikep ellenére nehezen ismerhető fel a novellákat olvasva, mi okozza a folyamatos olvasói távolságtartást, miért nem jön át a szöveg, mi a hiányzó többletelem, ami nem csak élvezhetővé tehetné a szöveget, de a szerző belső logikája egyezne a befogadó belső logikájával, ami jó az olvasónak, mert ugyanarra gondol a kötet szempontjából meghatározó szituációkban. Igaz, a nyitó képsorban már megjelenik a „beteg, szuvas szív”, a kies panelgettó, a kannás bor, a leértékelt párizsi, a tomboló lelki szegénység. Az olvasó a kötet végéig nem szabadul a mindent borító negatív felhőből. Nehezen ismerhető fel a tény, mert hihetetlen, hogy Hegedűs Péter szövegeiből süt, árad a felsőbbrendűség tudata, fő- és mellékszereplői debilek, gyengeelméjűek, kretének, legpregnansabban talán a Balog vájár története bizonyítja az alapállást. De valamennyi elbeszélés problémás. Szemre valódi történetek valóságos háttéréről születve, de végül mindig kiderül, életidegen szobapróza, az egész nyeklik.

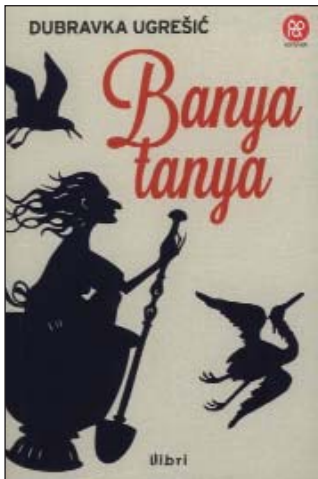
Az Őszi shanson-ban például bemutatja a működésképtelen kultúrmissziót. A magasan kvalifikált, egészségét óvó főhős naponta fut a hegyre a kilátóhoz, ám minden délelőtt ül ott a padon egy minden szinten alulintonált nő, akihez többször misszionáriusként közeledik. Végül a főhőst pofán veri a legelső társadalmi szint legalját képviselő férj. A nő is a férj mellé áll. A férfi zokon veszi a helyszíni irodalmi képzést mogorván visszautasító gesztust: „Akkor már inkább a konok közöny” zárja az elbeszélést az író, az olvasó pedig meghatott, összeomlik, kitérli a könnyet a szeméből.

Ferenczik Adrienne
Napfényes Riviéra
 Atlantic Press Kiadó 2012, 2990 Ft
Hegedűs Péter
A Nagy Hadronütöztető
 Atlantic Press Kiadó 2012, 2690 Ft

A hústól a csontig

A Bóra az isztriai és dalmát tengARPARTON, legtöbbször a téli évszakban fújó száraz, hideg szél, időnként rendkívül erős rohamokkal, olvashatjuk a Wikipédián. De a Bóra, Lóránd Zsófia munkásságának

köszönhetően egy kiváló könyvsorozat is jelöl, amely sorozat a volt délszláv, elsősorban a jugoszláv irodalom női vonalát mutatja be a hetve-nes évektől napjainkig. A ma már Hollandiában élő Dubravka Ugrešić könyve a Bóra könyvek nyolcadik darabja, amelyet a sorozat több darabját is fordító Radics Viktória ültetett át a tőle megszokott színvonalon, kiváló magyar nyelvre.

A rövid, mesteri nyitószöveg, amelyet az „édes kis öreg höl-

gyek”-nek szentel Ugrešić, után három, egymástól látszólag különálló, legalábbis stílusában és műfajában független történet áll. Ez a három rész azonban egy nagyon is tudatosan megszerkesztett regény három, egymásra épülő eleme. Az első, önéletrajzi, talán emlékiratként kategorizálható részben megrendítő elbeszélést olvashatunk egy anya-lánya viszonyról, de sokkal inkább a testről, a test és a lélek öregedéséről, mondjuk ki: leépüléséről. A második részben az író kilép a szöveg folyamából. Egyes szám, harmadik személyű elbeszélés következik három idős nő különös és groteszk wellness-szezéséről, amely történet egyértelmű és tudatos áthallásokat mutat a mese műfajával. Az első két írás diptichonját követő harmadik írás, egy tanulmány szedi darabokra. A *Banyatanya*ban ábrázolt test lecsupaszodása tehát a műfajiság szintjén is megjelenik. Mert mi más a szöveg, ha nem test, egy női test ebben a regényben? Amelynek üde, életteli, „regényes” fázisából eljutunk végül a szövegtestet tartó száraz csontvázig, egy tudományos szövegig, amely feltárja előttünk, hogy milyen titkokat is rejtett magába mindvégig a test, akarom mondani a szöveg.

Érdekes csavar még a regényben, hogy a tanulmány íróját már az első részben megismerhettük az írónőt idegesítő rajongóként. Az Aba Bagay, akinek neve Baba Jaga, azaz a vasorrú bába anagrammáját rejti, által írt dolgozat a nőiség, banyaság részletes dokumentuma. Így harap a kígyó a saját farkába, így mossa össze a valóságot és az elbeszélés valóságát az író. Azt leszámítva, hogy a tanulmány végén elhangzó confessio Aba Bagaytól nem a legsikeresebb zárlat, én sem mondhatok mást, mint hogy járjanak utána. Az első részben biztosan nem fognak csalódní, a második fejezetben inkább csak jól fognak szórakozni, a harmadikban pedig érdekes információkkal gazdagodhatnak a nőiség, banyaság fázisairól, mitológiájáról, eszközeiről, de ne lepődjenek meg, ha itt olykor már egy kicsit unni fogják a könyvet. (*Dubravka Ugrešić, Banyatanya, Libri Kiadó, 2012, 324 oldal, 2990 Ft*)

Ughy Szabina

Agyas kamasz-fantázia

Pintér és Pintér (nemtestvérek) alternatív YA-regényét nagy kiadói hírverés és ennek megfelelő olvasói várakozás előzte meg, aminek két nagy hiány az oka: először is, kevés a magyarul írt, jó minőségű YA regény a piacon, másodsor pedig szintén kevés a magyarul írt és magyar történelemre reflektáló történelmi, áltörténelmi, alternatív történelmi regény. Egy valamirevaló geek fiatal érdeklődését azonnal felcsigázzák ezek a hívószavak (Vernei világ, akció, kaland, léghajó, James Bond, képek, steampunk etc.). Saját magamat is győzködnöm kellett, mielőtt belelapoztam volna az egyébként ritka kedves kis kötetbe, hogy ne várjak el a Pintérektől világmegváltást, és a magyar szórakoztató irodalom szcéna teljes megújítását, elvégre a történészpárosnak ez az első, közösen írt regény – bár arról is nyilatkoztak már, hogy folytatni szeretnék a történetet.

Nos, a *Szivarhajó* az a magyar regény, aminek az olvasása közben a legtöbbet szórakoztam az elmúlt körülbelül fél évben. Időnként hangosan felkacagtam, és fogtam magamnak valakit a környezetemben, akivel megoszthatom a kérdéses részt – ő pedig vagy értette, min mulatok, vagy nem. A *Szivarhajó* élvezetéhez ugyanis vajtfülűnek kell lenni. A történet jól ismert klisékből épül fel, nincs benne semmi megrázó újdonság, a szereplők pedig olyan sematikusak, hogy az néha szinte fizikai fájdalmat okoz. A történet-panelek mégis meghittek és mulatságosak lehetnek azoknak az olvasóknak, akik, mint én, hosszúkezü-lábú, béna kamaszként teljes napokat, vagy heteket töltöttek el a Dumas/Verne/Szcientekwicz/Rejtő/Chandler kontingens búvkörében mozogva.

Hogy a főgonosz fekete köpenyben és cilinderben, árnyként suhan át a kockaköveken, hogy a veszélyes szerb kémnő fűzős dereka könnyen hajlik, és rúzsos szája (!) mindig csókra áll, hogy a fess Kossuth Csaba háztetőkön át menekül, de közben mindig kész helytállni egy kard, pisztoly, vagy szópárbajban, és hogy a legnagyobb veszedelem közepén is gáláns úriember marad: mindez ismerős és élvezhető, de elmúltam tizenhat, és már nem tudom komolyan venni.

A szöveg azonban bőven megengedi az ironikus olvasatot. Az eredetiség, aminek nyomát sem találni a történet felépítésében, vagy a karakterek megválasztásában – az áltörténelem kialakításában érhető tetten mégis. Jó móka lehetett elképzelní egy győztes '48-as szabadságharc utáni Európát, egy olyan Dunai Konföderációt, ahol Magyarország meghatározó szerepet játszik, és ahol Kossuth nem csak számunkra élő legenda. Bár néha eltöltött az a szégyenkezéssel vegyes érzés, hogy a kamasz öcsém félig erotikus, félig történelmi fantáziáiba látok bele *túlságosan* mélyen, a *Szivarhajó* üdítő, kellemes, és meglepően friss regénynek tartom, aminek érdemes várnia a folytatására.

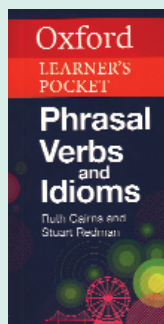
Egy dolgot azonban még meg kell tanulniuk a Pintéreknek: a folytatásos regények szerkesztési elvét. Kifejezetten dühítő volt, ahogy az egész történet kurta-furcsa lezárással ért véget. Egy folytatásos regényben nem kell, nem is szabad minden rejtélyt leleplezni az első kötetben, de az olvasót fel kell készíteni, hogy mire számíthat a regény befejeztekor, hogy ne maradjon hiányérzet, düh, és furcsa szájjz a kalandok után. (*Pintér Bence, Pintér Máté: A Szivarhajó utolsó útja. Agave Kiadó, 2012, 280 oldal, 2980 Ft*)

Miklya Anna

Az Oxford University Press

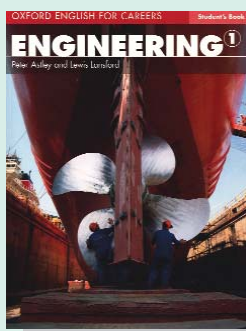
ajánlata:

2915 Ft

Oxford Learner's Pocket Phrasal Verbs and Idioms

Új résszel bővült az Oxford Pocket család. Az új kötet megtanítja, mit nevezünk phrasal verbs-nek, mi a nyelvtana, hogyan használjuk őket. 22 témakörben dolgozza föl a leggyakrabban használt szavakat, eredeti szövegek környezetükben, 134, egyenként 2 oldalas egységben. Egyik oldalon szójegyzék van, magyarázatokkal, másik oldalon példák, gyakorlatok, szövegek. Mindennapi helyzetek, mint pénz, utazás, munka, politika szerepelnek a fejezetekben, a könyv végén pedig összefoglaló van a kulcsszavakról, a legfontosabb rendhagyó igékről, az elsődleges jelentésű és az átvitt értelmű kifejezésekről. Mindez pedig egy könnyen használható, zsebben is hordható formában. A nyelvtanulók B1 szinttől egészen C2 szintig használhatják.

5565 Ft

Oxford English for Careers Engineering 1 / Student's Book

Engineering 1 / Class CD

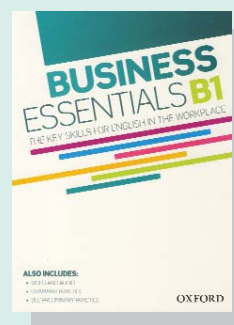
Az Oxford English for Careers sorozat, mely nagy hangsúlyt helyez a szakmai szókincsre, új taggal gyarapodott. A mérnöki munka minden területét összegyűjtve, a valódi életből vett szituációkkal segíti a leendő és a már dolgozó szakemberek nyelvi fejlődését. Fejezetenként van egy „It's my job”, amelyben valódi személyek beszélnek munkaterületükről és munkájukról, egy „Number talk” rész, amely a munkát segítő mérésekre és számokra összpontosít. A tanulók hozzáférnek az interneten lévő interaktív gyakorlatokhoz. Tanári kézikönyv és audio CD egészíti ki a tananyagot, amely B1 nyelvi szinten készült.

Audio CD
2060 Ft

Business Essentials B1 (Key Skills Vocat / Prof English + Dvd)

Az kiadvány a munkahelyi kommunikáció 6 kulcsfontosságú területére összpontosít, világos, lényegre törő formában. Ezek: telefon és e-mail, vendégek és látogatók, prezentációk, táblázatok és grafikonok, üzleti levelezés, álláspályázat. Megtanít, hogyan hagyjunk telefonüzenetet, hogyan készítsünk meghívót vagy ajánlatot, hogyan képviseljük cégünket, valamint hivatalos levelek és önéletrajzok írásához ad segítséget. Üzleti környezetben fejleszti a beszéd- és íráskészséget, a hallás utáni szövegértést és az írást. Külön van nyelvtani gyakorló rész, továbbá egy BEC gyakorló teszt, hogy a tanulók megismerkedhessenek a vizsgával. A tankönyvhöz DVD tartozik, amelyen video és MP3 file-ok találhatóak. A tanári segédlet letölthető ingyenesen a kiadó honlapjáról.

4585 Ft

A könyvek megvásárolhatók:

Librotrade Kft.
1173 Budapest, Pesti út 237.
Tel: 254-0273
Fax: 257-7472
e-mail: books@librotrade.hu
www.librotrade.hu

Bookshop Kft.
1052 Budapest, Gerlóczy utca. 7.
Tel: 318-8633
e-mail: info@oupbooks.hu

Famulus Könyvesbolt
1137 Budapest, Újpest rakpart 6.
Tel: 349-3656
Fax: 288-0769
e-mail: famulus@chello.hu
www.famuluskonyv.hu

XX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál

Millenáris

H-1024 Budapest,
Kis Rókus u. 16-20.

2013. április 18-21.

20th

International
Book Festival
Budapest

Millenáris

H-1024 Budapest,
Kis Rókus Str. 16-20

18-21 April, 2013

Szervezi: Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése / Organizer: Hungarian Publishers' and Booksellers' Association

Fő támogatók / Main Supporters:

Támogató / Supporter:

BUDAPEST FŐVÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

Médiatámogatók / Media supporters:

